

STORTINGET

Stortingstidende

Referat fra møter i Stortinget

Nr. 97 · 17. juni
Sesjonen 2023–2024

Møte mandag den 17. juni 2024 kl. 10

President: Svein Harberg

Dagsorden (nr. 97):

1. Stortingets vedtak til lov om endringer i el-tilsynsloven (hjemmel for gebyr for godkjenning av yrkeskvalifikasjoner mv.) (Lovvedtak 86 (2023–2024), jf. Innst. 361 L (2023–2024) og Prop. 77 L (2023–2024))
2. Stortingets vedtak til lov om endringer i rettsgebyrloven (justering av multiplikator for forliksklage og forkynning av betalingsoppmoding) (Lovvedtak 87 (2023–2024), jf. Innst. 354 L (2023–2024) og Prop. 80 L (2023–2024))
3. Stortingets vedtak til lov om endringer i gjeldsordningsloven mv. (effektivisering og forenkling av gjeldsordningsprosessen) (Lovvedtak 88 (2023–2024), jf. Innst. 391 L (2023–2024) og Prop. 67 L (2023–2024))
4. Stortingets vedtak til lov om omdanning av Opplysningsvesenets fond til aksjeselskap (Lovvedtak 89 (2023–2024), jf. Innst. 359 L (2023–2024) og Prop. 82 L (2023–2024))
5. Stortingets vedtak til lov om endringer i ekteskapsloven (forbud mot ekteskap mellom nære slektninger) (Lovvedtak 90 (2023–2024), jf. Innst. 427 L (2023–2024) og Prop. 99 L (2023–2024))
6. Stortingets vedtak til lov om endring i folketrygdloven (styrking av fedres rett til foreldrepenger) (Lovvedtak 91 (2023–2024), jf. Innst. 355 L (2023–2024) og Prop. 85 LS (2023–2024))
7. Stortingets vedtak til lov om endringer i finansmarkedslovgivningen (samleproposisjon) (Lovvedtak 92 (2023–2024), jf. Innst. 365 L (2023–2024) og Prop. 74 LS (2023–2024))
8. Stortingets vedtak til lov om bærekraftige produkter og verdikjeder (bærekraftige produkter-loven) (Lovvedtak 93 (2023–2024), jf. Innst. 357 L (2023–2024) og Prop. 69 LS (2023–2024))
9. Stortingets vedtak til lov om endringer i integreringsloven, folketrygdloven og tannhelsetjenesteloven (innstramminger) (Lovvedtak 94 (2023–2024), jf. Innst. 431 L (2023–2024) og Prop. 101 L (2023–2024))
10. Stortingets vedtak til lov om endringer i barne-trygdloven og midlertidige endringer i lovverket som følge av ankomst av fordrevne fra Ukraina (videreføring m.m.) (Lovvedtak 95 (2023–2024), jf. Innst. 430 L (2023–2024) og Prop. 72 L (2023–2024))
11. Stortingets vedtak til lov om endringer i luftfartsloven (ubemannet luftfart mv.) (Lovvedtak 96 (2023–2024), jf. Innst. 429 L (2023–2024) og Prop. 89 LS (2023–2024))
12. Innstilling fra valgkomiteen om endringer i de faste komiteers sammensetning (Innst. 450 S (2023–2024))
13. Innstilling fra finanskomiteen om Endringer i skatte- og avgiftslovgivinga (Innst. 438 L (2023–2024), jf. Prop. 103 LS (2023–2024))
14. Innstilling fra finanskomiteen om Finansmarkeds- meldingen 2024 (Innst. 360 S (2023–2024), jf. Meld. St. 23 (2023–2024))
15. Innstilling fra finanskomiteen om Statens pensjonsfond 2024 (Innst. 421 S (2023–2024), jf. Meld. St. 22 (2023–2024))
16. Innstilling fra finanskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Lan Marie Nguyen Berg, Rasmus Hansson og Une Bastholm om å trekke Statens pensjonsfond utland ut av selskaper som bidrar til å opprettholde ulovlige israelske bosettinger (Innst. 416 S (2023–2024), jf. Dokument 8:119 S (2023–2024))
17. Innstilling fra finanskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Marie Sneve Martinussen og Mímir Kristjánsson om å sikre at Statens pensjonsfond utland trekker sine investeringer ut av selskaper som bryter grunnleggende arbeidstakerrettigheter (Innst. 420 S (2023–2024), jf. Dokument 8:65 S (2023–2024))
18. Innstilling fra finanskomiteen om Statsrekneska- pen 2023 (Innst. 419 S (2023–2024), jf. Meld. St. 3 (2023–2024))
19. Innstilling fra finanskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sveinung Rotevatn, Grunde Almeland, Abid Raja og Guri Melby om å endre utlånsforskriften for å hjelpe flere førstegangskjøpere inn på boligmarkedet (Innst. 400 S (2023–2024), jf. Dokument 8:139 S (2023–2024))
20. Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sofie Marhaug, Marie Sneve Martinussen, Bjørnar Moxnes og Geir Jørgensen om å legge ned veto mot EUs fjerde energimarkedspakke (Innst. 368 S (2023–2024), jf. Dokument 8:140 S (2023–2024))
21. Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene

Rasmus Hansson, Lan Marie Nguyen Berg og Une Bastholm om å starte forhandlinger med EU om forslag til medlemskapsavtale som legges fram for folkeavstemning
(Innst. 369 S (2023–2024), jf. Dokument 8:144 S (2023–2024))

22. Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Bjørnar Moxnes og Marie Sneve Martinussen om å forhindre et folkemord på Gazastripen
(Innst. 370 S (2023–2024), jf. Dokument 8:149 S (2023–2024))

23. Referat

Presidenten [10:00:29]: Representantene Ingvild Wetrhus Thorsvik, Anna Molberg, Birgit Oline Kjerstad og Tor-Inge Eidesen, som har vært permittert, har igjen tatt sete.

Representanten Tage Pettersen vil framsette et representantforslag.

Tage Pettersen (H) [10:00:53]: På vegne av representantene Svein Harberg, Kjell Ingolf Ropstad og meg selv har jeg gleden av å sette fram et forslag om å sikre etiske standarder i gravferdsbransjen.

Presidenten [10:01:04]: Forslaget vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Sakene nr. 1–11 vil bli behandlet under ett.

Sak nr. 1 [10:01:14]

Stortingets vedtak til lov om endringer i el-tilsynsloven (hjemmel for gebyr for godkjenning av yrkeskvalifikasjoner mv.) (Lovvedtak 86 (2023–2024), jf. Innst. 361 L (2023–2024) og Prop. 77 L (2023–2024))

Sak nr. 2 [10:01:14]

Stortingets vedtak til lov om endringer i rettsgebyrloven (justering av multiplikator for forliksklage og forkynning av betalingsoppmoding) (Lovvedtak 87 (2023–2024), jf. Innst. 354 L (2023–2024) og Prop. 80 L (2023–2024))

Sak nr. 3 [10:01:14]

Stortingets vedtak til lov om endringer i gjeldsordningsloven mv. (effektivisering og forenkling av gjeldsordningsprosessen) (Lovvedtak 88 (2023–2024), jf. Innst. 391 L (2023–2024) og Prop. 67 L (2023–2024))

Sak nr. 4 [10:01:14]

Stortingets vedtak til lov om omdanning av Opplysningsvesenets fond til aksjeselskap (Lovvedtak 89 (2023–2024), jf. Innst. 359 L (2023–2024) og Prop. 82 L (2023–2024))

Sak nr. 5 [10:01:14]

Stortingets vedtak til lov om endringer i ekteskapsloven (forbud mot ekteskap mellom nære slektninger) (Lovvedtak 90 (2023–2024), jf. Innst. 427 L (2023–2024) og Prop. 99 L (2023–2024))

Sak nr. 6 [10:01:14]

Stortingets vedtak til lov om endring i folketrygdloven (styrking av fedres rett til foreldrepenger) (Lovvedtak 91 (2023–2024), jf. Innst. 355 L (2023–2024) og Prop. 85 LS (2023–2024))

Sak nr. 7 [10:01:14]

Stortingets vedtak til lov om endringer i finansmarkedslovgivningen (samleproposisjon) (Lovvedtak 92 (2023–2024), jf. Innst. 365 L (2023–2024) og Prop. 74 LS (2023–2024))

Sak nr. 8 [10:01:14]

Stortingets vedtak til lov om bærekraftige produkter og verdikjeder (bærekraftige produkter-loven) (Lovvedtak 93 (2023–2024), jf. Innst. 357 L (2023–2024) og Prop. 69 LS (2023–2024))

Sak nr. 9 [10:01:14]

Stortingets vedtak til lov om endringer i integreringsloven, folketrygdloven og tannhelsetjenesteloven (innstramminger) (Lovvedtak 94 (2023–2024), jf. Innst. 431 L (2023–2024) og Prop. 101 L (2023–2024))

Sak nr. 10 [10:01:14]

Stortingets vedtak til lov om endringer i barnetrygdloven og midlertidige endringer i lovverket som følge av ankomst av fordrevne fra Ukraina (videreføring m.m.) (Lovvedtak 95 (2023–2024), jf. Innst. 430 L (2023–2024) og Prop. 72 L (2023–2024))

Sak nr. 11 [10:01:14]

Stortingets vedtak til lov om endringer i luftfartsloven (ubemannet luftfart mv.) (Lovvedtak 96 (2023–2024), jf. Innst. 429 L (2023–2024) og Prop. 89 LS (2023–2024))

Presidenten [10:01:24]: Ingen har bedt om ordet.

Sak nr. 12 [10:01:30]

Innstilling fra valgkomiteen om endringer i de faste komiteers sammensetning (Innst. 450 S (2023–2024))

Presidenten [10:01:37]: Ingen har bedt om ordet.

Sak nr. 13 [10:01:41]

Innstilling fra finanskomiteen om Endringer i skatte- og avgiftslovgivinga (Innst. 438 L (2023–2024), jf. Prop. 103 LS (2023–2024))

Presidenten [10:01:54]: Etter ønske fra finanskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Tuva Moflag (A) [10:02:38] (komiteens leder og ordfører for saken): Jeg kan opplyse med en gang at den neste saken på saklisten som jeg er ordfører for i dag, vil representanten Nils Kristen Sandtrøen legge fram på mine vegne.

Jeg vil takke komiteen for et godt samarbeid om en enkel og grei proposisjon. Til dette reviderte nasjonalbudsjettet har regjeringen lagt fram mindre og tekniske justeringer samt en vesentlig endring for å gi mer nøytrale merverdiavgiftsregler. I sitt opplegg til revidert nasjonalbudsjett foreslår regjeringen mer nøytrale merverdiavgiftsregler for leasing, bilutleie og drosjevirk-somhet. Inntektene fra omleggingen brukes til å redusere engangsavgiften for alle personbiler og fjerne engangsavgiften for rullestoldrosjer. Samlet gir det en betydelig lettelse for drosjenæringen. Samtidig blir det billigere for alle å anskaffe elbiler under 500 000 kr.

Jeg ser fram til en større og mer omfattende debatt om det reviderte nasjonalbudsjettet på fredag og til å diskutere de gode forslagene regjeringen har. Med dette anbefaler jeg komiteens innstilling.

Hans Andreas Limi (FrP) [10:04:06]: Jeg er helt enig med saksordføreren i at vi tar debatten på fredag. Jeg vil bare ta opp vårt forslag – det gjelder en endring i folke-trygdloven, hvor vi foreslår å fjerne den ekstraordinære arbeidsgiveravgiften – og presisere at vi kommer til å stemme imot forslaget om endring av fradragsført merverdiavgift ved kjøp av personkjøretøy.

Presidenten [10:04:27]: Representanten Hans Andreas Limi har tatt opp det forslaget han refererte til.

Marie Sneve Martinussen (R) [10:04:39]: Jeg vil også benytte anledningen til å ta opp Rødts forslag i saken. Det gjelder mindre skatteendringer som inngår i vårt helhetlige forslag til revidert budsjett, som vi kommer tilbake til i debatten på fredag.

Presidenten [10:04:51]: Representanten Marie Sneve Martinussen har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Sveinung Rotevatn (V) [10:05:11]: Eg skal også gjere dette kort og tek opp forslaga Venstre er med på i saka.

Presidenten [10:05:14]: Representanten Sveinung Rotevatn har tatt opp de forslagene han refererte til.

Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 13.

Sak nr. 14 [10:05:25]

Innstilling fra finanskomiteen om Finansmarkeds-meldingen 2024 (Innst. 360 S (2023–2024), jf. Meld. St. 23 (2023–2024))

Presidenten [10:05:36]: Etter ønske fra finanskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Heidi Nordby Lunde (H) [10:06:04] (ordfører for saken): Takk til komiteen for godt samarbeid.

Vi vet alle at velfungerende finansmarkeder er en forutsetning for økonomisk utvikling, og at det er viktig med en solid finansnæring som både bidrar med verdiskaping i egen sektor og skaffer finansiering til verdiskapingen i andre deler av næringslivet. En god tilgang til både egenkapital og fremmedkapital er en forutsetning for å kunne finansiere en bærekraftig omstilling av norsk økonomi og næringsliv.

Høy husholdningsgjeld og høye eiendomspriser er fortsatt sentrale sårbarheter i det norske finanssystemet. Den høye gjelden kan føre til at husholdningene må stramme inn på forbruket i møte med økte utgifter, noe som kan påvirke bedriftenes inntjening og deres evne til å betjene gjeld. Det kan igjen føre til tap for bankene og bidra til at bankene strammer inn sin kredittpraksis, og dermed forsterke en eventuell nedgang.

Solide og lønnsomme banker bidrar til å kunne håndtere et eventuelt tilbakeslag i norsk økonomi og opprettholde tilgang på finansiering av bedrifter og lønnsomme prosjekter i hele landet. Norske banker har styrket sin soliditet betydelig i takt med økte kapitalkrav.

Komiteen understreker viktigheten av en mangfoldig banksektor og at det finnes lokalbanker som bidrar til vekst, nyskaping og verdiskapende aktivitet over hele landet. God konkurranse i bankmarkedet gir bedre tjenester og lavere priser til kundene. Selv om konkurransen i det norske bankmarkedet er god, er det fortsatt rom for forbedringer.

Likeverdige konkurransevilkår mellom banker som opererer i Norge, er en forutsetning for mangfold, god konkurranse og finansiell stabilitet. Når norske myndigheter skjerper kapitalkravene for banker, må de samtidig sørge for at utenlandske bankers tilsynsmyndigheter anerkjenner de norske kravene for disse bankenes norske virksomheter. Målet må være likest mulig konkurransevilkår mellom norske og utenlandske banker, men også mellom små og store norske banker.

I den sammenheng vil gjennomføringen av den såkalte bankpakken 2021 kunne gi likere kapitalkrav mellom bankene som benytter standardmetode og interne risikomodeller. Det er viktig at dette regelverket innføres uten forsinkelse, og at det ikke gjøres nasjonale tilpasninger som motvirker effekten av en mer risikosensitiv standardmetode.

Komiteen mener at det i en tid med et vedvarende høyt rentenivå og høy gjeldsbelastning i norske husholdninger er viktig med tiltak for å forenkle bankbytter og reforhandling av boliglån samt lik regulering av lik risiko, med den hensikt å styrke forbrukernes rettigheter og konkurransen i bankmarkedet.

Komiteen viser videre til at finansnæringen har betydelig utviklingspotensial for nye produkter og tjenester. Det forutsetter framoverlente myndigheter som sørger for gode og stabile rammebetingelser for vekst og utvikling i en næring som jo er mer enn bare infrastruktur.

Det er en samlet komité som står bak innstillingen.

Tellef Inge Mørland (A) [10:09:04]: I fjor tok 693 mennesker livet sitt – en økning på 70 fra året før. Sju av ti var menn. Den siste utgaven av Finansfokus hadde et

bilde av en halsløkke formet som et dollartegn og overskriften «Mistet huset – tok livet». Der kan man lese om Marius, som ble funnet hengende i et tre etter at huset hans havnet på tvangssalg. Hvor sterk sammenhengen er mellom dårlig økonomi, psykisk uhelse og selvmord, er vanskelig å si noe eksakt om, men i forbindelse med fjorårets rekordhøye selvmordstall uttalte selvmordsforsker Lars Mehlum at en faktor trolig kunne være renteheving og dyrtid.

Det er egentlig dette det handler om når vi behandler finansmarkedsmeldingen i dag – hvor viktig økonomi er for folks liv. Når det går galt, kan det legge liv i grus. På sitt beste bidrar velfungerende finansmarkeder til å realisere noen av de største drømmene i folks liv, som et godt sted å bo for seg og sine.

Heldigvis ser det nå ut som at vi går mot lysere økonomiske tider. Prisveksten er på vei ned, rentetoppen ser ut til å være nådd, og alt peker igjen mot at folk endelig får reallønnsvekst etter årets lønnsoppgjør. Det er et godt utgangspunkt, men det krever fortsatt tydelige prioriteringer fra oss politikere, slik at den utviklingen ikke settes på spill.

Samtidig: I krevende tider er det desto viktigere at vi har et velfungerende finansmarked. Vi har over tid sørget for å regulere bankene slik at de nå er solide og med betydelig egenkapital, og derfor både kan tåle en storm og samtidig fortsette å låne ut, selv når det er mer økonomisk uro. Det er helt avgjørende både for oss som land og for den enkelte husholdning.

Dessuten har vi som politikere ansvar for å sørge for at det er god konkurranse i bankmarkedet, og at folk lettest mulig kan sette bankene opp mot hverandre for å få de beste betingelsene. Denne regjeringen er særlig opptatt av at de små og mellomstore bankene skal kunne konkurrere mot de store, for vi trenger en banksektor som er til stede i hele landet, både for privathusholdningene og for næringslivet i distriktene.

I tillegg må vi ha et regelverk som sørger for at man ikke bidrar til at folk låner over evne. Fremskrittspartiet har fremmet et forslag hvor en ber «regjeringen uten grunnnet opphold avvikle utlånsforskriften», uten noen vurdering av konsekvensene. Det kan fort føre til boligpriser som springer enda raskere ut av kontroll, med risiko for at flere kan sette seg i en større gjeld enn de kan håndtere etterpå, med de utfordringene det kan medføre.

Det er viktig at vi har gode kontrollmekanismer overfor bankene, slik vi f.eks. ser når Finanstilsynet har kommet på banen etter DNBS oppkjøp av Sbanken, og hvordan kundene har blitt håndtert der i etterkant. Alene mot de store bankene blir den lille mann og kvinne fort veldig liten. Bli de økonomiske takene for tøffe en periode, kan det være at vi er nødt til å legge til rette for tiltak som kan avhjelpe, som f.eks. muligheter for av-

dragsfrihet en tid, dersom det er det som skal til for at folk unngår tvangssalg av hus og hjem.

Denne regjeringen er opptatt av å føre en politikk som skal gjøre den økonomiske hverdagen til folk lettere. Det gjenspeiles også i finansmarkedsmeldingen. Etter utfordrende år nasjonalt og internasjonalt ser det nå heldigvis lysere ut. For Arbeiderpartiet er det avgjørende at vi kommer ut av disse tidene med høy sysselsetting og en sunn økonomi for folk flest.

Kjerstin Wøyen Funderud (Sp) [10:12:24]: Til tross for den økonomiske usikkerheten som internasjonale kriser og uro har skapt de siste årene, ser det nå ut til at vi kan forvente en myk landing. Norsk økonomi har klart seg godt gjennom en usikker periode. Også bankene og finansmarkedene ser ut til å ha tålt uroen godt.

Et gjennomgangstema i årets finansmarkedsmelding er norsk finansnærings evne til å levere gode, trygge og rimelige tjenester til norske bankkunder i en krevende tid. Det slås videre fast at en trygg og stabil banknæring med god konkurranse bankene imellom er bra for folk og næringsliv. Etter å ha lest meldingen grundig føler jeg meg trygg på at norske banker er solide. Likevel: Hvordan er egentlig konkurransen i banknæringen? I finansmarkedsmeldingen skriver både departementet, finansnæringen og de fleste høringsinstansene at konkurransen er god. Det er muligens riktig, men det er åpenbart fortsatt rom for forbedringer. Blant annet viste Huseierne under høringen til en rapport de hadde fått utarbeidet, som viste at konkurransen om boliglån i mange områder er svært dårlig. De hadde da sett bankmarkedet fra forbrukernes side, slik det oppfattes når man forsøker å få boliglån i et lokalt marked.

Siden det i mange områder av landet er et begrenset antall banker som tilbyr lån, mener jeg at likere konkurransevilkår mellom små og store banker er det aller viktigste myndighetene kan bidra med for å sikre rimelige og gode banktjenester til folk og næringsliv i hele landet. Vi ser at stadig flere banker søker å slå seg sammen til større enheter. Det er bekymringsfullt hvis det skyldes ulikhet i rammevilkår. Jeg er derfor glad for at finansministeren før jul la fram en offensiv pakke med tiltak som vil bedre rammevilkårene for små og mellomstore banker i hele landet. Det viktigste tiltaket i pakken var innføringen av en ny, mer risikofølsom standardmetode fra 1. januar 2025. Den blir det særdeles viktig å få på plass.

En annen viktig sak vi følger med stor årvåkenhet, er spørsmålet knyttet til egenkapitalbevisets stilling. Jeg ser fram til gode og viktige diskusjoner om sparebankutvalgets anbefalinger og potensielle konsekvenser for norsk bankstruktur når utvalgets rapport legges fram til høsten.

Hans Andreas Limi (FrP) [10:14:52]: Det er mange bedrifter og privatpersoner som nå opplever en vans-

kelig tid. Det ser vi også på utviklingen i bl.a. inkassosaker og mislighold knyttet til forbruksgjeld, som er langt høyere nå, på dette tidspunkt, enn det var i 2022.

Dette er også en utvikling som er beskrevet ikke nødvendigvis i finansmarkedsmeldingen, men i hvert fall i revidert nasjonalbudsjett, nemlig at investeringene i fastlandsøkonomien synes å gå ned. Vi ser også at antall nye jobber er kraftig redusert, og det er en større vekst i offentlig sektor enn i privat sektor. Dette har betydning for bedriftene, og det har betydning for de privatpersonene som allerede har utfordringer.

Selv om pengepolitikken er førstelinjeforsvaret i konjunkturstyringen, må finanspolitikken dra i samme retning for å unngå at renten økes mer og raskere enn nødvendig for å få prisveksten under kontroll. Økt offentlig pengebruk bidrar jo til å holde etterspørselen og aktiviteten i økonomien oppe, og det har også bidratt til at Norges Bank har oppjustert anslagene for vekst i det offentlige og også rentebanen.

For å saldere budsjett med sterk økning i offentlige utgifter har regjeringen innført en ekstraordinær arbeidsgiveravgift, noe som rammer finansbransjen spesielt hardt. Den rammer spesielt de mindre bankene, som har en høyere andel av sine kostnader i form av lønn, og den bidrar også til å forrykke konkurransen i bankmarkedet og finansmarkedet.

Boligproduksjonen har stoppet opp, og nyboligsalget er kritisk lavt. Det betyr at når det ikke er boligproduksjon, vil det over tid oppstå en boligmangel, spesielt i byene og tettstedene, og det betyr at det blir enda vanskeligere for dem som er i etableringsfasen, å komme seg inn på boligmarkedet. Fremskrittspartiet mener utlånsforskriften fungerte etter hensikten da den ble innført, men at den nå er altfor lite fleksibel for unge mennesker som har betalingsevne. Det er også grunn til å minne om at vi har et annet lovverk i dag, som i større grad ansvarliggjør bankene. Vi mener altså at utlånsforskriften nå kan oppheves, og at man i større grad kan overlate til bankene å gjøre de kredittvurderinger som er nødvendig.

Til slutt vil jeg ta opp forslagene vi har alene eller sammen med Rødt.

Presidenten [10:17:42]: Da har representanten Hans Andreas Limi tatt opp de forslagene han refererte til.

Andreas Sjalg Unneland (SV) [10:17:52]: Det går godt i finansmarkedene. Norge har de siste årene blitt utfordret av internasjonale kriser og uro, med pandemi, krig i Europa, prisvekst, energikrise og klimaendringer. Uroen har slått inn i folks hverdagsliv og privatøkonomi og skapt usikkerhet i næringslivet og arbeidslivet. Norsk økonomi har likevel klart seg godt gjennom en

usikker periode. Dette gjelder også bankene og finansmarkedene, som har tålt uroen godt.

Selv om økonomien har klart seg godt, er det mange som har det tøft i Norge – barn som vokser opp i lavinntektsfamilier, mennesker som må jakte hver eneste ekstravakt for å betale husleien i et boligmarked som er ødelagt, og mennesker som går rundt med vondt i munnen fordi de ikke har råd til å gå til tannlegen. Derfor skal vi fortsette å bygge ut velferden.

Finansmarkedene er viktige for å kanalisere penger til de oppgavene vi som samfunn må løse. Derfor er det bra at en tilnærmet samlet finanskomité er tydelig på at myndighetene bør integrere naturrisiko i sitt arbeid og delta aktivt i det internasjonale arbeidet med naturrisiko i finanssektoren. Da er det et paradoks at man i de fleste land i verden ser ut til å investere dobbelt så mye i fornybar som i fossil energi. Norge er et stort unntak fra denne regelen. Oljeinvesteringene for 2024 anslås til 244 mrd. kr. Det står i sterk kontrast til den tiendedelen av dette – rundt regnet – som vi har pleid å investere i fornybar energi.

For å kanalisere penger inn i de grønne løsningene må vi legge om skatte- og avgiftssystemet, men vi trenger også å bruke alle verktøy i verktøyskuffen. Derfor foreslår vi å opprette en statlig grønn investeringsbank, slik at vi vrir finansieringen over til grønne løsninger. Derfor vil vi gjøre omstilling til nullutslippssamfunnet til en del av formålet til Norges Bank, tilsvarende noe britene gikk i front med for tre år siden, og derfor vil vi gi Finanstilsynet i oppdrag å kjøre jevnliges stresstester av naturrisiko, i tillegg til klimarisiko, i norske finansinstitusjoner. Er det én ting vi vet, er det at en stadig verre klimakrise vil medføre astronomiske kostnader for samfunnet. De kostnadene må vises, slik at vi øker takten i klimahandlingen.

Av og til skjer fiffige ting på Stortinget. Det skjedde i forrige uke, da Stortinget skulle votere over to forslag på vegne av SV. På grunn av en inkurie fra stortingsrepresentantenes side falt to forslag som egentlig hadde flertall. Feilen ble ikke oppdaget med en gang, og det er derfor behov for at forslagene fremmes på nytt, sånn at Stortingets reelle vilje kommer fram. Dette er viktig for at virkningen av forslagene skal komme i forbindelse med statsbudsjettet for 2025.

Jeg tar med dette opp forslagene på vegne av Høyre, Fremskrittspartiet, SV, Venstre, Miljøpartiet De Grønne, Kristelig Folkeparti og Pasientfokus, og jeg tar for øvrig opp resten av forslagene SV er med på.

Presidenten [10:20:45]: Representanten Andreas Sjalg Unneland har tatt opp de forslagene han refererte til.

Marie Sneve Martinussen (R) [10:20:59]: Dette er jo en årlig event, og da vi behandlet meldingen i fjor, etter-

lyste Rødt tiltak for sikre at bankene ga bedre betingelser til sine kunder, og tiltak for å begrense bankenes rekordoverskudd. I fjorårets melding sto det at bankenes overskudd hadde økt med 14 pst. fra året før. I årets melding står det at det har økt med nye 23 pst. Man trenger ikke å være veldig god i prosentregning for å skjønne at det er en ekstrem utvikling. Bare fra 2022 til 2023 økte overskuddet etter skatt med 19 mrd. kr for sektoren.

Ofte hører man at det er veldig bra at bankene går bra, for da får man solide og stabile banker som tåler en trøkk neste gang det oppstår en ny krise. Da er det interessant å se på hva bankene bruker disse rekordoverskuddene på.

Handler det om å bygge opp egenkapital, eller gjør det ikke det? Hvis vi ser på Norges største bank, DNB, betaler de ut rekordhøye 91 pst. av overskuddet sitt til aksjonærene sine som utbytte eller i form av tilbakekjøp av egne aksjer for å presse opp aksjekursen. Jeg vil påstå at det viser at disse overskuddene ikke først og fremst går til å bygge solide banker, men først og fremst til utbytte for aksjonærene. Det er derfor bra at meldingen for første gang nå går fra bare å konstatere at bankene tjener godt, til å være tydelig på at det er behov for forbedringer, og at det presenteres ulike tiltak og initiativer fra regjeringen. Det er på høy tid. Det meste handler likevel om å gjøre det lettere å bytte bank, noe som i stor grad skyver ansvaret over på kundene.

Vi burde ikke utelukkende basere oss på at tiltak som skal sikre økt konkurranse, faktisk vil bidra til å få overskuddene ned og gi norske bankkunder rimeligere banktjenester. Som representanten Funderud var inne på tidligere, er det spesielt i distriktene og i boliglånemarkedet få aktører som kan konkurrere seg imellom.

Rødt mener vi også burde regulere bankenes muligheter til å få store overskudd og ikke minst ha en rettferdig skattlegging av bankene. Vi har jo en finansskatt i Norge, men den er satt såpass lavt at den gjenstående årlige skattefordelen som finansnæringen har av ikke å betale moms, er på 6 mrd. kr i 2023. Rødt ønsker så klart å øke denne finansskatten til det nivået at den jevner ut den skattefordelen, men vi har også fremmet et forslag om å undersøke de unntakene som er fra skatten. Når vi har stilt Finansdepartementet spørsmål om hva de unntakene utgjør i provenytap for fellesskapet, får vi ikke svar på det. Et av våre forslag er nettopp å gå nærmere inn i disse unntakene, som altså har ligget der i sju år etter at skatten ble innført, uten at vi kan se at det er gjort noe særlig grundigere evaluering av de unntakene.

Sveinung Rotevatn (V) [10:24:15]: Årets finansmarknadsmelding gjev i all hovudsak eit godt bilde av situasjonen i bank- og finanssektoren og i norsk økonomi elles. Eg trur at dei aller fleste i denne salen er opp-

tekne av at vi har eit velfungerande banksystem med solide bankar som samtidig er i sunn konkurranse med kvarandre. Når det gjeld det siste, har det nok vorte meir merksemd rundt det enn på lenge. Det er med god grunn, for det er klart at når det er høge renter og krevjande for både enkeltpersonar og bedrifter å handtere lån og få lån, er det heilt avgjerande at det er både enkelt å byte bank og å forhandle prisar og rentenivå. Ein må altså halde fram med å fokusere på konkurranse i banksektoren.

Det er ei samla innstilling som vert levert, men det er også ein god del mindretalsforslag. Venstre går imot dei aller fleste av dei. Vi har likevel eit eige forslag som eg tenkte å omtale kort. Det er éin del av denne finansmarknadsmeldinga som har endra seg ein del dei to siste åra, altså under denne regjeringa, og det er det som handlar om digitalisering og innovasjon i sektoren. Når det gjeld det, nærare bestemt det som står i kapittel fire, vart det tidlegare sterkt fokusert på korleis digitaliseringa av finanssystemet kan gje store fordelar og gevinstar, som innovasjon og meir konkurranse, og også gje store moglegheiter for norsk næringsliv, ikkje minst innan finansteknologi, altså fintek-næringa. Den næringa har tidlegare fått betydeleg merksemd. Det er no i stor grad borte. Det ein skriv om når det gjeld digitalisering, gjeld digital sårbarheit og risiko. Det kan ein forstå, for det er sjølvstykkt viktig. Det har også vore omtalt tidlegare. Det er likevel eit slags teikn i tida eller eventuelt eit teikn ved denne regjeringa at det er der fokuset ligg, i staden for at ein ser dei ganske betydelege innovasjonsmoglegheitene som også følgjer av digitalisering og fintek-næringa.

Eg vil også i den samanhengen nemne at det heller ikkje er mitt inntrykk at dette har fått stor merksemd frå ein aktør som Finanstilsynet, som så vidt eg kan sjå, ikkje har gjeve ut nokon rapport om dette på mange år. Det er i kontrast til det vi ser i eit naboland som Sverige, der deira Finansinspektionen jamleg publiserer rapportar om fintek, som marknadsanalysar og aktuelt regelverk og dei moglegheitene som ligg i det. Det er bl.a. oppretta eit eige innovasjonssenter som skal leggje til rette for svensk fintek. Difor vil eg gjerne ta opp vårt forslag i innstillinga, som også har støtte frå Miljøpartiet Dei Grøne, om å be regjeringa sørge for at Finanstilsynet opprettar eit sånt innovasjonssenter etter modell frå det dei har i Sverige. Vårt inntrykk er at det har vore ein suksess som bidrar til at dette viktige området får det nødvendige fokuset.

Presidenten [10:26:46]: Da har representanten Sveinung Rotevatn tatt opp det forslaget han refererte til.

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [10:27:27]: Et hovedtema i årets finansmarkedsmelding er den nors-

ke finansnæringens evne til å levere gode, trygge og rimelige tjenester til norske bankkunder i en krevende tid. Regjeringen vil legge til rette for videre utvikling av en robust og effektiv finanssektor som tjener resten av økonomien. Det er bra at komiteen i stor grad er enig i analysen og de ulike vurderingene i meldingen. Komiteens høring har gitt mange aktører muligheten til å bli hørt.

Det norske bankmarkedet er mangfoldig, og digitalisering kan bidra til nye konsepter og tjenester. Regelendringer de siste årene har bidratt til at det er enklere å bytte bank og ha kundeforhold i flere banker samtidig. Likevel mener regjeringen det finnes rom for å styrke forbrukernes posisjon i finansmarkedene. Norske bankkunder skal sikres gode, trygge og rimelige banktjenester.

Jeg har bl.a. bedt Finanstilsynet foreslå tiltak som gjør at kundene lettere kan ha boliglån i en annen bank enn der de har lønnskonto. Jeg har også bedt Finans Norge om informasjon om arbeidet med bankuavhengig utstedelse av BankID og forbedringer i bankbytte-tjenestene.

Høy gjeld i husholdningene og høye eiendomspriser er de mest framtrædende sårbarhetene i det norske finanssystemet. Trygge og stabile banker er særlig viktig i usikre tider. Norske banker er godt rustet for fremtiden. Kredittverdige kunder og lønnsomme prosjekter har god tilgang på kapital i Norge.

Det norske finanssystemet er blant de mest digitaliserte i verden. Samtidig øker digitaliseringen også handlingsrommet til kriminelle aktører. Finanssektoren legger store ressurser i å beskytte seg og sine kunder mot trusler. Den finansielle infrastrukturen vurderes jevnt over som robust. Jeg hadde møte med Finanstilsynet om dette temaet senest i forrige uke. Regjeringen er opptatt av å legge til rette for digitalisering og utvikling i finansmarkedene, og det er viktig at utviklingen skjer med utgangspunkt i kundens behov.

Jeg er glad for at vi i Norge har en bred enighet om hovedlinjene i finansmarkedspolitikken. Det legger til rette for forutsigbarhet for aktørene og for fortsatt prioritering av trygghet og soliditet i finanssektoren, noe som er viktig for alle som bor i dette landet.

Presidenten [10:29:51]: Det blir replikkordskifte.

Hans Andreas Limi (FrP) [10:30:05]: Tyveri av identitet, såkalt ID-tyveri, er utbredt, og det er veldig mange som rammes av det, med store økonomiske konsekvenser som følge. Derfor har Fremskrittspartiet i tilknytning til finansmarkedsmeldingen foreslått å etablere et nytt system, en ny ordning, for kredittvurdering. Den som skal kredittvurderes, får da et varsel i forkant og har mulighet til aktivt å ta et initiativ hvis det

viser seg at det er en annen enn ID-ens rette eier som prøver å oppnå kreditt og misbruke f.eks. kredittkort eller andre kredittmuligheter. Vil finansministeren bidra til at man får en ny ordning, slik at man kan etablere et system som i større grad begrenser mulighetene for ID-tyveri?

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [10:31:02]: Det er en veldig viktig problemstilling som stortingsrepresentanten Limi tar opp. Flertallet har ikke gått sammen med Fremskrittspartiet i innstillingen, men jeg mener det er viktig at vi bør ta en vurdering også i mitt embetsverk av forslaget og problemstillingen som Limi kommer med. Dessverre er det mange mennesker som hele tiden prøver å svindle til seg fra andre, og det er også misbruk av andres tillit. Jeg tror jeg egentlig må si at jeg tar imot alle forslag med takk, for å klare å tette de smutthullene som finnes, og så må vi vurdere om det kan være rasjonelt og godt. Jeg kan dessverre ikke konkludere, men jeg ønsker å ha en litt åpen holdning til det.

Jeg hadde møte med bl.a. skatteetaten og Finanstilsynet i forrige uke. Viljen til kreativitet for å lure andre er enorm, og derfor må vi også være villig til å endre ting hele veien. Så jeg takker for innspill.

Presidenten [10:32:05]: Replikordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har også en taletid på inntil 3 minutter.

Tellef Inge Mørland (A) [10:32:16]: La det ikke være noen tvil: Arbeiderpartiet anerkjenner fullt ut at mange har hatt en mer krevende økonomisk situasjon de siste årene. Mye av det har handlet om hva den internasjonale situasjonen har gitt av rammebetingelser, men på bakgrunn av enkelte innlegg her har jeg lyst til å presisere at i Norge har det gått forholdsvis godt sammenlignet med mange andre land gjennom de turbulente tidene. For eksempel i 2022, det første hele året Arbeiderpartiet og Senterpartiet styrte i regjering, hadde vi altså rekordhøye fastlandsinvesteringer. Det har blitt skapt bortimot 150 000 nye jobber de siste årene, og rundt 90 pst. av dem har vært i privat sektor. Til dem som ønsker å skape et inntrykk av at all aktivitet nå bare legges til offentlig sektor: Det er ikke riktig.

Det er greit å ha med seg at i Sverige er arbeidsledigheten rundt 8 pst., men i Norge ser det ut til at vi kan komme igjennom disse tidene med en veldig lav arbeidsledighet i forhold til svenskene. De siste 12 månedene har prisveksten gått fra ca. 4,8 pst. til ca. 3 pst., noe som peker på at det går i rett retning. Og ikke minst: Med de lønnsoppgjørene vi ser i vår, vil man igjen kunne få reallønnsvekst.

Det er også greit å ha med seg – det ble ikke tatt opp i innlegget til Fremskrittspartiet – at den midlertidig for-

høyede arbeidsgiveravgiften på lønn og godtgjørelser over 850 000 kr er varslet fjernet av denne regjeringen fra 1. januar, noe som igjen er en oppfølging av løftene man har gitt om at dette nettopp skulle være midlertidig i en svært krevende økonomisk situasjon.

Så ble det harselert lite grann med økt offentlig pengebruk. Jeg er helt enig i at vi skal være kritisk til hvordan det offentlige bruker pengene sine, men brukt riktig betyr økt offentlig pengebruk et sterkere sikkerhetsnett for dem som trenger det. Denne regjeringen har sammen med SV bl.a. sørget for å utvide velferdsordninger. Til høsten blir maksprisen i barnehage 2 000 kr eller 1 500 kr. Fra 1. til 3. klasse har man nå fått gratis kjernetid for SFO. Det er klart at sånt også betyr noe i en dyrtid. I tillegg har vi vært veldig opptatt av å forsterke stønadsordningene, enten det handler om dem som er på minstepensjoner, om bostøtte eller om studenter, nettopp fordi vi ser at det har vært krevende tider.

Jeg vil avslutningsvis komme innom et par ting som er nevnt i finansmarkedsmeldingen. Det ene pekte for så vidt statsråden på – det som gjelder bytte av BankID. Det betyr også noe for folk flest hva kostnadene i finanssektoren er, og det å gjøre bytte av bank enklere gjennom at det ikke er tilknytning til BankID, er noe jeg forventer at man kommer med en løsning på. En liten sak – som blir mye til sammen – er jo likevel det som står i merknadene som Arbeiderpartiet er med på, nemlig at BankAxept fortsatt bør kunne ligge inne fra utsalgsstedene som foretrukket kortnettverk, fordi det er billigere å bruke. Det vil igjen forhåpentligvis også føre til lavere transaksjonskostnader for kundene og er sånn sett en vinn-vinn-situasjon som jeg regner med at regjeringen følger opp i det videre arbeidet.

Heidi Nordby Lunde (H) [10:35:33]: Nå er jeg egentlig litt i stuss, for forrige taler dro jo fram den tragiske norske selvmordsstatistikken i sitt åpningsinnlegg, for så å spekulere i hvordan høye renter kan bidra til denne, for deretter å skryte av regjeringens politikk, som representanten Mørland mente var ansvarlig og god. Likevel er den jo ikke bedre enn at det er vanlige folk som betaler en vedvarende høyere rente. Mens naboland har begynt å kutte i sine renter, er framskrivningen fra Norges Bank fortsatt at første rentekutt ikke kommer før jul.

I tillegg til at den har gitt økt politisk risiko for investeringer i norsk næringsliv, har regjeringens budsjettpolitikk fortsatt å holde presset oppe i norsk økonomi. Jeg må innrømme at jeg faktisk tror sentralbanksjefen antakelig tror at jeg er usedvanlig treg, for jeg har stilt samme spørsmål til henne i tre år på rad, nemlig om ikke pengepolitikken og finanspolitikken må dra i samme retning. Ja, sier hun, og legger til:

«Alt annet likt – økt offentlig pengebruk trekker i retning av høyere etterspørsel og høyere aktivitet og på den måten i retning av høyere rente.»

Norges Bank har måttet oppjustere både rentebanen, altså de planlagte renteøkningene, og anslagene for veksten i offentlig etterspørsel, da denne viste seg å være høyere enn det de trodde.

I tillegg til flere skattesjokk mot norsk næringsliv, og dermed økt skatteinngang til offentlig sektor, ble handlingsregelen makset ut i fjor i revidert budsjett. I tillegg finner man stadig vekk engangssummer i budsjettet som brukes til å finansiere vedvarende utgifter på statsbudsjettet.

Så hører jeg at Mørland i det siste innlegget sitt anerkjenner at det har vært vanskelig for mange – det tror jeg alle i denne sal har gjort – men deretter fortsetter på regjeringens talepunkter, men det var han som startet med selvmordsstatistikken. Der er ikke jeg – virkelig ikke – men vedvarende høyere rente gjør det vanskelig for folk flest. Det er vanlige folk som betaler for regjeringens såkalte satsinger, som også inkluderer ting som oppløsning av Viken og reverseringer av reformer som var ment å redusere kostnadene til offentlig sektor, og som gjorde at man kunne prioritere det som var viktigst, først, istedenfor den type reverseringer.

Presidenten [10:38:01]: Representanten Tellef Inge Mørland har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Tellef Inge Mørland (A) [10:38:10]: Jeg kan nok ikke gå god for alt i det siste innlegget til Heidi Nordby Lunde. Det er kanskje noe av det som skiller Arbeiderpartiet og Høyre: Nettopp i en krisetid har Arbeiderpartiet troen på at et sterkere sikkerhetsnett er viktig for dem som sliter aller tyngst. At vi har brukt noe penger på det, synes jeg faktisk er helt naturlig i den situasjonen vi har vært i.

Jeg vil igjen understreke at vi tar på det høyeste alvor de utfordringene folk har stått i. Derfor er jeg glad for å se at det er ganske mange tegn som tyder på at vi har kommet relativt godt ut av denne krisen, for det kunne vært mye verre, noe man f.eks. kan se om man ser til Sverige og arbeidsledigheten der. Vi er alle opptatt av at vi skal få til et rentekutt etter hvert. Derfor er det også viktig at vi nå ser at prisveksten er på vei nedover, og ikke minst at man nå ser at det ser ut til å bli en god real-lønnsvekst i år. Det betyr mye for folks økonomi, og folks økonomi betyr også noe for folks psyke.

Presidenten [10:39:09]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 14.

Sakene nr. 15–17 vil bli behandlet under ett.

Sak nr. 15 [10:39:19]

Innstilling fra finanskomiteen om Statens pensjonsfond 2024 (Innst. 421 S (2023–2024), jf. Meld. St. 22 (2023–2024))

Sak nr. 16 [10:39:32]

Innstilling fra finanskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Lan Marie Nguyen Berg, Rasmus Hansson og Une Bastholm om å trekke Statens pensjonsfond utland ut av selskaper som bidrar til å opprettholde ulovlige israelske bosettinger (Innst. 416 S (2023–2024), jf. Dokument 8:119 S (2023–2024))

Sak nr. 17 [10:39:58]

Innstilling fra finanskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Marie Sneve Martinussen og Mímir Kristjánsson om å sikre at Statens pensjonsfond utland trekker sine investeringer ut av selskaper som bryter grunnleggende arbeidstakerrettigheter (Innst. 420 S (2023–2024), jf. Dokument 8:65 S (2023–2024))

Presidenten [10:40:23]: Etter ønske fra finanskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til et replikkordskifte med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Egil Knutsen (A) [10:40:51] (ordfører for sakene nr. 15 og 16): Jeg må innrømme at jeg trodde at komiteen hadde innstilt på 5 minutters taletid, men vi får prøve oss på 3 minutter og heller ta ordet flere ganger.

Jeg vil begynne med å takke komiteen for et godt samarbeid i saken. Også i år er det bred enighet om de overordnede linjene for statens pensjonsfond. Det er verdt å dvele litt ved den brede enigheten – at vi i Norge forvalter oljerikdommen vår på en langsiktig og ansvarlig måte, med bred og tverrpolitisk enighet. Dette hadde vært utenkelig i veldig mange andre land, også land vi pleier å sammenlikne oss med.

Selv om vi enige om mye, er det selvsagt temaer i den årlige fondsmeldingen som det er uenighet om:

- Hvor langt skal Stortinget gå i å detaljstyre Statens pensjonsfond utland?
- Hvordan skal de etiske retningslinjene utformes og håndheves?

- Hvordan skal sparepengene våre forvaltes i møte med klimaendringene?

Dette er krevende spørsmål, men vi oppdaterer jevnlig rammeverket for hvordan fondet styres, forvaltes og investeres.

I takt med at oljefondet stadig blir større og eier mer av verdens aksjer, vil vi også oppleve at selskaper som Statens pensjonsfond utland er investert i, utfordrer vårt etiske kompass. Da er det særlig viktig for tilliten til rammeverket for ansvarlig forvaltning at saker blir håndtert og behandlet på en grundig måte, og at bestemmelsene om observasjon og utelukkelse blir benyttet.

Komiteen er inne på dette i innstillingen. De siste månedene har det rast en forferdelig krig i Gaza mellom Israel og Hamas som opptar og ryster oss alle. Etikkrådet skriver selv i sin årsmelding at de over tid har hatt oppmerksomhet på konflikten og selskaper som opererer i de okkuperte palestinske territoriene, også før terrorangrepet fra Hamas mot Israel den 7. oktober og den påfølgende krigen i Gaza. Etikkrådet spør i sin årsmelding om det har blitt trukket for snevre grenser for selskapers uakseptable medvirkning i disse sakene, og komiteen kommenterer og imøteser at dette spørsmålet blir besvart.

Et av de store spørsmålene i forkant av årets stortingsmelding var om Statens pensjonsfond utland skulle kunne investere i unoterte aksjer. Her står et bredt flertall sammen om konklusjonen, at investeringsuniverset på det nåværende tidspunktet ikke åpnes for unoterte aksjer.

Til slutt: Den såkalte eierandelsutfordringen i Statens pensjonsfond Norge, Folketrygdfondet, har vært omtalt og diskutert i flere år. I årets melding kommer regjeringen med sitt forslag til løsning: et årlig uttak hvor realverdien av fondet opprettholdes. Partiene Høyre og Venstre foreslår i sine merknader at pengene heller skal overføres til Statens pensjonsfond utland enn til statsbudsjettet. Likheten mellom disse to forslagene er stor, for også regjeringen kommenterer at uttakene vil påvirke uttaket fra Statens pensjonsfond utland.

Presidenten [10:43:52]: Saksordfører Knutsen kan bare bli stående, for hvis det slik at det er enighet i komiteen om 5 minutters taletid, foreslår presidenten at det fattes et nytt vedtak, i stedet for at man skal måtte springe opp og ned av talerstolen mange ganger for å holde innlegg. Så hvis det nikkes i salen til forslaget om 5 minutters taletid – og det gjør det, det er også tommel opp-signal – gjør vi en endring i taleopplegget. – Det anses vedtatt.

Det blir da 5 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til øvrige innlegg.

Saksordføreren kan dermed, om han ønsker, få fortsette lite grunn.

Egil Knutsen (A) [10:44:21]: Jeg kommer heller eventuelt tilbake med flere innlegg etterpå.

Presidenten [10:44:33]: Da går vi videre til neste taler.

Mahmoud Farahmand (H) [10:44:50] (ordfører for sak nr. 17): Det ble litt rot i papirene mine når vi nå kan holde alt i ett, så jeg prøver etter beste evne.

Jeg vil starte med å takke saksordfører Knutsen for samarbeidet og dialogen underveis. Jeg vil også si at vi er enige om hovedlinjene i det som er i fondsmeldingen, slik saksordføreren påpekte. Jeg vil også takke NBIMs ansatte for deres innsats. Uten god forvaltning av våre felles sparepenger hadde vi neppe hatt den økonomiske handlefriheten vi som nasjon nyter godt av i dag.

Årets fondsmelding har fått betydelig medieoppmærksomhet, både her hjemme og ute i verden. Mye av oppmerksomheten har handlet om fondets investeringsunivers og eventuelle endringer i denne.

Forvaltningen av fondet skal være langsiktig og ha en riktig balanse mellom risiko og avkastning. Det er dermed ikke sikkert vi skal være investert i alle aktivaklasser. SPU er som alle andre investorer utsatt for risiko. Den finansielle risikoen har vi gode mekanismer for å håndtere. Enkelte aktivaklasser kan medføre en viss type risiko som ikke er lett håndterbar for en institusjonell investor som Statens pensjonsfond utland.

Statens pensjonsfond Norge gjør det godt – så godt at regjeringen nå ser seg nødt til å ta uttak. I forbindelse med behandlingen av Meld. St. 9 for 2021–2022 varslet Støre-regjeringen en bred vurdering av ulike alternativer for å håndtere eierskapsutfordringene i SPN. Denne vurderingen har ingen sett noe til siden vi hørte om den, men i årets fondsmelding får vi noen avsnitt om saken. Deretter konkluderes det med at det skal tas uttak. Ingen alternativer er skissert, og uten videre begrunnelse foreslås det en helt ny uttaksregel der en fast prosentandel av SPN blir en ny inntektskilde på statsbudsjettet, som skal inntektsføres som øvrig utbytte og renteinntekter.

Dette er vi kritiske til. For det første er det ikke mulig å vite hvilke andre løsninger som er vurdert i den brede vurderingen av ulike alternativer som regjeringen har gjennomført. For det andre framstår det som en kortsiktig løsning på regjeringens utfordringer ved å ha finansiert de siste to statsbudsjettene med engangsinntekter. For det tredje framstår forslaget som en ren omgåelse av intensjonene med handlingsregelen og retningslinjene for bruk av oljepenger. Det vil være ryddigere og mer økonomisk ansvarlig å overføre pengene til SPU, slik vi foreslår, enn å lage en slags handlingsregel for SPN i tillegg.

Jeg går over til saken jeg selv er ordfører for, som er behandlingen av Dokument 8:65 S (2023–2024), som er fremmet av Rødt.

I årets fondsmelding påpekes det eksplisitt at fondet ikke er egnet til å ivareta alle Norges interesser. Når dette påpekes så klart, er det et signal om presset som er mot fondet fra diverse hold. Fondet ble i sin tid opprettet for å trygge norsk økonomi og verne oss mot ressursforbannelse eller hollandsk syke. Det er ikke et verktøy for å oppnå politiske målsettinger eller for enkelte politiske partiers interesse.

Det er Etikkrådets rolle å gi tilråding om observasjoner og utelukkelse. Med bakgrunn i de etiske retningslinjene utelukker Statens pensjonsfond utland selskaper regelmessig, og har utelukket syv selskaper grunnet brudd på arbeidstakerrettigheter. I fem av disse utelukkelsene er brudd på organisasjonsfriheten ett av elementene som er vektlagt av Etikkrådet. Det er disse kriteriene som danner et godt og forutsigbart grunnlag for Etikkrådets arbeid med utelukkelse av selskaper. Ikke minst bidrar det til at SPU oppleves som en stabil, etterrettelig og forutsigbar institusjonell investor.

Kriteriene i de etiske retningslinjene slik de er utformet i dag, virker å fungere godt. ILOs åtte kjerneverdier danner normgrunnlaget for de enkelte kriteriene for utelukkelse og observasjon av selskaper. Kriteriene i de etiske retningslinjene slik de er i dag, fungerer som sagt godt, og de skal opp til vurdering i løpet av dette året. Det er også en del av revisjonsgrunnlaget til representantskapet.

Med det takker jeg for tiden.

Per Martin Sandtrøen (Sp) [10:49:41]: I innstillingen slår en enstemmig komité fast følgende:

«Komiteen viser til at Statens pensjonsfond er fellesskapets formue, som gjennom langsiktig forvaltning og med handlingsregelen som rettesnor bidrar til at både nålevende og fremtidige generasjoner får ta del i verdiene skapt av felles naturressurser.»

Pengene i Statens pensjonsfond er det norske folks penger, eid av folket i Norge i fellesskap. Det kan nesten ikke sies tydelig nok. Oljefondet – eller Statens pensjonsfond utland, som det faktisk heter – er ikke og skal ikke være et politisk virkemiddel. Dette er det svært viktig at ligger fast.

Et viktig trekk ved forvaltningen av vår felles formue er at den nyter stor tillit hos folket i Norge. Dette er avgjørende, men ingen selvfølge. Da verdens børser raste nedover under finanskrisen, tapte også oljefondet verdi på papiret. Når man snakker med folk som jobber i fondet, hører man ikke historien om at de ble skjelt ut fordi folket ble fattigere. Tvert imot hører vi det motsatte. Sta-

tens pensjonsfond utland og innland er noe jeg har klart inntrykk av at folk er stolte av å jobbe for, med god grunn.

Vi har en lang tidshorison for fondene våre, noe som er en stor fordel. Som meldingen slår fast:

«SPU og SPN kan tåle mer risiko i form av svingninger i avkastning fra år til år enn en investor som har store betalingsforpliktelser og dermed en kortere investeringshorison. Fondene kan stå gjennom fall i aksjemarkedene uten å måtte selge seg ut på ugunstige tidspunkt.»

Verdiene som ligger i Statens pensjonsfond utland, er bygd opp av hardtarbeidende og svært flinke folk som har jobbet på norsk sokkel. Det er i år 50 år siden daværende regjering Bratteli la fram den første omfattende stortingsmeldingen om innpassing av petroleumsvirksomheten i norsk økonomi. Den het «Petroleumsvirksomhetens plass i det norske samfunn» og er noe jeg vil anbefale flere å lese.

Vi som folkevalgte har mye å lære av datidens folkevalgte i Norge. De var visjonære og handlekraftige nasjonale strateger som sikret nasjonalt eierskap til og nasjonal kontroll over oljen og gassen i Norge. Det ga industriutvikling og arbeidsplasser i Norge, og ikke minst ble det sikret at inntektene kom framtidige generasjoner til gode, noe som er nettopp det vi diskuterer i dag.

Inntektene fra og aktiviteten på norsk sokkel er heldigvis ikke noe som hører fortiden til. Som det kommer fram i meldingen, var kontantstrømmen fra petroleumsvirksomheten i fjor på 986 mrd. kr. Fratrullet det oljekorrigerte underskuddet økte fondet med 711 mrd. kr som følge av olje- og gassproduksjonen på norsk sokkel bare i fjor. 3 pst. av dette utgjør drøyt 21 mrd. kr. Altså kan vi estimere at vi kan bruke 21 mrd. kr hvert eneste år framover som følge av det vi produserte på norsk sokkel bare i fjor. Det er til sammenligning nesten nøyaktig det samme som de årlige driftsutgiftene til Politi-Norge. De som ønsker å stenge ned norsk sokkel, bør altså ha en temmelig god og gjennomtenkt plan for hvordan de vil ivareta norsk velferd på en like god måte.

Hans Andreas Limi (FrP) [10:53:27]: Oljefondet er Norges bufferfond for både fremtidige og nåværende innbyggere. Oljefondet har en viktig oppgave i å sikre norsk velferd, både i dag og i årene som kommer, og generasjonsperspektivet sviktes i realiteten ved enhver disposisjon som har andre formål enn høyest mulig finansiell avkastning til akseptabel risiko.

Norge er ikke alene om å ha et oljefond. Det finnes andre land som har tilsvarende fond, men vi har heldigvis innordnet oss på en slik måte at oljefondet ikke brukes som et politisk verktøy, i motsetning til andre land

med tilsvarende fond. Ingen av de øvrige landene er spesielt kjent for verken demokrati eller frihet, og med unntak av Norge bruker disse landene i større eller mindre grad sine oljefond til å oppnå politiske mål.

Det er viktig at det norske oljefondet over tid har vært politisk uavhengig, og at fondets investeringer ikke skal detaljstyres av skiftende politiske flertall. Jeg er veldig glad for at et klart flertall i komiteen stiller seg bak departementets redegjørelse for ansvarlig forvaltning og om hvordan de etiske retningslinjene skal forvaltes. Detaljene i investeringsbeslutningene bør avgjøres faglig og ikke politisk. Norge bør opprettholde den norske modellen, der politikk og aksjeinvesteringer i størst mulig grad holdes atskilt.

Fremskrittspartiet tar til etterretning at regjeringen nå foreslår et mekanisk uttak fra Folketrygdfondet. Det foreslo i realiteten Fremskrittspartiet både i sitt alternative budsjett for 2022 og 2023. Det som er utfordringen, er at Folketrygdfondet stanger mot eierandelsbegrensningen på 15 pst. i norske bedrifter, og at fondet har utfordringer med å finne norske bedrifter som det kan foretas investeringer i.

Det skisserte uttaket, hvor Statens pensjonsfond Norge presenteres som en ny kilde til finansieringen av statsbudsjettet, sammenfaller i realiteten med det Fremskrittspartiet foreslo som uttak i alternativt budsjett for 2022 og 2023. Den gang ble imidlertid vårt forslag møtt med en massiv og til dels usaklig kritikk fra regjeringspartiene. Halvannet år senere fremmer regjeringen altså selv et tilsvarende forslag, og vi er selvfølgelig enig i at det er fornuftig, og ønsker å støtte det forslaget. Det er fint at Arbeiderpartiet og regjeringen nå hører på det som var et fornuftig forslag i 2022, og følger opp det videre inn i 2025. Samtidig er det kanskje grunn til å be regjeringspartiene tenke litt over sin egen retorikk fra den gang, for de var ikke særlig imøtekomende da disse forslagene ble fremmet.

Så kan man jo spørre seg: Hva har skjedd på veien til det regjeringen nå foreslår, som plutselig da fremstår som noe som er veldig fornuftig og veldig ansvarlig?

Kari Elisabeth Kaski (SV) [10:57:05]: Suksessen bak forvaltningen av Statens pensjonsfond utland har vært at vi i Stortinget har gjort nødvendige grep rundt forvaltningen, som gir legitimitet og støtte i befolkningen. Det er jo ikke gitt at folk flest i dag vil støtte opp om en gigantisk sparebøsse som har blitt mye større enn noen kunne drømme om, og som er investert flatt ut i verdens selskaper, på godt og vondt. Det er uunngåelig at Statens pensjonsfond utland vil være investert i selskaper der ikke alt er bra, der forholdene for arbeidstakerne ikke er gode nok, der klimaavtrykket er altfor stort, og der en ikke betaler den skatten en skal. Noe kommer

vi til å måtte akseptere, men hele suksessen bak forvaltningen av fondet er etter mitt syn at vi har satt opp noen stolper som slår fast at grensen går her. Her går grensen for hva vi ønsker at våre sparepenger skal være investert i. Her går grensen for hva vi mener det er etisk riktig å tjene penger på og få profitt av.

De etiske retningslinjene slår fast at oljefondet ikke skal være investert i selskaper der det er en uakseptabel risiko for at selskapet medvirker til eller selv er ansvarlig for grove eller systematiske krenkelsers av menneskerettighetene og alvorlige krenkelsers av individers rettigheter i krig eller konfliktsituasjoner. Allikevel er altså oljefondet i dag investert i selskaper som bidrar til den ulovlige krigføringen på Gazastripen, som tjener penger på salg av våpen til Israel – våpen som dreper og lemlester unger i Gaza. Oljefondet – vi – er også investert i selskaper som bidrar til den pågående, ulovlige og menneskerettsstridige okkupasjonen av Vestbredden. Kriteriene er ikke sterke nok, og blir heller ikke fulgt godt nok opp av Etikkrådet eller Norges Bank. Det tror jeg bare ikke at folk synes er greit.

Jeg er ikke bare skuffet, jeg er også overrasket over at stortingsflertallet her ikke synes det er grunn til å mene at oljefondet ikke skal være investert i selskaper som selger våpen som brukes på Gaza. Hvorfor er det altså så sterk motvilje mot å oppdatere retningslinjene for fondet og legge noen tydelige føringer fra Stortingets side for å slå fast det åpenbare, nemlig at vi ikke skal ikke ha sparepengene våre i selskaper som bryter folkeretten på det groveste, og som bryter ethvert humanitært og etisk prinsipp? Det er ikke greit.

Jeg skulle gjerne også ha sagt mer om fondets portefølje i et klimaperspektiv. I dag er oljefondet investert i en global oppvarming på over 3 grader. Det er et stort veddemål mot verdens klimamål. Hva er poenget med klimamål for porteføljen til fondet om klimamålene ikke får konsekvenser for hva slags selskaper vi er investert i? At våre etiske stolper for forvaltningen av oljefondet endres i takt med tiden og den internasjonale situasjonen, skulle bare mangle. Det er mer krig og konflikt nå, og klimakrisen er mer alvorlig og prekær. Selvsagt må det få konsekvenser for forvaltningen av oljefondet. Noe annet vil være dypt uansvarlig.

Det er en grunnleggende misforståelse at det å ikke ville være investert i grove menneskerettighetsbrudd er politikk, mens det å være investert i menneskerettighetsbrudd ikke er politikk. Selvsagt er det også politikk. Det er ikke nøytralt å være investert i krigsforbrytelser, mens det er et politisk valg å selge seg ut av sånne selskaper. Dette er et spørsmål om etiske stolper for våre felles sparepenger. SVs grenser går altså et langt stykke unna grensene til dette stortingsflertallet.

Med det tar jeg opp forslagene SV er med på.

Presidenten [11:01:14]: Representanten Kari Elisabeth Kaski har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Marie Sneve Martinussen (R) [11:01:25]: Penger er makt. Når vi diskuterer oljefondet, er det veldig mye snakk om avkastning, altså om å investere for å tjene penger – og ja, det gjør man i oljefondet, men man forvalter også kapital. Når man plasserer kapitalen sin i et selskap, gir man det selskapet muligheten til å øke sine investeringer og utvide produksjonen sin. Man gir det selskapet støtte ved å investere sin kapital. I tillegg øker man også aksjekursen for de selskapene. Oljefondet er et internasjonalt anerkjent fond med høye standarder, så det at oljefondet har investert et sted, gir også et slags godkjentstempel på en rekke etiske indikatorer.

Derfor er det alvorlig når oljefondet – på 17 000 mrd. kr – er investert i selskaper som bedriver daglig terror mot den palestinske befolkningen, selskaper som enten direkte bidrar til den ulovlige okkupasjonen, eller som selger våpen som bidrar til brudd på folkeretten og krigsforbrytelser. Stortingsflertallet er blinde for det ansvaret man har gjennom oljefondet, men folk i Norge er ikke det. 81 organisasjoner har nå protestert mot at oljefondet er investert i Israel og i selskaper som bidrar til Israels krigsforbrytelser. Blant de organisasjonene er hele LO, med sine over én million mennesker. På deres plakater står det «ikke med våre sparepenger». Men oljefondet er ikke en bank som man kan bytte seg bort fra, eller en pensjonssparing som man kan velge å gå ut av. Oljefondet eies av oss alle, og når så mange folk i Norge ikke ønsker at deres sparepenger skal brukes på denne måten, burde flere partier også være opp-tatt av dette.

Hver gang Rødt foreslår å trekke oljefondet ut av land eller selskaper som bidrar til folkerettsbrudd, peker regjeringen på Etikkrådet. Min kollega i finanskomiteen, Mahmoud Farahmand i Høyre, går egentlig lenger – og sier til E24: «Dette er Etikkrådets ansvar.»

La meg derfor klargjøre én ting: Etikkrådet står ikke ansvarlig for hva oljefondet er investert i. Etikkrådet gir råd. I lov om Statens pensjonsfond § 3 første ledd står det forbilledlig klart: «Statens pensjonsfond forvaltes av departementet.» Det forvaltes altså av Finansdepartementet – og med det regjeringen. Dette endres ikke av at departementet har delegert den daglige driften til Norges Bank.

At det er Finansdepartementet som til syvende og sist har styring og ansvar, så vi veldig tydelig i mars 2022 etter at Russland gikk til en folkerettsstridig invasjon av Ukraina. Ville regjeringen vente fra tre måneder til ett år på Etikkrådets anbefaling da? Mente Høyre at dette er Etikkrådets ansvar? Selvfølgelig ikke, og det er jeg veldig glad for. Rødt støttet at man da direkte sendte en in-

struks til Norges Bank om umiddelbart å fryse alle investeringer i Russland og lage en plan for å selge seg ned. Det skulle bare mangle. Det er da det blir direkte dobbeltmoral å si at det skal gjelde helt andre regler når det er Israel som bryter den samme folkeretten og humanitærretten på det groveste. Det er ansvarspulverisering, og det gir et inntrykk av at Norges regjering, finansministeren og Norges Banks hovedstyre ikke er annet enn marionetter som pent må vente på en anbefaling fra et rådgivende organ. Vi vet hvor ansvaret ligger, hvor vedtaksmyndigheten ligger, og vi vet at regjeringen kan handle ut fra den. Det har regjeringen gjort før, og nå har den også mange internasjonale dommer å forholde seg til. Regjeringen kunne handlet ut fra siktelsen i krigsforbryterdomstolen, ICC, den kunne handlet ut fra resolusjonen fra FNs menneskerettighetsråd, og den kunne handlet ut fra dokumentasjonen som er lagt fram for Den internasjonale domstolen, ICJ.

To av Rødts forslag i denne saken, om oljefondsmeldingen, handler nettopp om å løse den dobbeltmoralen. Vi vil tydeliggjøre at siden fondet er helstatlig eid, styrt av regjeringen, er det staten Norge som står ansvarlig hvis det er folkerettsbrudd som blir begått og finansiert av oljefondet. Da bør det også ligge inne i oljefondets retningslinjer at investeringer ikke skal undergrave Norges folkerettslige forpliktelser, herunder konvensjoner Norge er tilsluttet.

Vi i Rødt får kritikk, spesielt fra høyresiden, om at når vi foreslår dette, er det politisk. Å hindre folkemord er ikke politisk. Det er noe alle mennesker uavhengig av religion, ledelse og partitilhørighet burde støtte opp om. Når det gjelder Russland, tok det altså fire dager for oljefondet å trekke seg ut. Nå har det ikke tatt fire dager, ikke fire uker, ikke fire måneder, men ni måneder, og 76 år med okkupasjon.

Med det tar jeg opp forslaget Rødt har sammen med Kristelig Folkeparti i sak nr. 15.

Presidenten [11:06:27]: Representanten Marie Sneve Martinussen har tatt opp forslaget hun refererte til.

Sveinung Rotevatn (V) [11:06:49]: Dette er ei fondsmelding som går langs kjende linjer, og debatten om meldinga går i og for seg også langs ganske kjende linjer, og eg vil seie at eg synest desse debattane ofte vert litt karikerte. Ein kan få inntrykk av at det eigentleg er ein enorm avstand mellom partia på Stortinget i synet på Statens pensjonsfond utland, der nokre på den eine sida tilsynelatande meiner at dette skal vere eit reint upolitisk verktøy der det einaste formålet er å tene pengar, mens ein på den andre sida kan få inntrykk av at fondet nærmast står ansvarleg for dei fleste krigar og konflikhtar i verda.

Realiteten er at alle partia er einige om at dette fondet skal ha som hovudformål å tene pengar, men også at ein skal ha visse rammer dette skjer innanfor, bl.a. med eit etikkråd og nokre føringar for kva ein kan og ikkje kan investere i. Dette er det brei einigheit om i denne saken. I den samanhengen er det heilt naturleg at ein også har ein diskusjon kvart år om korleis ein skal vidareutvikle dette regelverket. Då er det iallfall mitt syn at dette ikkje er perfekt i dag, og at det på nokre område no er behov for å gå lenger.

Eitt av dei er klimaområdet. Det er mange fond, både norske og globale, som etter mitt syn er langt meir framoverlente når det gjeld klimarisiko og klimapolitikk, enn det Statens pensjonsfond utland er. Då har den tradisjonelle innvendinga vore ikkje at ein ikkje ønskjer å vere det, men at dette fondet er så stort at det eigentleg ikkje finst nokon fungerande referanseindeksar ein kan bruke, og samtidig nå dei måla som ein ønskjer å nå, f.eks. om netto null i 2050. Då vil det jo vere naturleg at ein gjer ein jobb med det. Så eitt av forslaga som Venstre står bak, er bl.a. at ein skal sørge for at SPU sjølv utviklar ein eigen klimajustert referanseindeks som gjer at ein kan fylle det ein seier, med faktisk innhald.

Det er også ein del andre klima- og naturforslag Venstre står bak, bl.a. dette vedtaket som mange i Stortinget med rette er glade for at vart gjort for nokre år sidan, om investeringar i kolindustri og kolverksemd, ei av dei største kjeldene til global oppvarming. Der ser ein at ein likevel i realiteten framleis er ganske tungt investert i selskap som har stor slagside mot det. Då er det naturleg at Stortinget stramar inn på det kriteriet, så det forslaget er vi også med på.

Eg vil også varsle at vi vil stemme for eit forslag vi ikkje er med på, og det er forslag nr. 7. Eg sluttar meg til grunngjevinga frå fleirtalet i komiteen på det punktet – det handlar om avskoging. Det bør også Stortinget vedta.

Så er det nokre tema som har fått stor merksemd i år, og som er veldig viktige spørsmål. Det eine er uoterte aksjar, «private equity», og om ein skal begynne å gå inn i den verda og det investeringsuniverset. Det er det eit breitt fleirtal i komiteen, som Venstre også er ein del av, som i all hovudsak sluttar seg til regjeringa si vurdering i dette spørsmålet. Eg trur ikkje det er fordi nokon av oss – i alle fall ikkje underteikna – meiner at det er umogleg å gå inn i dette, eller at det ikkje kan vere fornuftig på eit seinare tidspunkt, men fordi avgjerdsgrunnlaget per no er ikkje godt nok. Det gjeld i kva grad ein trur på at det faktisk er ein veldig stor gevinst her som ein går glipp av, men det handlar også om at skal ein gå inn i den typen investeringar, er det ein annan type investering kva gjeld openheit og transparens. Det vil også føre til at ein i realiteten vert ein mykje større eigar i enkeltsekskap, med alt som følgjer med det, og ei brei

politisk tilslutning til fondet. Eg vil iallfall seie at dette ikkje er riktig tidspunkt å gjere dette på, men det er ein viktig diskusjon. Eg er også glad for at regjeringa skal ta diskusjonen vidare gjennom denne gruppa dei no skal setje ned.

Det andre, som er eit nytt element i denne meldinga, er at regjeringa foreslår at ein skal begynne å overføre pengar frå Statens pensjonsfond Noreg og inn i statsbudsjettet. Eg synest eigentleg at representanten Limi var ganske snill med regjeringa sin snuoperasjon på det punktet i stad, for når ein går tilbake og les kva regjeringspartia sine eigne representantar sa om dette for svært kort tid sidan, så vart det altså omtalt slik: «trikse med budsjettbalansen», «vil øke presset i norsk økonomi og medføre økte renter for vanlige folk», «går altså imot de fleste økonomiske teoriene» og «koker renten – på lik linje med det de gjør i Tyrkia».

No er altså dette forslaget frå regjeringa. Det er lov å snu, men det er litt av ein operasjon. For min eigen del har eg ikkje snudd. Eg synest framleis dette er ein dårleg idé, anten det er Framstegspartiet som foreslår det, eller regjeringspartia. Regjeringa skriv sjølv i budsjettet at dette kan ha ein ekspansiv verknad på norsk økonomi, og vi får no i realiteten to handlingsreglar i staden for ein. Eg er mildt sagt usikker på om det gir betre diskusjonar rundt pengebruken i statsbudsjettet.

Lan Marie Nguyen Berg (MDG) [11:12:04]: Oljefondet er et av verdens største investeringsfond og verdens største statlige fond. Fondet eier i gjennomsnitt 1,5 pst. av alle børsnoterte selskap i verden, og med et så stort eierskap medfølger også et stort ansvar for hvordan fondet forvaltes. Formålet med fondets investeringer er å gi høyest mulig avkastning etter kostnader, med en akseptabel risiko, samtidig som fondet skal forvaltes forsvarlig. «Forsvarlig» er nøkkelordet, hvor det er en del uenighet i denne sal.

Etter Miljøpartiet De Grønnes oppfatning innebærer en forsvarlig forvaltning av fondets investeringer at det bidrar til at vi når klimamålene. Når vi ikke klimamålene, vil konsekvensene bli enorme, ikke bare for alt levende liv, men også – for å være litt mer kynisk – for vår framtidige sparekasse i oljefondet. NBIM har anslått at det maksimale tapet for fondet ved 1 graders oppvarming er på 12 pst. av fondets verdi. Andre studier viser imidlertid at det er stor risiko for betydelig større tap. I en studie fra det britiske Institute and Faculty of Actuaries anslås det at en 4 graders oppvarming kan utradere 80 pst. av verdens BNP. Det vil ramme oljefondet hardt. Hvis vi ønsker å maksimere verdiene i oljefondet, bør fondet altså arbeide aktivt for å redusere den globale oppvarmingen. Det er forsvarlig forvaltning.

Vi har derfor foreslått at regjeringen må

1. sette et mål for SPUs investeringsportefølje om at denne skal være netto nullutslipp innen 2050
2. etablere en klimajustert referanseindeks for fondet
3. pålegge NBIM at bedriftene de er investert i, har etablerte utslippsbaner, og at dette skal gjelde fra 2026, og ikke fra 2040, som i dag er fondets krav

Videre foreslår vi at man instruerer fondet til aktivt å bruke sin eierstyring til å framtvinge klimavennlige valg i bedriftene som fondet er investert i.

Det er tydeligvis ikke nok med mål. Stortinget vedtok i 2015 å selge oljefondet ned i kull. Dessverre viser det seg at ni år senere har oljefondet fremdeles flere titalls milliarder kroner investert i kull. Mandatet for SPUs investeringer i kull må tydeligvis strammes inn, hvis vi skal nå målet om å få oljefondet ut av kull. Vi har fremmet flere forslag som ville bidratt til dette, men flertallet på Stortinget er visst like opptatt av å beskytte kull som av å beskytte oljen.

En uenighet i denne sal dreier seg altså om hva som er forsvarlig. En annen uenighet dreier seg om hva som er politisk. Regjeringen har kommet med anbefalinger til private norske selskaper, hvor den fraråder å drive handel og næringsvirksomhet som bidrar til å opprettholde ulovlige israelske bosettinger. Samtidig har utenriksministeren og finansministeren uttalt at det er opp til SPUs etikkråd å vurdere hvordan NBIM skal forholde seg til dette rådet fra regjeringen.

Vi har registrert at Arbeiderpartiet og Senterpartiet stiller spørsmål ved om Etikkrådet har trukket for snevre grenser for selskapers uakseptable medvirkning til folkerettsbrudd i sakene knyttet til okkupert palestinsk territorium, men uavhengig av Etikkrådets vurderinger: Det tar jo for lang tid. Vi står midt i et pågående folkemord. Vi kan ikke da bruke månedvis på å vurdere uttrekk fra selskap. Vi må handle nå. Regjeringen må ta ansvar og beordre SPU til ikke å investere i disse selskapene, slik den gjorde i sin tid da Russland angrep Ukraina. Det vil ikke være eksepsjonelt, eller ekstremt, å beordre SPU til å trekke seg ut av både israelske selskap og selskap som bidrar til opprettholdelse av aktivitet på Vestbredden. 85 pst. av SPUs portefølje i Israel er forbundet med mulige ulovligheter. SPU har investeringer i selskap som andre store investeringsfond har trukket seg ut av på grunn av selskapenes brudd på folkeretten og menneskerettigheter i okkupert område. Jeg mener det er sterkt problematisk at oljefondet har lavere etiske standarder enn mange andre fond. Vi burde ha som ambisjon at vårt statlige oljefond har høyere etiske standarder enn andre fond, ikke lavere.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [11:16:54]: Først vil jeg takke saksordfører og komité for en god jobb med en viktig sak.

Jeg vil starte med å si at det faktisk er sånn at oljefondet har veldig gode etiske retningslinjer, og vi scorer også helt i toppen av ulike kåringer internasjonalt. Når det er sagt, er det hele tida mulig å gjøre det bedre. Vi skal alle jobbe for at retningslinjene blir bedre, men at vi kan være stolte av det systemet vi har bygd opp, vil iallfall jeg understreke.

Jeg vil også slutte meg til dem som sier at nettopp det at det er en bred enighet rundt fondet og måten det styres på, er helt utrolig avgjørende for at vi også lykkes med forvaltningen av det. Når en står her, er det litt som om en diskuterer en vanlig sak i Stortinget, men når en tenker på de vel 17 000 mrd. kr som står i fondet, og som vil bidra til enorm utvikling av dette landet og bety enormt mye for kommende generasjoner, er det egentlig et stort eventyr vi diskuterer. Det har vært tatt utrolig viktige og gode beslutninger i denne salen tidligere som har gjort at vi er der vi er i dag, og derfor er det også et stort ansvar når det gjelder forvaltningen av fondet og retningslinjene videre.

Jeg skal tøtsje innom dette med unoterte aksjer, for det er jo ett av de trinnene som Kristelig Folkeparti skulle ønske at vi tok ett steg videre på, og som har vært den vanlige måten å gjøre det på når det gjelder forvaltningen av oljefondet: Vi tar skritt for skritt, og så har en utvidet og justert måten en forvalter pengene og eventuelt går inn i nye porteføljer på.

Grunnen til at Kristelig Folkeparti mener at det er riktig tidspunkt å gå inn i unoterte aksjer nå, er også at Norges Bank har gitt råd om det i flere år på rad, og at en understreker at det vil kunne gi mer avkastning, til en fortsatt akseptabel risiko. Et poeng med fondet er å spre investeringene – og da også å kunne gå inn i det unoterte markedet, noe vi mener de bør få lov til, for det er jo slik at unoterte aksjer er en større del av den globale markedsporteføljen. Jeg er glad for at også flertallet er tydelig på at en ønsker å se videre på det, og at det settes ned et nytt utvalg, men dette har vi sett på mange ganger, så jeg mener at kunnskapen er god nok.

Når en da også ser at det har vært en enorm utvikling, vet vi at veldig mye – og jeg vil også si en større andel – av verdiskapingen skjer i selskapene før de blir børsnotert, mens vi da kun tillater fondet å gå inn når selskapene er kommet på børs.

Det er ikke nødvendigvis sånn at vi kun skal se på de forrige ti årene og avkastningen som har vært – en skal selvsagt følge dette over lang tid – men jeg synes det er en interessant øvelse. Når en ser på de ti siste årene, har det vært en 3–4 pst. høyere årlig gjennomsnittsavkastning på unoterte aksjer. Så det enkle regnestykket er at hvis 5 pst. av fondet i denne perioden hadde vært investert i unoterte aksjer, ville vi de ti siste årene hatt

150 mrd. kr mer – eller vel et og et halvt samferdselsbudsjett. Det er penger, det også.

Selv om markedet har endret seg – og der mener jeg banken argumenterer godt for at markedet har endret seg vesentlig de siste 15 år – går en del kritikk ut på at det har vært lite transparens, lite åpenhet, og at det har vært for svak regulering, noe jeg også mener. En kan også se at det har vært få andre offentlige pensjonsfond som har vært investert i unoterte aksjer, men det har snudd fundamentalt. For det første er det mye mer modent, det er et mye større marked med unoterte aksjer, det er bedre reguleringer – ja, jeg vil si det er gode reguleringer – og det er mer transparens og åpenhet i det. Som fond kan en selvsagt også i større grad stille de kravene en ønsker, f.eks. når det gjelder åpenhet. Ikke minst er det slik at nesten alle de andre offentlige pensjonsfondene investerer i unoterte aksjer, og de får en høyere avkastning.

De etiske retningslinjene vil da også kunne gjelde for investeringene i unoterte aksjer, og jeg vil si at vi også kan være en større og mer aktiv eier for å styre en del, enten det dreier seg om klimaperspektiv, arbeidstakeres rettigheter osv., gjennom at vi blir en større eier i de enkelte selskapene. På den måten kan vi kanskje også påvirke selskaper enda mer. Det er ikke bare måten en låner ut midler på som gir avkastning, men også det at en klarer å forme selskapene og være med og gi dem en positiv utvikling, er med på å skape verdiene.

Jeg er skuffet over at det ikke er flere som slutter seg til dette forslaget. Jeg hadde håpet at debatten ville være litt større i forbindelse med årets melding, men jeg er glad for at den iallfall går videre.

Med det tar jeg opp forslaget Kristelig Folkeparti har alene.

Presidenten [11:21:42]: Representanten Kjell Ingolf Ropstad har tatt opp det forslaget han refererte til.

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [11:21:54]: Jeg må starte der representanten Ropstad fra Kristelig Folkeparti sluttet. Han brukte ordet «skuffet», fordi vi ikke åpner for unoterte aksjer. Jeg synes det er et veldig sterkt ord, for hva er egentlig historien om det norske oljefondet? Jo, historien om det norske oljefondet, eller NBIM, er at vi har hatt en langsiktig tenkning over generasjoner om hvordan vi skal forvalte våre naturressurser, sikre nasjonal kontroll og sikre stor verdiskaping. Så har vi investert dette i oljefondet, men konservativt og forsiktig, fordi vi er så opptatt av at generasjon etter generasjon etter generasjon skal få glede av de pengene.

Da regjeringen – og nå stortingsflertallet – valgte å si at vi ikke skal investere i unoterte aksjer på dette tidspunktet, er det nettopp fordi vi har en forsiktighetstilnærming, og at vi er redde for at det kan bli enda større

debatt hvis det er mindre åpenhet om hvor oljefondet er investert. Derfor vil vi tenke oss mer om. Vi er redde for at hvis det blir honorarer – ikke bare i millionklassen, men kanskje i timillionersklassen eller i hundremillionersklassen – kan det skape enda mer uro og debatt rundt oljefondet. En av de store styrkene med oljefondet er nettopp at det er så bred konsensus rundt de endringene som skjer. Den dagen det eventuelt skal skje, skal det være bred konsensus, godt forankret, vi skal være trygge på det, og man skal ikke snu i neste sving – derfor den forsiktigheten.

Det er jo helt fantastisk at vi i år, ved 50-årsjubileet for stortingsmeldingen som la noe av grunnlaget for dette, har over 17 000 mrd. kr. Det er et beløp som det er helt umulig å forholde seg til. Det er helt, helt enormt – takket være langsiktighet og god forvaltning. Som representanten Per Martin Sandtrøen presiserte i sitt innlegg, er det ikke bare på grunn av avkastning, men også fordi det hver dag er en stor tilstrømming av penger til oljefondet fra kontantstrømmen på sokkelen.

Det har vært flere debatter i forbindelse med denne fondsmeldingen, bl.a. om Statens pensjonsfond Norge. Den har vi hatt i mange runder og under ulike regjeringer – hva skal man gjøre? Det er en litt spesiell problemstilling. Den problemstillingen vi har hatt, er at Statens pensjonsfond Norge ikke skal være investert i mer enn 15 pst. i enkeltelskaper, og så har Statens pensjonsfond Norge og Folketrygdfondet gått såpass bra at man ser at man kan nå det taket for hvor stort Folketrygdfondet kan bli på Oslo Børs. Så har man gått fram og tilbake. Vi har landet på en forutsigbar uttaksregel som skal være innenfor rammeverket til Statens pensjonsfond. Det skal være forutsigbart og trygt, men selvfølgelig tilpasset den økonomiske situasjonen i landet. Jeg synes vi har kommet fram til en god løsning og er glad for at vi får støtte for det.

Så er det noe med den brede støtten til oljefondet over tid, og det har man også hørt på innleggene her i dag. Hovedformålet til oljefondet er å være et politisk virkemiddel på den måten at det skal finansiere fellesskapets oppgaver, men det er ikke et politisk virkemiddel for at vi skal bruke ulike investeringer til å nå ulike mål. Der er vi helt enige, virker det som, på tvers av politikken. Det er kjempebra.

Storting og regjering har imidlertid satt noen etiske standarder for hva man skal være investert i, bl.a. kullkriteriet, som har fungert godt, da man gjorde det over tid. Det som er viktig nå, når vi ser den utrolig betente situasjonen vi har rundt oss i verden, og når veldig mange ønsker å bruke oljefondet til ulike formål, er at vi står fast på de standardene Stortinget har satt. Vi har satt den standarden at hvis man f.eks. er investert i visse typer våpenselskap, skal man selge seg ut. Et godt eksempel er

Lockheed Martin. Norge kjøper F-35. Det norske storting mener at det er lurt å investere masse sammen med Lockheed Martin, men når det gjelder oljefondet, har vi sterkere etiske standarder som gjør at vi ikke har investert i Lockheed Martin, selv om vi som regjering har et tett samarbeid med Lockheed Martin, som er et rent samarbeid. Det er fordi vi ikke ønsker støy rundt hvor oljefondet er, og at vi ønsker god etisk standard rundt det. Vi har ikke et landkriterium, men vi har et selskapskriterium. Med f.eks. noen av de grove folkerettsbruddene vi ser nå, må det være slik at det er hvilket selskap som gjør det, som oljefondet skal vurdere ut fra, ikke hvilket land som tilfeldigvis eier selskapet.

Til debatten om hvor man skal være investert, i forbindelse med den forferdelige krigen i Israel og Palestina: Det handler om at man må reagere på det enkelte selskaps handling, slik at man kan selge seg ut. Det er Etikkrådets klare mandat fra storting, regjering og ned til Norges Bank, at hvis man ser den typen overtramp, skal man selge seg ut. Samtidig skal det være gjennomtenkt, for noe av poenget er at når Etikkrådet gjør sine vurderinger, skal de lage en standard også for andre typer selskaper. Det skal ikke være et stunt, men gjennomtenkt, og det skal skape holdningsendring over tid.

Det norske oljefondet gir fantastiske ressurser til det norske fellesskapet, til vår generasjon og til generasjon etter generasjon, og det skal gjøres med en etisk høy standard.

Presidenten [11:27:00]: Det blir replikkordskifte.

Mahmoud Farahmand (H) [11:27:15]: Tradisjonen tro må jeg starte med å takke statsråden for dansevideoene. Det er bra.

Forslaget om å ta uttak fra SPN, altså å ta uttak fra det som skulle være framtidige generasjoners pensjonspenger, pensjonspengene til bl.a. de som sitter her oppe på galleriet, skulle jo vært vurdert på en bred og grundig måte. Dessverre har vi ikke sett den brede og grundige utredningen. Da er det en del spørsmål som oppstår her. Statsråden sier at uttak fra SPN skal være som en helhetlig del av handlingsregelen. Det er litt uklart hva denne helhetligheten vil medføre. Kan statsråden si noen ord om det?

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [11:27:58]: For det første vil det være ganske mye mindre summer enn det man tenker på når man snakker om oljefondets totale virksomhet, eller det som er SPU. Når man har den årlige regelen, som det nå ser ut som det blir flertall for her i huset, kan man tilpasse den og bruke mindre penger fra SPU, fordi man har behov for et mindre uttak der. Så vil det være innenfor en mer statisk regel, slik at det er forutsigbarhet for både storting og regjering om

hva som blir de årlige uttakene. Vi skal da basere det på de vurderingene som kommer fra Folketrygdofondet.

Mahmoud Farahmand (H) [11:28:39]: Jeg takker for svaret. Jeg forstår at det ikke er helt klart hvordan dette skal være. Det skal på en måte komme noen innspill fra SPN – og fra departementet, antar jeg.

Som statsråden var inne på, er Statens pensjonsfond utland, SPU, på 17 000 mrd. kr. Hver femte krone i statsbudsjettet finansieres av uttak fra SPU, og nå som vi også skal begynne å ta ut penger fra SPN, vil jo den totale mengden penger det er snakk om, bli større. SPN-delen er liten, men den totale andelen penger som kommer fra fondet, og fondets størrelse i sin helhet, er betydelig. Dette medfører at det vil være store svingninger i mengden penger, og at volatiliteten vil slå mye hardere ut. Har statsråden og regjeringen gjort seg noen tanker om hvordan man skal sikre seg mot en betydelig volatilitet, hvis det skulle oppstå?

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [11:29:28]: Dette er altså omtalt i fondsmeldingen. De siste par årene har vi i tillegg til å ha hatt stort innskudd fra kontantstrømmen hatt en enorm avkastning. Det er flere tusen milliarder kroner i økning på ett år – over 3 000 mrd. kr – så det er helt enorme beløp. Dette vil variere, men vi må huske at handlingsregelen ikke er statisk fra år til år. Den er en regel over tid. I år ligger vi anslagsvis på 0,3 pst. under handlingsregelen, altså på 2,7 pst., og det er nettopp fordi man må tilpasse seg den økonomiske virkeligheten man er i. Hvis man skulle fulgt handlingsregelen helt statisk, kunne man ha brukt vesentlig mer, men det ville ikke vært klokt ut fra den situasjonen vi er i. Så selv i år – med veldig store kostnader på grunn av krigen i Ukraina, antall flyktninger, satsing på forsvar og alt det vi gjør nå – ligger vi vesentlig under 3-prosentbanen.

Kari Henriksen hadde her overtatt presidentplassen.

Mahmoud Farahmand (H) [11:30:32]: Jeg er helt enig i at det er langsiktig og slikt, som statsråden var inne på, men det er en så stor andel av statsbudsjettet vårt som finansieres av dette fondet. Det gir oss en del risiko, som nevnes i noen setninger om fondet, men jeg ser ikke regjeringens totale risikovurdering av dette. Det er én del. Så sier statsråden at man ligger 0,3 pst. under handlingsregelen, men det er jo fordi fondet er så stort som det er. Det vokser stadig, og ikke minst er det valutakursene som slår inn. Er det noen mekanismer her for på en måte å redusere den risikoen vi utsettes for mot plutselige fall, slik som bl.a. Sverdrup-utvalget ved flere tilfeller har påpekt?

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [11:31:24]: Dette er en av de litt spesielle problemstillingene som vi har i Norge. Hvis vi skal gjøre det litt forenklet, sånn at de som sitter på galleriet, også skal vite hvor mye oljepen-ger vi bruker hvert år: Vi bruker ca. 80 000 kr per hode. Så det vi bruker per hode, er helt enormt, og det er klart at hvis de inntektene forsvinner, får vi et problem. Det er det som på en måte er representantens spørsmål. Vi kan ikke forsikre oss helt mot det, og det er nettopp derfor det er så viktig at fondet er investert i aksjer og verdier over hele verden. Hvis verden går dårlig, går fondet dårlig. Går verden bra, går fondet bra. Derfor er dette fondet så spesielt. Vi eier jo 1–2 pst. av alle verdens aksjer.

Over tid har jo de som har investert i aksjer, hatt en større avkastning – hvis man har investert i f.eks. obligasjoner og andre typer rentebærende papirer. Vi mener at det er det mest langsiktig kloke, og så får vi diskutere mellom alle regjeringspartier og stortingspartier hvordan vi skal klare eventuelle nedturer.

Hans Andreas Limi (FrP) [11:32:34]: Det er grunn til å dvele litt mer ved regjeringens forslag om et uttak fra Statens pensjonsfond Norge og spørre finansministeren om hvilke forutsetninger i økonomien eller budsjettpolitikken det er som har endret seg på halvannet år. Det er ikke lenger siden enn det at Fremskrittspartiet foreslo dette, og da ble til dels slaktet av regjeringspartienes representanter og regjeringen selv fordi forslaget var helt uansvarlig. Nå blir dette altså regjeringens politikk.

Det konkrete spørsmålet er da: Er grunnen til at man har snudd trill rundt, at finansministeren mangler penger til budsjettet for 2025, eller er det rett og slett en bekreftelse på at det Fremskrittspartiet foreslo allerede i 2022, var et ganske riktig forslag, som ville løst de utfordringene Statens pensjonsfond Norge står overfor?

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [11:33:30]: Det er rett som representanten Limi sa, at det har vært mange runder med debatt i Stortinget om dette, med ulike statsråder. Den forrige regjeringen hadde også en diskusjon om en slags uttaksregel for Folketrygdfondet. Nå har vi landet på en fast uttaksregel. Det er for å sikre at Folketrygdfondets eierandeler ikke skal bli for store. Det kommer til å bli et vesentlig lavere beløp enn det vi opplevde at Fremskrittspartiet foreslo i 2022 og 2023. Da var det mer et slags enkeltuttak og uten at det skulle være en forutsigbarhet i det. Vi mente det kunne skape altfor store svingninger – at man fikk penger det ene året som man ikke hadde året etter. Hvis jeg ikke husker helt feil, foreslo Fremskrittspartiet 27,6 mrd. kr i 2022 og 27,5 mrd. kr i 2023. Det er mye høyere beløp

enn det man kan ha hvis man har som mål å ha stabilitet over tid.

Hans Andreas Limi (FrP) [11:34:34]: Både innretning og nivå kan sikkert diskuteres, men det er grunn til å minne om at begge de årene da Fremskrittspartiet foreslo et uttak, hadde SPN en veldig god avkastning på kapitalen. I forhold til avkastningen som var opptjent i løpet av et år, utgjorde det uttaket vi foreslo, ca. 50 pst. Det var imidlertid selve prinsippet som ble hardest kritisert av regjeringspartienes representanter da Fremskrittspartiet foreslo tilsvarende. Da er det grunn til å spørre hva det er som har endret seg. Var det bare det at det var Fremskrittspartiet som hadde et nytt og litt utradisjonelt forslag, som avstedkom denne voldsomme kritikken om uansvarlighet, eller var det kun retorikk? Nå blir det jo regjeringens politikk, slik det er forespeilet i budsjettet for 2025.

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [11:35:37]: Vi mener at det vi nå har landet på og foreslår – etter ulike runder og etter at ulike statsråder har hatt ulike forslag også om uttaksregel – om en enkel, mekanisk regel om at en fast prosentandel av kapitalen i Statens pensjonsfond Norge årlig overføres til statsbudsjettet, er en klok og god ordning. Når den kommer til å bli innført – sikkert med litt debatt i år – vil det bli en fast praksis i årene som kommer.

Marie Sneve Martinussen (R) [11:36:16]: I innlegg- et sitt redegjorde statsråden godt for hvordan forvaltningen av oljefondet er langsiktig og ofte ganske langsom. Det statsråden unngår å svare på, og som jeg tror er årsaken til at veldig mange mennesker er både forvirret, fortvilt og forbannet for tiden, er at det noen ganger går veldig fort, men at det virker som om det er veldig stor forskjell på når det går fort, og når det ikke gjør det. Da Russland gikk til fullskala invasjon av Ukraina, tok det fire dager før regjeringen tok det viktige og riktige valget om likevel å bruke sin instruksjonsmyndighet overfor oljefondet. Det er det valget folk har etterlyst i ni måneder overfor krigsforbrytelser og brudd på folkeretten og Genèvekonvensjonene, som skjer i minst like stor skala. Jeg har spurt statsråden om dette før og gjør det gjerne igjen:

Hva er forskjellen mellom disse to situasjonene? Norge vil ofte tilslutte seg internasjonale sanksjoner, men oljefondet er jo ikke internasjonalt – det er noe vi har nasjonal myndighet over.

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [11:37:22]: Som jeg også snakket om i innlegget mitt, mener jeg at man må se på selskapene. Hovedideen med de etiske retningslinjene er at vi skal vurdere om de enkelte selskap-

ene opptrer i samsvar med de etiske standardene vi her har satt. Når man ser folkerettsbruddene i Gaza, på Vestbredden og andre steder, må vi spørre hvilke selskaper det er som bidrar til det – uavhengig av om de har israelske, amerikanske, norske eller britiske eiere. Poenget er at man må slå ned på det selskapet. Det ville vært rart om man i utgangspunktet skulle si at hvis man har den eller den eieren, skal man skjerme eller ikke skjerme. Man må bedømme den enkelte handlingen. Det er viktig at Etikkrådet har et spesielt sterkt fokus nå, når vi ser de grove folkerettsbruddene som skjer, spesielt i Gaza. Da må man gå etter de selskapene som bidrar til det.

Marie Sneve Martinussen (R) [11:38:25]: Det som er litt av problemet med det svaret, er at det brevet statsråden sendte til Norges Bank i mars 2022, ikke listet opp selskaper. Det sa at oljefondet skulle fryse sine investeringer i landet Russland. Det var fordi ledelsen i landet Russland hadde gjort en helt sjokkerende ting, som bryter med alt det Norge kjemper for – en verdensorden basert på rettigheter og enkelte standarder. Selv om det kan være konflikter rundt omkring, bryter en aggressiv invasjonskrig mot Ukraina så grunnleggende med det, og jeg er veldig glad for at man sa fra om det. Det folk har problemer med å forstå, er hvordan den vanvittige teppebombingen, knusingen av infrastruktur og drapene på sivile som pågår både i Gaza og på Vestbredden nå, er forskjellig fra det. Jeg tror det er det folk er veldig opprørt over. Det ser rett og slett ikke bra ut.

Jeg spør på nytt: Finnes det en bedre begrunnelse for den forskjellen?

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [11:39:32]: Den norske regjeringen har vært veldig tydelig i sin fordømmelse, først av det som Hamas gjorde, og så det den israelske staten gjør nå. Vi kunne ikke vært klarere i vår fordømmelse. Når det gjelder eierskapet i Statens pensjonsfond utland, er ikke det et utenrikspolitisk verktøy på den måten, men det er satt noen etiske standarder som gjør at man, uavhengig av eierskapet i et selskap, skal selge seg ut hvis det bidrar til et folkerettsbrudd.

Det skal også gjøres på en måte som gjør at det blir til skrekk og advarsel for andre selskaper. Det legges ut en begrunnelse på Etikkrådets hjemmeside for hvorfor man selger seg ut av ulike selskaper, for at man skal se ikke bare at Norge selger seg ut, men at det er en belastning også for andre investorer å investere i selskaper som bidrar til folkerettsbrudd. Det er grunnen til at jeg mener det er den desidert mest effektive måten, hvis vi ønsker å gjøre verden til et bedre sted gjennom å ha gode etiske standarder for hvor oljefondet blir investert.

Marie Sneve Martinussen (R) [11:40:42]: Jeg kan være enig i at det er en god måte å gjøre det på i normale tider. Problemet nå er at vi ikke er i normale tider. De siste ni månedene har FN svartelistet en rekke selskaper som FNs folk – som jeg vil tro er minst like dyktige som Etikkrådets folk – slår fast bidrar til både den ulovlige okkupasjonen og de stadige utvidelsene av de ulovlige bosettingene på Vestbredden og til blokaden og angrepet mot Gaza. Det er 19 selskaper der som oljefondet har eierskap i, og det har nå gått ni måneder uten at det har kommet noen nye beslutninger fra Etikkrådet, eller noen nye beslutninger fra regjeringen. Jeg tolker det statsråden sier, som et sterkt signal om at det på sikt kommer til å skje eller bør skje. Hvis man skal ta statsråden på ordet – at oljefondet ikke skal være investert i selskaper som bidrar til brudd på folkeretten – har både FN, ICJ og ICC lagt fram god dokumentasjon på at en rekke selskaper som oljefondet i dag er eier i, ikke burde være der.

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [11:41:44]: Det er veldig tydelige retningslinjer for dette til Etikkrådet, med bakgrunn i det som er blitt behandlet her og så fastsatt av meg som statsråd etterpå. Hvis det bidrar til vesentlige folkerettsbrudd, skal Etikkrådet gå inn i det.

Det tar litt tid. Det kan være et slags dilemma, men det er også det som gir kraften. Hvis man avdekker dette hos et selskap, gir man selskapet tilsvarende rett. Så gir Etikkrådet sitt råd til Norges Banks hovedstyre, som da selger seg ut. Det tar litt tid. Noe av kvaliteten med det er at når det først blir tatt en beslutning, har den en veldig sterk normativ kraft. Da er det gjennomarbeidet. Selskapet har fått svart, og man vet at hvis man da selger seg ut, er det fordi det er i strid med retningslinjene. Da er målet at det over tid også kan gi en bedre standard overfor andre selskaper.

Presidenten [11:42:44]: Replikskordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Sofie Marhaug (R) [11:43:01]: Norge har gjennom oljefondet store investeringer i et land som driver en grusom krig mot palestinerne på Gazastripen, et sannsynlig folkemord og en brutal og aggressiv okkupasjon av de palestinske områdene på Vestbredden. Vi snakker om aksjer til en verdi av 13 mrd. kr i Israel og 140 mrd. kr i investeringer i 51 selskaper som fasiliterer de ulovlige bosettingene, ifølge en rapport som Fagforbundet, Norsk Folkehjelp og flere har bestilt. Oljefondet har også store investeringer i våpenindustrien, som forsyner blant andre Israel og Israels samarbeidspartnere med våpen.

Regjeringen har lenge frarådet næringslivet å drive handel og næringsvirksomhet med israelske bosettinger. Dette gjentas også i regjeringens gjennomgang av Norges forpliktelser i lys av Sør-Afrikas sak mot Israel i Den internasjonale domstolen i Haag, ICJ. Dette er i og for seg bra, men det er bare så himmelropende dobbeltmoralisk at disse vurderingene ikke gjelder for oljefondet.

Den norske staten oppfører seg som en slags influenser, som oppfordrer private næringsaktører til å boikotte Israel mens den selv sitter med masse makt og myndighet til å øve økonomiske sanksjoner mot nettopp Israel. Sånn sett er den norske staten utrolig mye mer mektig enn en vanlig influenser. Den har faktisk mulighet til å utgjøre en forskjell, men regjeringen lar være. Det synes jeg er uforståelig, og jeg synes det er skammelig. Husk at det ikke tok mange dagene etter Russlands fullskala invasjon og folkerettsstridige krig mot Ukraina til statsminister Støre sa at vi skulle fryse oljefondets investeringer og starte prosessen med å trekke det ut av Russland.

Det som blir sagt i denne debatten om at oljefondet er upolitisk, stemmer derfor ikke, slik representanten Sneve Martinussen allerede har understreket før meg. Det er ingenting i veien for at vi gjør det samme som vi har gjort med Russland, overfor Israel. Det er kun opp til oss politikere, som oljefondssjef Nicolai Tangen sa i en høring til representanten Sneve Martinussen. Det er kun opp til oss. Det er departementet som kan styre dette.

I mange tiår har Israel forbrutt seg mot menneskerettigheter. Staten har okkupert, blokkert og drept sivile palestinere. De siste månedene kan man ha gjort seg skyldig i et regelrett folkemord. Det er i alle fall liten tvil om at Netanyahus regime har som målsetting å utrydde palestinere gjennom gjentatte og regelrette angrep mot sivile mål. Likevel har ikke regjeringen løftet en finger for å trekke oljefondet ut av Israels krigsmaskineri.

Jeg ber innstendig representantene i denne salen om å støtte Rødts forslag om å trekke oljefondet ut av Israel.

Seher Aydar (R) [11:46:20]: Vi lever i historiebøkene. Når vi leser om massakrer, folkemord og brutale angrep på mennesker i historien, spør vi oss alltid: Hva gjorde de som levde da for å hindre det? Da må vi spørre oss i dag: Hva gjør vi? Hva gjør vi?

Mange kan føle seg maktesløse i møte med folkemord, massakrer, massesult, bombede sykehus, okkupasjon og ulovlige bosettinger, men vi er jo ikke maktesløse. Vi er ikke helt maktesløse. Fagforbundet og Norsk Folkehjelp har startet en kampanje, og beskjedene er egentlig veldig klare: «ikke med våre sparepenger». Det er det Stortinget er nødt til å lytte til.

Fagforbundet og Norsk Folkehjelp har identifisert en rekke selskaper som oljefondet investerer i, som medvirker til okkupasjonen av Palestina. FN har svartelistet en del selskaper, noe Norge faktisk kan følge. Når LO foreslår å trekke oljefondet ut, gjør de det med én million arbeidsfolk i ryggen. De som skaper verdiene i samfunnet vårt, gir en tydelig beskjed til oss: «ikke med våre sparepenger».

Dette er en beskjed som regjeringen er nødt til å lytte til, som hver eneste representant i denne salen er nødt til å lytte til: «ikke med våre sparepenger» – fordi befolkningen i Norge ikke har lyst til at deres sparepenger skal medvirke til brutale angrep. Våre penger, våre sparepenger, skal ikke medvirke til den brutaliteten vi ser i dag. Det er selvfølgelig mulig. Det har Norge vist før på en veldig god og eksemplarisk måte, og det kan Norge gjøre igjen.

Finansministeren sier at vi må se på selskapene. Ja, la oss se på selskapene som FN har svartelistet, la oss se på selskapene som Fagforbundet og Norsk Folkehjelp innstendig ber regjeringen om å se på. La det ikke være noen tvil: Det er ingenting etisk med å investere i selskaper som opprettholder ulovlige bosettinger, og som bidrar til okkupasjon av et folk som i dag er redde for at de ikke overlever. Vi er nødt til å huske at når historiebøkene skal skrive om Norge og denne sal, må vi stå på riktig side.

Egil Knutsen (A) [11:49:30]: Jeg vil takke for en god debatt. Jeg vil kommentere retorikken som særlig enkelte representanter fra SV, Rødt og til dels også Miljøpartiet De Grønne bruker i denne debatten. Jeg har vært engasjert i Israel-Palestina-konflikten hele mitt voksne liv, og disse partiene, og de representantene, har altså en retorikk som gir uttrykk for at regjeringen og stortingsflertallet nærmest sitter passivt og ser på det forferdelige som skjer. Det er en uærlig måte å drive politisk kommunikasjon på. Den norske regjeringen, med bred støtte i Stortinget, har jo vært tidlig ute med krav om våpenhvile, tidlig ute med kritikk av krigføringen, tidlig ute med støtte til de palestinske selvstyremyndighetene, med støtte til UNRWA, og også nå gjennom politiske prosesser, bl.a. med anerkjennelse av Palestina.

Det er jo som finansministeren var inne på i sitt innlegg: De etiske retningslinjene sørger f.eks. for at vi ikke er investert i Lockheed Martin, selv om vi handler med selskapet. Hvis en leser i årsrapporten til Etikkrådet, er Israel blant de landene med flest saker til behandling i rådet. Det er ni selskaper som har blitt utelukket på grunn av sin tilknytning til de okkuperte palestinske territoriene. Det å hevde her at ingenting blir gjort, og at en sitter stille og ser på, er så feil som det kan bli.

Representanten Marhaug var inne på kjernen i kritikken fra partiet Rødt, som sier at en må snakke om

økonomiske sanksjoner mot Israel. Det er en ærlig sak at noen partier i tilknytning til fondsmeldingen ønsker å innføre unilaterale sanksjoner – økonomiske sanksjoner – mot Israel, gjennom oljefondet. Det er ikke stortingsflertallet innstilt på. Sammenligningen med krigen mellom Russland og Ukraina halter på mange punkt, særlig siden det mot Russland i starten var brede økonomiske sanksjoner sammen med EU og andre land som Norge samarbeider med.

Jeg vil si at ansvarlige politikere før oss har kommet sammen og blitt enige om hvordan sparepengene våre skal forvaltes. Det kommer til å bli mer krevende i årene framover, nå som fondet er så stort, og det er en urolig verden. Jeg mener at vi som er her i dag, må være vårt ansvar bevisst, og sammen med dyktige ansatte i departementet, Folketrygdfondet, SPU og Norges Bank skal vi legge grunnlaget for at våre felles sparepenger skal vokse og forvaltes langsiktig på en ansvarlig måte. Det står ikke i strid med at Norge skal føre en offensiv utenrikspolitikk og bidra til fred for også det palestinske folket.

Marie Sneve Martinussen (R) [11:52:44]: Ingen fra Rødt har sagt at regjeringen ikke gjør noe som helst, for det ville ikke vært sant. Vi har i mange andre debatter uttrykt både støtte og takknemlighet for at den norske regjeringen har vært tidligere ute og tydeligere enn mange andre land. Vi var også med på å feire anerkjennelsen av Palestina, som vi for så vidt også har vært med og jobbet for lenge. Det vi diskuterer i dag, er oljefondet.

Når det gjelder oljefondet, er det helt åpenbart en uenighet om hvor terskelen skal ligge for hva det er ok at oljefondet investerer i, og når man skal bruke den muligheten man har til direkte politisk instruks. Det er en uenighet som har pågått lenge. Sammenligningen med Russland har jeg prøvd å grave i ved flere anledninger, også i høringer og i skriftlige og muntlige spørsmål tidligere. Problemet er at de økonomiske sanksjonene, som var brede, innbefattet mange ting – mot personer, enkeltpersoner osv., og handel. Oljefondet er imidlertid aldri en del av brede internasjonale sanksjoner, for oljefondet er nasjonalt. Det er også første gang man har brukt oljefondet på den måten som man gjorde i mars 2022. Da er det også, mener jeg, viktig og riktig å prøve å få svar på hvorfor man ikke ønsker å bruke oljefondet på samme måte nå.

Det er også noe av det som gjør at det ikke bare er Rødt, og for så vidt ikke bare SV og Miljøpartiet De Grønne, som er de partiene som nevnes, som er opptatt av dette. Veldig, veldig mange folk i Norge er det, og jeg forstår det veldig godt. Man kan kanskje synes at retorikken er hardere enn den vanligvis er i finanskomiteen, men jeg tror at den egentlig er utrolig mild i forhold til

hvordan folk i både Norge og andre deler av verden føler det når man ser bilder fra Gaza, når man vet at ikke bare bomber og direkte vold, men også utsulting og sykdommer holder på å ta knekken på en hel befolkning, og at også de barna som overlever, på mange måter er ødelagt for livet. Dette er et folk og en kultur som har sin rett på samme måte som alle andre.

Da er det vanskelig å lete etter hva som er Norges muligheter. Det diskuterer vi mye i utenrikskomiteen. I en sak senere i dag tar vi opp en del andre muligheter vi mener Norge har når det gjelder våpeneksport, og når det gjelder å tilslutte seg ICJ-dommen – det er ting vi mener Norge kan gjøre. I finanskomiteen er det oljefondet vi har ansvaret for, og da mener i hvert fall Rødt at oljefondet bør ha en enda lavere terskel for mer oppmerksomhet rundt investeringer som kan bidra til det Norge som nasjon og den norske regjering veldig tydelig har tatt avstand fra mange ganger.

Presidenten [11:55:31]: Flere har ikke bedt om ordet til sakene nr. 15–17.

Sak nr. 18 [11:55:41]

Innstilling fra finanskomiteen om Statsrekneskapen 2023 (Innst. 419 S (2023–2024), jf. Meld. St. 3 (2023–2024))

Presidenten [11:55:53]: Nils Kristen Sandtrøen får ordet på vegne av saksordfører Tuva Moflag.

Nils Kristen Sandtrøen (A) [11:56:07]: Vi har i dag Statsrekneskapen 2023 til behandling. Slik Stortinget har lagt opp behandlingsmåten, er det naturlig å vise til finanskomiteens innstilling og at en samlet komité skriver at den tar omtalen av statsregnskapet til orientering. For øvrig viser vi til Dokument 1, som blir behandlet i kontroll- og konstitusjonskomiteen.

Presidenten [11:56:40]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 18.

Sak nr. 19 [11:56:45]

Innstilling fra finanskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sveinung Rotevatn, Grunde Almeland, Abid Raja og Guri Melby om å endre utlånsforskriften for å hjelpe flere førstegangskjøpere inn på boligmarkedet (Innst. 400 S (2023–2024), jf. Dokument 8:139 S (2023–2024))

Presidenten [11:57:09]: Etter ønske fra finanskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringa.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringa, og de som måtte tegne seg på talerlista utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Kjerstin Wøyen Funderud (Sp) [11:57:50] (ordfører for saken): I Norge har vi en sterk tradisjon for å eie egen bolig. Å eie egen bolig gir økonomiske fordeler, trygghet og forutsigbarhet i bosituasjonen. De siste årene har vi dessverre sett tegn til at det blir vanskeligere for unge å komme inn på boligmarkedet, særlig i pressområdene.

Den største utfordringen for førstegangskjøpere er mangel på boliger og boligbygging, men forslagsstillerne mener i tillegg at den gjeldende utlånsforskriften bidrar til å stenge flere førstegangskjøpere med god betjeningsevne ute fra boligmarkedet. Forslagsstillerne foreslår å endre utlånsforskriften gjennom å øke maksimal belåningsgrad for førstegangskjøpere fra 85 pst. til 95 pst., samt å oppheve den særskilte fleksibilitetskvoten for Oslo, slik at det blir en felles nasjonal kvote på 10 pst.

Finansdepartementet har siden sommeren 2015 satt rammer for bankenes boliglånpraksis i forskrift. Reglene skal bidra til finansiell stabilitet gjennom å forebygge finansiell sårbarhet i husholdninger og finansforetak. Utlånsforskriften regulerer hvor mye bankene kan låne ut. Kravet om at låntakeren skal ha en viss mengde egenkapital, reduserer risikoen for at låntakeren havner i en situasjon der et fall i boligprisene gjør at boliglånet overstiger verdien av boligen.

Fleksibilitetskvoten innebærer at bankene hvert kvartal kan innvilge en viss andel lån som ikke oppfyller alle kravene i utlånsforskriften. Fleksibilitetskvoten forener hensynet til finansiell stabilitet og muligheten for at bankene gjennom sitt bankhåndverk gjør egne vurderinger i enkelte tilfeller der kunden ikke oppfyller alle kravene i forskriften, f.eks. unge og førstegangsetablerere. Fleksibilitetskvotene benyttes av bankene i varierende grad, men overordnet benyttes de ikke fullt ut. Årsaken til at kvoten i Oslo er lavere enn i resten av landet, er at man vil begrense risikoen for at kvotene kan bidra til forsterket prisvekst i området.

Reglene om bankenes utlånspraksis evalueres jevnlig. Finanstilsynet jobber nå med et oppdrag fra departementet om å evaluere forskriften og å gi råd om hvordan innretningen på forskriften bør være etter 31. desember 2024, når gjeldende forskrift utløper. Hvordan forskriften har fungert med høyere renter, hvordan den regionale differensieringen har fungert, og hvordan de ulike aktørene har tilpasset seg reglene, skal inngå i vurderingen.

Jeg ser ikke bort fra at det kan og bør gjøres endringer i utlånsforskriften for å gjøre det lettere for førstegangskjøpere å komme inn på boligmarkedet. Flertallet i komiteen mener imidlertid det er uheldig å vedta endringer i enkelte elementer i forskriften før Finanstilsynets råd foreligger og har vært på høring. Flertallet innstiller derfor på at forslaget ikke vedtas.

Jeg regner med at partiene som står bak mindretallsforslagene, selv redegjør for disse.

Tellef Inge Mørland (A) [12:01:08]: Det er tydelig at Arbeiderpartiet og Senterpartiet sitter i samme regjering, for min innledning er veldig lik den foregående.

Norge er et land der drømmen om å eie egen bolig står svært høyt. For Arbeiderpartiet har en av de viktigste målsettingene med vår politikk i mange tiår vært at flest mulig av dem som ønsker det, skal kunne eie egen bolig. Om lag åtte av ti eier egen bolig, og i så måte har en lyktes godt med denne politikken. Utfordringen er imidlertid at det de siste årene har blitt mer og mer krevende for dem som står utenfor boligmarkedet, å kunne kjøpe seg noe på egen hånd. Særlig gjelder dette i de større byene.

Derfor er det på sin plass å sette boligpolitikk høyere på dagsordenen. Det handler både om kommunenes ansvar for å regulere boligområder raskere, om utbygges vilje til faktisk å bygge på de tomtene der det er gitt tillatelse, og om statens ansvar for å stille nødvendige krav til standard, men samtidig ikke gjøre boliger unødvendig dyre. Det handler også om hvordan virkemidler, slik som Husbanken og tilskudd til bygging av flere studentboliger, kan brukes for å dempe presset i boligsektoren, noe denne regjeringen har vært opptatt av.

Jeg legger til grunn at Venstres forslag om å endre utlånsforskriften har gode intensjoner i seg, men så blir spørsmålet: Bidrar forslaget til flere boliger, eller først og fremst til økt konkurranse om de boligene som er, og derigjennom en ytterligere økning i prisene?

Hittil i år har boligprisene økt med 8,2 pst., ifølge Eiendom Norge. Selv de moderate lettelsene regjeringen gjorde i utlånsforskriften fra januar 2023, bidro sannsynligvis til betydelig oppdrift i prisene, særlig i Oslo. Derfor mener Arbeiderpartiet det er klokt å avvente den evalueringen som pågår akkurat nå av hvordan dagens forskrift virker, siden den uansett utløper ved årsskiftet. Nåværende forskrift har dessuten en betydelig fleksibilitetskvote i seg, som bankene ikke ser ut til å utnytte fullt ut. I mange tilfeller er det jo nettopp førstegangskjøpere den kvoten hjelper inn på boligmarkedet.

Norske husholdninger har en høy gjeldsbelastning, noe som gjør både dem og vårt finansielle system som sådant sårbart. Med høyere renter har også flere fått

større utfordringer med å håndtere lånene sine. Løsningen på boligutfordringene bør derfor først og fremst være at det bygges flere boliger til en overkommelig pris, og ikke at budrundene skal gå høyest mulig på de boligene som er på markedet. Skal vi få det til, har regjeringen et ansvar, men det har også de som styrer byene i de største pressområdene, storbyer som Oslo, der Venstre sitter med makt – makt til bl.a. å sørge for mer effektive areal- og planprosesser og makt til økt boligbygging. Vi har en felles oppgave i å sørge for at flere kan få oppleve at drømmen om egen bolig blir noe mer enn bare en drøm.

Heidi Nordby Lunde (H) [12:04:21]: Da Solberg-regjeringen introduserte utlånsforskriftens forløper i 2015, var det et viktig tiltak for å bremse den høye boligprisveksten og dermed også gjeldsveksten til vanlige folk. Det var og er en bekymring for at sårbare husholdninger skal få problemer med å betjene gjelden dersom inntekten skulle falle eller, som vi har sett de siste to-tre årene, renten øke. Ikke bare blir det en krevende situasjon for dem som rammes, det kan også utgjøre en trussel mot finansiell stabilitet. Boligprisene har vokst raskere enn disponibel inntekt helt siden midten av 1990-tallet.

I finansmarkedsmeldingen, som vi behandlet tidligere i dag, slås det fast at høy husholdningsgjeld og høye eiendomspriser fortsatt er sentrale sårbarheter i det norske systemet. Fram til nå har boliglånsforskriften bidratt til å redusere gjeldsveksten og dermed virket etter hensikten. Mye gjeld gjør den enkelte sårbar for uforutsette hendelser, både i økonomien og ellers i livet.

Når det er sagt, løper dagens utlånsforskrift ut året. Høyre mener det er fornuftig at den evalueres og tilpasses dagens situasjon. Økte renter har ført til strammere økonomi for de fleste, men også stagget boligmarkedet noe. Da kan det være riktig å lempe på kravene i forskriften eller fjerne den helt.

Så har jeg bare lyst til å kommentere at boligkrisen er politisk skapt. Det er ikke boliglånsforskriften som er det største hinderet for at unge eller andre kommer seg inn i boligmarkedet. Det største problemet er at det reguleres for sakte og bygges for lite, og at det som bygges, ikke er tilpasset kjøpernes behov fordi politikerne overstyrrer markedet.

Oslo er et kjempegodt eksempel på det. For at boligbyggingen skal holde takt med befolkningsutviklingen, må det reguleres opp og bygges rundt 4 000 boliger i året. Dette traff byrådet i Oslo da Høyre var i byråd, men det falt ganske kraftig da Høyre, Venstre og Fremskrittspartiet gikk ut av byråd i 2015. Med byrådsskiftet ble tallet redusert til 3 000 i 2017. I 2018 ble det regulert opp med sjokkerende 810 nye boliger. Arbeiderpartiet, SV

og Miljøpartiet De Grønne i byråd klarte ikke å regulere opp antall nye boliger til behovet i hovedstaden de årene de regjerte. Saksbehandlingen økte med fem måneder ekstra og er nå på opptil over fem år. Verdenskriger har kommet og gått på den samme tiden som man faktisk klarer å regulere opp flere boliger i hovedstaden.

Det rød-grønne byrådet har styrt Oslo mot en boligkriser som ingen endring i forskrift kan avverge. Løsninger som en tredje boligsektor, makspriser og eiendoms-skatt fører heller ikke til flere boliger.

Høyre støtter i dag flertallsinnstillingen, men er åpen for å endre boliglånsforskriften etter situasjonen.

Sveinung Rotevatn (V) [12:07:36]: Situasjonen i bustadmarknaden er urovekkjande, og dette var også tema på Politisk kvarter i dag tidleg. Då sa Høgres bustadpolitiske talsperson at eit av tiltaka ein kan gjennomføre, er å endre utlånsforskrifta. Så vart han med rette utfordra av Arbeidarpartiets representant på at Høyre ikkje stemmer for det i Stortinget i dag. Det er heilt riktig, men det skal heller ikkje Arbeidarpartiet gjere, trass i at Arbeidarpartiets leiar for programkomiteen ganske nyleg var ute og lanserte dette som eit forslag. Vi har altså ein litt underleg situasjon der det tilsynelatande er eit ganske stort fleirtal i Stortinget for å endre utlånsforskrifta. Det vil berre ikkje materialisere seg, og alle sit og ventar på kva finansministeren skal gjere.

Eg tenkjer at ein av og til kan stemme for det ein er for. Det Venstre føreslår i dag, er ikkje å avskaffe heile forskrifta. Det er å gjere nokre små, fornuftige justeringar som gjeld førstegangskjøparar og fleksibilitetskvote i Oslo, noko eg trur alle eigentleg er for. Ein ser at tida har løpt ifrå den svært strenge reguleringa som er innført. Ho gjev også store utfordringar. Det har ikkje vore registrert færre førstegangskjøparar enn det som var tilfellet i fjor. Det er riktig at det hovudsakleg er på grunn av treg bustadbygging og mangel på bustader, men det er også på grunn av denne forskrifta med det høge kravet til eigenkapital, som i realiteten skaper eit klasseskilje mellom dei som kan få hjelp frå foreldra – og det gjeld altså halvparten av dei som faktisk får kjøpt – og dei som ikkje har tilgang på slik kapital, sjølv om dei fullt ut er i stand til å betene eit lån med den inntekta dei har innanfor dei andre krava i forskrifta.

Eg synest også det er eit paradoks at samtidig som regjeringspartia ikkje vil gjere endringar i dette og meiner det er viktig å ha slike strenge avgrensingar, kjem dei med nye forslag som er meint å omgå denne forskrifta, f.eks. i bustadmeldinga. Der har ein no lansert at ein gjennom Husbanken skal kunne gje startlån til første-gongskjøparar, som altså er forhindra frå å få sånne lån

generelt på grunn av denne forskrifta. Her fører ein altså ein politikk som ein samtidig forsøker å omgå gjennom andre forslag. Det heng ikkje på greip. Det hadde vore fint om einkvan frå regjeringspartia kunne forklare meg logikken i denne måten å opptre på.

Det vert sagt av fleire at forskrifta uansett går ut på slutten av året. Det er rett, og det går føre seg ei evaluering og så vidare, men det er jo ikkje eit sjølvstendig argument for at ein ikkje kan endre ho no. Det er klart ein kan det, og med den ganske dramatiske auken vi ser i utleigeprisar, bl.a. fordi mange vert dytta over i leigemarknaden, meiner eg det er riktig å gjere nettopp det.

Eg vil ta opp forslaga som Venstre står bak saman med Framstegspartiet, og håpar at dei andre partia i denne salen som seier dei eigentleg er for å endre politikk, også vil stemme i tråd med det.

Presidenten [12:10:35]: Representanten Sveinung Rotevatn har tatt opp de forslagene han refererte til.

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [12:10:50]: Utviklingen i husholdningenes gjeld henger tett sammen med prisutviklingen i boligmarkedet. Økte boligpriser gir høyere panteverdi på boliger og kan dermed gi husholdningene større tilgang på lån. Det kan igjen bidra til økte boligpriser. Erfaringer tilsier at slike vekselvirkninger kan trekke boligpriser og gjeld opp på nivåer som ikke er bærekraftige over tid. Norges Bank og Finanstilsynet har i flere år trukket fram høye eiendomspriser og høy gjeldsbelastning som viktige sårbarheter i det norske finansielle systemet.

Finansdepartementet har siden sommeren 2015 satt rammer for bankenes boliglånspraksis i forskrift. Reglene har som mål å bidra til finansiell stabilitet gjennom å forebygge finansiell sårbarhet i husholdningene.

Det er viktig at reglene om utlånspraksis evalueres med jevne mellomrom, for å sikre at de er tilpasset den økonomiske situasjonen. I 2022 endret vi utlånsforskriften for å ta hensyn til endringer i rentenivået. Vi har senere presisert at bankene har betydelig handlingsrom til å innvilge avdragsfrihet til dem som trenger det, uten at de må benytte fleksibilitetskvotene i forskriften.

Videre vil regjeringen nå si at vi skal evaluere utlånsforskriften på nytt, før den utløper 31. desember i år. I august skal Finanstilsynet gi råd til Finansdepartementet om hvordan regler om utlånspraksis eventuelt bør se ut fra 2025. Som ledd i vurderingene skal Finanstilsynet innhente faktagrunnlag og analyser fra Norges Bank. Jeg har bl.a. bedt Finanstilsynet om å vurdere hvordan den regionale differensieringen av forskriften, med egen fleksibilitetskvote for Oslo, har fungert. Jeg vil sende Finanstilsynets vurderinger på høring når de foreligger.

Jeg er glad for at flertallet i komiteen ikke ønsker å legge føringer for den kommende evalueringen av for-

skriften. Jeg vil samtidig understreke at regjeringen vil gjøre en helhetlig evaluering av forskriften som vil inkludere problemstillingene forslagsstillerne har tatt opp.

Presidenten [12:12:56]: Det blir replikkordskifte.

Sveinung Rotevatn (V) [12:13:12]: Lat meg starte med å seie at eg synest det er positivt at statsråden i innlegget sitt er såpass open for å gjere endringar i forskrifta. Det har også statssekretæren hans vore gjennom media nyleg, så det er bra. Eg vil likevel halde fast ved at det er mogleg å gjere endringar no. Ein må ikkje vente til ein er komen ved årsslutt for å gjere endringar når ein ser at behovet er stort.

Det eg vil utfordre finansministeren på, er det eg også tok opp i mitt eige innlegg, for regjeringa fører med ulike hender ein politikk som ikkje heng heilt saman. Regjeringa føreslår i bustadmeldinga at ein skal begynne å gje startlån til førstegangskjøparar som elles ikkje får lån. Då vert spørsmålet: Kvifor er det ansvarleg at førstegangskjøparar skal få lån av Husbanken, men ikkje at dei skal kunne få lån av andre bankar? Korleis heng det saman?

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [12:14:04]: Regjeringen kommer til å ha en forsiktig og konservativ tilnærming til hvordan vi skal regulere utlånsmarkedet i Norge. Det er viktig fordi det skaper så mye problemer for folk hvis vi gjør brå og ikke gjennomtenkte endringer. Fordi rentenivået var blitt høyere, gjorde vi en endring i utlånsforskriften høsten 2022 som var tilpasset situasjonen og skapte mer fleksibilitet. I den perioden vi nå har vært gjennom, har vi endret utlånsforskriften én gang, for å ta høyde for at rentenivået var på et høyere nivå.

Når det gjelder startlån, er det et boligpolitisk virkemiddel. Vi bruker Husbanken til å nå både sosialpolitiske mål, som å få ungdom inn, og distriktpolitiske mål i boligpolitikken. Hovedaktøren for å finansiere det norske boligmarkedet skal være det private lånemarkedet og private banker.

Sveinung Rotevatn (V) [12:14:57]: Eg må innrømme at eg ikkje synest det svaret var spesielt godt, og det heng heller ikkje heilt saman, for det vert sagt at Husbanken har andre formål. Ja, det er riktig – per i dag – men no føreslår ein å gjere endringar i Husbanken, nettopp for å kome førstegangskjøparar til hjelp, som elles ikkje får lån i marknaden på grunn av politikken regjeringa elles fører. Korleis dette heng saman, klarer eg ikkje heilt å forstå, så finansministeren må gjerne forsøkje å svare ein gong til, helst på ein litt meir overtydande måte, om korleis dette er konsistent politikk.

Eg vil også slengje på om ikkje finansministeren no er bekymra for den sterke auken vi ser i prisane i leigemarknaden. Sist eg såg, hadde det bl.a. i denne byen vore ein auke i husleigeprisane på 10 pst. i løpet av eit år. Det er dramatisk for ganske mange svakarestilte grupper som ikkje har god økonomi. Ser finansministeren at det ikkje er spesielt fornuftig at folk som er fullt i stand til å eige eigen bustad og betene lånet, heller vert pressa inn i utleigemarknaden?

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [12:16:01]: Når det gjelder Husbanken, skal den også hjelpe folk som i utgangspunktet ikke klarer å eie egen bolig, inn i boligmarkedet. Det er noe av poenget som Husbanken skal klare å oppfylle. Det er veldig interessant om man ser på Oslo. Vi er et land med veldig høy selveierandel. Jeg tror det er kjempeviktig at vi fortsatt stimulerer det. Man ser at det er noen naboland som har mye høyere utleiedel. Det skaper en del sosiale utfordringer. Det er ofte mye penere der folk eier sin egen bolig – de har mer eierskap. Innvandrerbefolkningen i Norge har en mye større eierandel i egen bolig. For denne regjeringen vil aldri utleie være hovedvirkemiddelet. Det er selveier som er hovedvirkemiddelet, og jeg mener det er en suksess i Norge at vi har klart å ha en veldig høy selveierandel. Selvfølgelig må vi hele tiden se på f.eks. hvilke utslag ulike skattegrep kan gi, men målet for regjeringen er å klare å stimulere til flest mulig selveiere.

Presidenten [12:17:00]: Da er replikkordskiftet over.

Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 19.

Sak nr. 20 [12:17:09]

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sofie Marhaug, Marie Sneve Martinussen, Bjørnar Moxnes og Geir Jørgensen om å legge ned veto mot EUs fjerde energimarkedspakke (Innst. 368 S (2023–2024), jf. Dokument 8:140 S (2023–2024))

Presidenten [12:17:32]: Etter ønske fra utenriks- og forsvarskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringa.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil syv replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringa, og de som måtte tegne seg på talerlista utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Erna Solberg (H) [12:18:18] (ordfører for saken): Som presidenten har referert, dreier saken seg om et

forslag fra Rødt om at man skal legge ned veto mot den såkalte fjerde energimarkedspakken – eller ren energipakken, som den vel oftest omtales som. Dette forslaget tilsvarer et forslag Stortinget også behandlet for to år siden, den gang gjennom en innstilling fra energi- og miljøkomiteen til Dokument 8:102 S for 2022–2023. I så måte har det vært en stor og bred diskusjon om alle forholdene rundt det, men det er i og for seg noen interessante tegn etter den tid som det er viktig å legge frem, og som også flertallet viser til.

Etter den tid har vi fått strømprisutvalget. Vi har hatt Høyesteretts ACER-dom, som har sagt at dette ikke er i strid med verken Grunnloven eller at det skal brukes kvalifisert flertall på den tredje energipakken. Eldringutvalget har veldig tydelig beskrevet hvor viktig samarbeidet med EU på energi er for Norge og for norske interesser. Det gjelder også de to andre instansene som har uttalt seg.

Det betyr at dette er et område hvor vi må være opp-tatt av å ha et godt og konstruktivt samarbeid med EU for å sørge for at vi bruker våre felles energiressurser i Norge og i EU på en måte som gjør både at vi bidrar til energisikkerhet i de vestlige land i dag, at vi får nok energi, og ikke minst at vi får til overgangen til det grønne skiftet på en måte som bidrar til at velferden også bevares. Derfor er det etter flertallets mening ikke riktig å støtte et forslag om veto.

Jeg vil for Høyres vedkommende si at det uansett ikke ville være riktig for oss å støtte et veto, for som vi har skrevet i innstillingen, mener vi at EØS-avtalen er bygget opp slik at hvis vi begynner å bruke veto i disse sakene, risikerer vi at hele EØS-avtalen gradvis forvitrer. Det mener jeg også det er godt grunnlag for å si, basert på de utredningene som har vært. En gradvis utvikling hvor vi ikke går i samme retning for det indre markedet som resten av EU, vil bety det samme som at vi svekker vår posisjon og vårt næringslivs posisjon opp mot dette.

Jeg skal ikke invitere til en stor EU-debatt knyttet til dette forslaget, bare si at det er en liten reprise på en to år gammel debatt. Vi kan sikkert ta den på nytt igjen, men innstillingen står. Den viser også at det er høyst ulike meninger mellom alle partier og ulike konstellasjoner knyttet til energispørsmålet for øyeblikket. La meg bare understreke: Vi har tjent godt på den energiutvekslingen som har vært. Den har bidratt til norsk forsyningssikkerhet, og den bidro i mange år – inntil Putin stengte kranen – til å sørge for at vi hadde lave priser.

Trine Lise Sundnes (A) [12:21:45]: EØS-avtalen har tjent Norge vel gjennom 30 år og vært en hjørnestein i norsk europapolitikk og for norsk økonomi. Avtalen har vist seg å være tilpasningsdyktig i møte med et endret Europa og verden og betegnes i Eldring-utvalgets

rapport som den desidert viktigste internasjonale avtale Norge har inngått.

Europas grønne giv legger stor vekt på omstilling i energisektoren, fra fossile til fornybare energikilder. Energisamarbeidet er en viktig del av det indre markedet og EØS-samarbeidet. Norges energisamarbeid med Norden og Europa har tjent norsk industri, samfunn og næringsliv og får i stadig større grad økt betydning for vår klimapolitikk. Arbeiderpartiet mener det er en usedvanlig dårlig idé å legge ned samlet veto for flere direktiv, slik Rødt her foreslår.

Det kan være behov for nasjonale tilpasninger til norske forhold på energiområdet som skiller seg fra resten av Europa, bl.a. fordi vannkraften utgjør ryggraden i vårt fornybare energisystem, i motsetning til en del andre land i EØS-samarbeidet. Det er det også rom for. Det er naturlig nok ikke aktuelt å gjennomføre regelverk som utfordrer det offentlige eierskapet til vannkraften, selvråderetten over norske naturressurser eller norske myndigheters suverene kontroll over hvilken nettinfrastruktur som skal bygges i Norge og over landegrensene.

Det er viktig at særeghetene i det norske energisystemet blir hensyntatt på en god måte for å ivareta norske interesser i møte med ren energi-pakken. Det nordiske kraftsystemet er tett integrert og krever løpende og god samhandling for å operere effektivt. For alle praktiske formål styrer Nord Pool allerede etter det noen kaller den fjerde energimarkedspakken, men som i realiteten er en del av ren energi-pakken, som også er et regelverk i møte med EUs Klar for 55, for å sette landene i stand til å kutte utslippene med 55 pst. innen 2030, slik de har blitt enige om. Flere av rettsaktene handler om energieffektivisering for å kutte utslipp og møte våre klimaforpliktelser, og det er bra. Bra er også styrking av forbrukerrettigheter og bygnings- og fornybarregelverk.

Som med de fleste pakker er det naturlig å pakke ut. Det mener vi også bør gjøres i denne saken. Derfor støtter ikke Arbeiderpartiet Rødts forslag om å legge ned veto og ikke innlemme ren energi-pakkens rettsakter i EØS-avtalen.

Marit Arnstad (Sp) [12:25:01]: Senterpartiet var en sterk motstander av å tilslutte oss EUs tredje energimarkedspakke da den ble behandlet for noen år siden, og vi har vært tydelige i vår motstand mot innføring av EUs fjerde energimarkedspakke. Vi kommer til å fortsette jobben for å styrke den nasjonale kontrollen over energiressursene.

Noen vil mene at vi alltid har hatt kraftutveksling, og at dette er en forlengelse av det. Ja, vi har alltid hatt kraftutveksling og handlet med kraftoverskudd, men dette er noe helt annet. Både tredje og fjerde energimarkedspakke handler i realiteten om hvorvidt vi fullt ut

skal bli en del av EUs felles kraftmarked – eller ikke. Som det sies i innstillingen, reviderer og erstatter denne pakken kraftmarkedslovgivningen i tredje energimarkedspakke. Etter Senterpartiets syn vil en innføring av hele fjerde energimarkedspakke ugjenkallelig bety at vi fullt ut blir en del av EUs kraftmarked. Det var nettopp dette Senterpartiet var imot da vi stemte imot tredje energimarkedspakke, og det bør ikke overraske noen at vi mener det samme om fjerde energimarkedspakke.

Det forslaget vi behandler i dag, er likelydende med et annet forslag som ble behandlet i energi- og miljøkomiteen og i Stortinget i fjor vår. Senterpartiet stemte ikke for veto den gangen, og vi kommer heller ikke til å gjøre det i dag. Vi sitter i regjering, og vi vil arbeide innenfor regjeringen for at energipakken ikke skal gjennomføres. La meg likevel komme med noen betraktninger omkring forslaget som nå ligger på bordet. Innstillingen viser at holdningen til dette spørsmålet skjærer gjennom alle politiske konstellasjoner på Stortinget. Også Fremskrittspartiet, som var med på å innføre den tredje energimarkedspakken, har nå blitt imot innføring av den fjerde energimarkedspakken.

Alle påpeker at vi ikke skal innføre regelverk som utfordrer det offentlige eierskapet til vannkraft og norske myndigheters sjølråderett over naturressurser eller nett. Det er vel og bra, men det er ikke egentlig det denne saken handler om. Denne saken handler om hvorvidt vi skal integreres i EUs kraftmarked. Noen vil mene at det er forskjell på de ulike direktivene i energimarkedspakken, og det er det jo. Det varierer i hvilken grad de innebærer suverenitetsavståelse eller griper inn i norsk energipolitikk. Men Senterpartiet ser hele pakken i sammenheng, slik en også gjorde fra starten av, da disse åtte forordningene og direktivene ble vedtatt i EU i 2018 og 2019.

Marius Arion Nilsen (FrP) [12:27:45]: Norge er et land tuftet på ren, rimelig kraft. Det har vi vært i over 100 år, og vi har fremdeles et kraftoverskudd. Dette skyldes over 100 år med nasjonsbygging, 100 år med kraftutbygging av vår regulerbare og verdifulle vannkraft og fornuftig samarbeid med våre naboer. Dette kom på 1960-tallet med kraftutveksling med Sverige og deretter resten av Norden. Da energi- og miljøkomiteen – som jeg er en del av – besøkte svenske kraftnett for to år tilbake, ble det tidligere nordiske kraftsystemet betegnet av teknisk ledelse som perfekt og komplementerende til hverandre. Siden har vi tilsluttet oss det europeiske markedet og stadig flere europeiske land med kraftutveksling, og situasjonen er ikke sånn mer. Det europeiske fellessystemet er ustabil, det er kostbart, og sist, men ikke minst: Det er korttenkt.

Det er viktig å få fram at EØS-avtalen har tjent landet godt, og at den gir Norge, som en liten, åpen økonomi, mulighet til å være en del av det europeiske markedet. Samtidig er ikke alt som kommer fra EU via EØS-avtalen, nødvendigvis like godt og like godt tilpasset Norge – det er derimot EU som passer på seg selv. Fremskrittspartiet ønsker derfor at Norge skal ta en mer aktiv rolle i å ha en aktiv EØS-politikk, der man tilpasser relevante rettsakter til norske interesser og forhold og benytter voretten om nødvendig. Fra 2022 har vi et landsmøtevedtak på at vi ønsker å stemme mot EUs ren energipakke, da vi mener den ikke er formålstjenlig for Norge. Vi stemmer derfor for forslaget om veto her i dag.

Poenget er at EU det siste tiåret har økt takten betydelig i regulering på de fleste politikkområder. Nytt lovverk og ny politikk får innvirkning på stadig flere samfunnsfelt. I 1992 omfattet EØS-avtalen over 1 800 rettsakter, og per 31. desember 2023 var det totale antallet gjeldende rettsakter 7 831, noe som betegnes som en regelverkstsunami i NOU-en fra 2024. Problemet er at EU har meget lav økonomisk vekst. Man ser en avindustrialisering, og man taper konkurransekraft. I 2008 var EUs og USAs økonomi på samme størrelse, men nå er USAs økonomi mer enn 50 pst. større enn EUs.

Kadri Simson, energikommissæren fra EU, var på besøk her nylig og kom med dulgte trusler og krav om innføring av fjerde energimarkedspakke – ren energipakken. Det har kommet en del forskjellige signaler fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet. Den ene parten – energiministeren og utenriksministeren – har sagt at man jobber aktivt med å innføre dette. Så har Senterpartiet sagt at fire av rettsaktene er uaktuelle å innføre. Det blir veldig interessant å høre utenriksministeren redegjøre for hvordan man reelt sett jobber med dette i regjeringen.

Med det tar jeg opp forslaget Fremskrittspartiet er med på.

Presidenten [12:31:05]: Da har representanten Marius Arion Nilsen tatt opp det forslaget han refererte til.

Ingrid Fiskaa (SV) [12:31:14]: Råderett over og demokratisk styring med omsyn til naturressursane våre har vore ei suksessoppskrift i Noreg. Energipolitikken har lagt grunnlag for industri og velferd. Tilgangen på rimeleg, rein kraft har både gjeve Noreg eit internasjonalt industrielt konkurransefortrinn og sørgt for at folk med låg kjøpekraft ikkje treng å frysa om vinteren. Eg seier «har», for sånn er det ikkje lenger. Denne grunnleggjande føresetnaden har gradvis blitt endra, frå energilova i 1990, som omgjorde krafta frå å vera ein grunnleggjande infrastruktur til ei vare på marknaden, via EØS-avtalen, som avvikla industrien sine langsiktige kraftavtalar, til etablering av nye, større utanlandsk-

blar og stadig meir EU-styring av krafta gjennom EUs energiunion og energibyrådet ACER.

Denne gradvise endringa har gjort at den offentlege debatten ikkje tok skikkeleg fyr før det blei verkeleg merkbar på straumrekninga hausten 2021. Nokon av oss har åtvara mot det lenge, men då dei to siste utanlandskablane kopla oss tett på den europeiske straummarknaden, med import av høge europeiske straumpriisar som resultat, fekk det folkelege engasjementet verkeleg stor styrke.

Ja, visst er det inntil vidare mogleg å kjøpa seg tid og velvilje med straumstønad til familiar og hushald, men det er ei skjør ordning, som er avhengig av at skiftande politiske fleirtal skal ønskja å vidareføra denne kompensasjonen. Det er dessutan ei ordning som ikkje sikrar industrien vår dei straumprisane dei må ha. Noreg har verdas grønnaste kraftkrevjande industri, og for SV er det avgjerande å ta vare på arbeidsplassane og den kompetansen som er i denne industrien. Då må me ta tilbake kontrollen og den demokratiske styringa med straumen og straumprisane.

Å underleggja Noreg endå meir EU-makt og marknadsmakt ved å godta EUs fjerde energimarkedspakke er ettertrykkjeleg å gå i feil retning. SV seier difor eit klart og tydeleg nei til å innlemma denne pakken i EØS-avtalen og stemmer i dag for å leggja ned veto. Framover vil me arbeida for å styrkja den demokratiske kontrollen, å erstatta suverenitetsavståing med samarbeid på like fot og å redusera prisimporten frå Europa. Me bøyer oss ikkje for dårleg skjulte truslar frå EU, og det synest eg ikkje andre parti skal gjera heller.

Bjørnar Moxnes (R) [12:34:19]: Det er strøm fra vannkraften til en rimelig og forutsigbar pris som har vært Norges viktigste konkurransefortrinn i 100 år. Dette er vi i ferd med å miste, fordi Høyre og Arbeiderpartiet har bygd kabler til Tyskland og England som har koblet oss svært tett på svært dyre prisområder og overlatt prisfastsettelsen til en børs der vi må by på vår egen vannkraft, i konkurranse med meglere i Tyskland og Storbritannia. Kraftbørsen Nord Pool er konstruert på en sånn måte at denne auksjonen gjør at prisnivået i land med energikrise smitter over på prisnivået i energinasjonen Norge, som har et kraftoverskudd, forutsatt at den fysiske kabelkapasiteten er kraftig nok, og det er den nå. Det er politisk bestemt i Norge. Det er det som gjør at prisøkningen på fossil energi driver prisen på vår fornybare energi i taket.

Et svar på dette er det som Rødt har tatt til orde for mange ganger, nemlig en innenlands makspris på strøm på 35 øre/kWh. Vi kan fortsette med krafteksporten, som vi har gjort til alle tider – vi har ikke noe behov for ikke å eksportere det vi ikke trenger selv – men sette en

innenlands makspris på strøm. Det kan vi være enige eller uenige om, men det burde ligge på demokratiets bord som et alternativ og en mulighet for en løsning på strømpriskrisen. Problemet nå er at med denne fjerde energimarkedspakken kan det politiske kravet om en sånn makspris bli ulovlig. Det blir ACER som kan bestemme inndelingen av prisområder for strøm i Norge. ACER vil også bli strengere på bruken av inntekter fra kraftutvekslingen.

Poenget er at det demokratiske handlingsrommet for å innføre tiltak, hvis det er flertall for det, blir kraftig innskrenket ved at vi overfører makt til EU fra Norge ved å overføre makt til ACER gjennom EUs fjerde energimarkedspakke. Et viktig innsalgspunkt for denne EØS-avtalen da den ble innført i sin tid, var at vi kan si nei. Vi kan si nei, vi har en reservasjonsrett, og den er der av en grunn. Derfor er det helt feil når Erna Solberg fra Høyre sier at det er veldig farlig å ta i bruk en rettighet som er nedfelt i selve avtalen som en sikkerhetsventil. Det er for å sikre full råderett over vannkraften – og for å kunne regulere prisen og sikre industrien og husholdningene strøm til en forutsigbar og rimelig pris – at vi ønsker å ta i bruk det som er en rettighet i EØS-avtalen, som er der av en grunn, ved nå å si nei, et tydelig nei, til denne pakken før vi eventuelt får et valg som gir et nytt flertall, som så kan innføre det som det første de gjør. Derfor må vi si nei nå.

Ola Elvestuen (V) [12:37:43]: Som flere har sagt tidligere: Energimarkedet og samarbeidet om det, både i Norden og i EU, har tjent Norge veldig godt tidligere. Er det én ting vi bør gjøre nå, er det å vedta ren energi-pakken – ikke ha ytterligere utsettelse.

Jeg synes det er forunderlig at ingen så langt, når man diskuterer priser og de konfliktene som har vært de siste årene, har nevnt bakgrunnen, som er sikkerhets-situasjonen i Europa. Det er klart at da Putin først begynte å presse med å holde tilbake gass, økte prisene, og med angrepet i Ukraina økte også prisene.

Det som er fortjenstfullt, og som EU skal ha honnør for, er at de i møte med det økte tempoet i omstillingen fra fossil energi til fornybar energi. Ser man på resultatene disse årene, med de største problemene man har stått overfor, har EU gått fra en avhengighet av russisk gass på 40 pst. tilbake i 2021 til 8 pst. i fjor. Det er et enormt skifte.

Det vi også har en sterk interesse av, er at EU oppfyller sine klimaforpliktelser, som Norge har sammen med EU – 55 pst. reduksjon innen 2030. Også der pågår omstillingen. Man reduserer gassforbruket betydelig. I 2022 ble det redusert med 13 pst., i 2023 er det forventet omtrent det samme, og i fjor hadde man et utslippskutt på 7–8 pst. i Europa. Det har vi fra norsk side en sterk interesse av å være en del av – og bidra inn i.

Venstre skal selvfølgelig stemme imot forslaget, det er ingen grunn til å inngå veto mot ren energi-pakken. Det ligger mange fordeler for norske forbrukere her. Det vi er mer bekymret for, er tregheten i implementering fra regjeringens side. I ren energi-pakken inngår det åtte rettsakter. Her ligger energieffektiviseringsdirektivet, bygningsdirektivet og ikke minst fornybardirektivet. Det har kommet brev fra EUs energikommissær, Kadri Simson, der man ber om at Norge nå innfører fornybardirektivet.

Når jeg hører innlegget til Senterpartiets representant Arnstad, om hvordan Senterpartiet skal jobbe kraftig imot ren energi-pakken, spør jeg meg: Er Arbeiderpartiet satt på gangen i forbindelse med denne diskusjonen i regjering? Så ser jeg at utenriksministeren rister på hodet, men foreløpig er det ikke kommet noe fra regjeringen på dette. Det vi trenger nå, er å ha framgang og fortgang i å gjennomføre disse direktivene. Det vil Norge ha store fordeler av. Dette markedet virker, og det vil også støtte opp under norsk næringsliv og norske bestrebelser på å kutte våre egne utslipp med 55 pst. innen 2030.

Une Bastholm (MDG) [12:40:59]: Et stort mindretall på Stortinget foreslår i dag at Norges aller første veto mot et EU-direktiv skal handle om å stanse det kanskje aller viktigste klimadirektivet i EUs historie, nemlig ren energi-pakken. Det skjer i en tid hvor ekstremvær tar liv i alle verdensdeler, der klodens gjennomsnittstemperatur de siste tolv månedene har vært 1,6 grader høyere enn førindustrielt nivå. Det skjer i en tid der Norge dessverre er blant de tregeste i Europa på å kutte i klimagassutslipp, og i en tid hvor det er viktigere enn noen gang å styrke og konsolidere EUs klima og energisamarbeid. EUs klimapolitikk er det viktigste lyspunktet i det globale klimaarbeidet, og den posisjonen er nå under press etter et valgresultat i EU som har styrket de vitenskapsfornektende høyrepopulistiske kreftene i Europa. Hvis Norges første veto kommer på denne saken, vil det være en gigantisk seier for klimapolitikken motstandere.

Hvis Fremskrittspartiet, Rødt og SV hadde fått det som de ville i dag, hadde Norge som energinasjon meldt seg ut av det europeiske klimasamarbeidet. Det er det store bildet. Når både Senterpartiet, Fremskrittspartiet og Rødt – og mer oppsiktsvekkende også SV – går sammen om å ønske et veto mot ren energi-pakken, betyr det en stadig sterkere allianse i Norge mot europeisk energisamarbeid, og det bekymrer meg.

Ja, det finnes forståelige grunner til innvendinger mot ren energi-pakken. Hensynet til demokrati, strømpriser og naturbevaring er kritisk viktig, men jeg er uenig i at Norge har mer makt med mindre samarbeid. Norge er

heller ikke det eneste landet i Europa som er opptatt av disse verdiene. De har akkurat de samme debattene i EU-landene. Akkurat som alle land i EU skal innarbeide pakken tilpasset sin lovgivning, sitt demokrati og sine forhold, vil det også i Norge fortsatt være vi som f.eks. bestemmer hvilke naturinngrep vi sier ja til, og hvilke vi sier nei til. At det etableres tidsfrister for konsesjonsprosessen, kommer til å stille krav til forvaltning, naturkunnskap og naturpolitikk, men det er fortsatt vi i Norge som styrer hvilke arealer vi skal bruke – og hvordan.

Ja, direktivet sier også at vi skal etablere såkalte akselerasjonszoner for fornybar energi. Vi i Miljøpartiet De Grønne er selvfølgelig opptatt av hvordan det implementeres. Vi kan fortsatt velge hva slags energi det skal være. For øvrig: EU presiserer i denne pakken at det skal konsentreres på grå arealer, altså arealer vi allerede har bygd i. Det er å gå mye lenger i å legge føringer i favør av naturen med tanke på energiproduksjonen i Norge enn det Norge så langt har gjort.

Utenriksminister Espen Barth Eide [12:44:16]: Det vi diskuterer i dag, er mer enn bare koblingen til kraftmarkedet i Europa, selv om det definitivt berører noe av denne pakken. Det er også en rekke deler av det som jeg forstår at forslagsstillerne vil legge ned veto mot, som er en direkte integrert del av Klar for 55 og hele arbeidet som representanten Bastholm nettopp beskrev med Europas grønne omstilling.

Jeg vil begynne med en veldig god nyhet. For en time siden ble EU endelig ferdig med arbeidet med ny naturrestaureringslov. Den gikk nå også gjennom i Rådet, og der var f.eks. samtlige av SVs allierte i Europa sterke pådrivere, sammen med grønne og sosialdemokrater, mens ytre høyre og deler av den vanlige høyresiden hadde vært imot – men dette gikk gjennom med knapp margin. Det er svært gledelig, for det betyr at enda mer av EUs grønne giv nå er vedtatt i Europa. Norge er nært knyttet til det, og vi er svært avhengig av at det lykkes.

Derfor vil jeg advare veldig sterkt mot denne ideen om å tro at hele ren energi-pakken dreier seg om kraftmarkedet i Europa. Det er rett og slett faglig feil. Inntil fire av de rettsaktene vi snakker om, kan ses som videreføring og oppdatering av det vi diskuterte i forbindelse med tredje energimarkedspakke. De andre fire er en del av helt andre spørsmål. Det har å gjøre med bygningsstandarder for å bruke minst mulig energi – for når man lager ren energi, må man også prøve å bruke den smart. Det har å gjøre med utbygging av mer fornybar energi, som jeg tror de fleste av oss egentlig mener er en god idé, og her er det betydelig rom for nasjonal implementering. Det er også regler for energieffektivisering som går langt utover de spørsmålene som var så omstridt da vi diskuterte tredje energimarkedspakke.

Det er ingen tvil om at regjeringen skal jobbe grundig og ordentlig med dette, for det er noen grunnleggende premisser som må ivaretas, slik som offentlig eierskap til vannkraften og nasjonal styring i flere av de spørsmålene som også flertallet understreker. Likevel: Det å legge ned et veto mot et helt sett av vedtak som er en integrert del av EUs grønne giv, mener jeg ville være svært uklokt og svært uheldig. Derfor er jeg glad for at regjeringspartiene sammen stemmer imot det. Så vil vi fortsette arbeidet i regjering og komme tilbake når tiden er inne til det, med å si hva vi tar videre, og hva vi eventuelt trenger særlige tilpasninger til eller ikke tar inn i EØS-avtalen.

Når det gjelder at det stadig gjentas at det er en sammenheng mellom ACER og prisen på strøm, vil jeg igjen understreke at det altså er gjendrevet, slik saksordføreren helt riktig sa, i en rekke offentlige utredninger. Det eksisterer ikke en slik sammenheng. Det er en sammenheng mellom det at vi har utenlandskabler og import av strøm, men de kablene kom altså lenge før tilknytningen til ACER, og hver gang man har forsøkt å dokumentere dette faglig, har man mislyktes. Det kan jo være en grunn til det – det kan jo rett og slett være at det er feil.

Presidenten [12:47:19]: Det blir replikkordskifte.

Marius Arion Nilsen (FrP) [12:47:34]: Jeg takker utenriksministeren for redegjørelsen, og jeg bet meg merke i noe av ordlyden her når det gjelder hvilke deler av pakken man jobber videre med. Litt tilbake til det jeg nevnte fra talerstolen i sted: Det har vært kommunisert to helt forskjellige beskjeder fra regjeringspartiene. Mens Arbeiderpartiet sier at man jobber taktfast videre med dette, har Senterpartiet hatt to budskap. Det ene budskapet har vært at det er helt uaktuelt å innføre noe som helst av energimarkedspakken, ren energi-pakken. Det andre budskapet har vært at det er mulig å innføre deler av den. Da er spørsmålet: Hva er riktig? Jobber man med noe av pakken, jobber man med ingenting av pakken, eller jobber man med å innføre hele pakken? Kan utenriksministeren avklare det?

Utenriksminister Espen Barth Eide [12:48:32]: Det kan jeg prøve å gjøre.

Det regjeringen gjør, er å se på hver enkelt del av dette – på den ene siden opp mot et ønske om å videreføre samarbeidet med EU på klimaområdet, på det å få til et mer fornybart kraftsystem og å utvikle teknologi for dette, som er en norsk kjerneinteresse. Samtidig er det et ønske om å ivareta en del grunnleggende forutsetninger for vårt kraftmarked, som enn så lenge avviker en del fra Europas. Selv om Europa blir stadig mer fornybare, blir de fornybare med uregulerbar ren energi, mens vi først og fremst har regulerbar ren energi. Det kan bety at vi vil

lande litt ulikt på de ulike delene av pakken. Der har vi ikke konkludert, men dette er store og viktige spørsmål, som det jobbes med. Det er Energidepartementet og energiministeren som har hovedansvaret for dette, men regjeringen jobber med dette også i en bredere EU/EØS-sammenheng.

Marius Arion Nilsen (FrP) [12:49:30]: Jeg takker for svaret. Det var oppklarende, for det har tidligere kommet lite konkret. Nå jobber man med deler av pakken, slik jeg forstår utenriksministeren, og da blir det interessant å høre når man kan vente dette til Stortinget, det er én ting.

Så var energikommissær Kadri Simson nylig på besøk og så våre vakre og flotte vannkraftverk og vakker norsk natur og kvitterte ut turen med krav til innføring av EUs ren energi-pakke samt krav til å svare opp energikommissæren. Svarfristen er allerede passert, mens kravet om innføring er i august, hvis jeg husker riktig. Hvis utenriksministeren kan avklare hva som er blitt kommunisert til EU og kommissær Simson fra regjeringen, er det også meget interessant å vite.

Utenriksminister Espen Barth Eide [12:50:30]: Energikommissær Kadri Simson snakket ikke om fjerde energimarkedspakke. Det hun spesifikt fokuserte på, var fornybardirektivet, som altså ikke er koblet til videreføringen av det som ble innført i tredje energimarkedspakke, men som rett og slett er – som navnet tilsier – et regelverk for å få bygget ut mer fornybar kraft, og som selvfølgelig skal ses i lys av den naturrestaureringsloven som nettopp ble vedtatt i EU. Her skal man både bygge mer fornybar energi og ta vare på natur, så langt det overhodet lar seg forene. Det er det spesielle spørsmålet vi ser på i brevet fra Kadri Simson.

Så har vi en generell forpliktelse etter EØS-avtalen som Stortinget har stilt seg bak uendelig mange ganger, og som alle regjeringer har basert seg på, nemlig at vi i utgangspunktet er folkerettslig forpliktet til å ta inn nytt regelverk innen rimelig tid. Noe av dette har hengt helt siden 2018, altså lenge – både under forrige regjering og under vår regjering. Vi prøver å få ryddet unna i hvert fall de eldste direktivene, men her har vi ikke konkludert. Det gjør vi når tiden er inne.

Marius Arion Nilsen (FrP) [12:51:38]: Jeg takker igjen for svaret, og så hopper jeg over på et litt annet spor.

Som jeg tok opp i mitt innlegg, er EUs veksttakt og andel av global BNP stadig redusert. Den blir mindre, og man ser en økning i investeringer i industri og næring i andre regioner. Blant annet ser man at tyske investeringer i USA har mer enn doblet seg de siste årene. Det framheves hele tiden at EU er viktig for oss i forhold til at

de har en rask takt i utrulling av regelverk. Det er da interessant å høre om utenriksministeren har gjort seg noen betraktninger om det økte antallet reguleringer og direktiver er skyld i den reduserte veksten, eller om det snarere er tvert om, at det er årsaken til at man har vekst i det hele tatt. Kan man få en liten betraktning om hvordan utenriksministeren ser på denne sammenhengen?

Utenriksminister Espen Barth Eide [12:52:45]: Gjerne det – det er et godt og viktig spørsmål.

EU har uten tvil nå definert hva som er gullstandarden i å omsette viktige globale klima- og naturmål til konkret politikk. Det er klart at det legger noen begrensninger og åpner noen nye veier. Det har vært et sentralt poeng for EU også å lage en vekstmaskin av investeringene i fornybar energi og fornybarteknologi. Nå står vi midt oppe i en krig i Europa. Den har jo rammet europeisk økonomi spesielt hardt, nettopp fordi man fikk et abrupt avbrudd i energiforsyningene fra Russland, som fortsatt kaster lange skygger over europeisk økonomi.

I den ferske rapporten fra Enrico Letta tar han nettopp til orde for hvordan man kan forene en fortsatt satsing på grønn omstilling med bedre konkurransekraft, også opp mot både USA og Kina, som nå også investerer i grønn omstilling, men med mye mer direkte statsstøtte enn det Europa har gjort. Så her kan det komme justeringer for å forene disse to hensynene i tiden som kommer, og det bør vi, som en integrert del av det indre marked, følge nøye med på.

Bjørnar Moxnes (R) [12:54:15]: Ved siden av det offentlige eierskapet – som vi står sammen med regjeringspartiene om – er det naturligvis det at vi har hatt tilgang til billigere strøm enn konkurrentene våre, som har vært det fundamentale konkurransefortrinnet for norsk industri i 100 år. Det er vel det vi i stor grad har bygd landet på: billigere strøm. Det er langt til verdensmarkedene, det er heldigvis dyr arbeidskraft, og derfor har billigere strøm vært og er helt avgjørende for å sikre verdens reneste prosessindustri og også verdens reneste foredling av metaller og mineraler.

Mitt spørsmål dreier seg om det bør være slik at det på demokratiets dansegulv skal være mulig å kjempe for – og kunne få gjennomført, hvis det er flertall for det – et krav om en innenlands makspris på strøm. Problemet her er at det kan bli ulovlig med energimarkedspakken fra EU. Ser Barth Eide at det er et demokratisk problem at et mulig tiltak ikke blir lovlig, gitt at vi implementerer dette direktivet?

Utenriksminister Espen Barth Eide [12:55:19]: Nei, fordi vi vet at vi har verdens mest rause strømstøtteordning i Norge. Den har ikke vært utfordret. Andre land har lignende ordninger, men ikke så god som den den

norske regjeringen har stått bak. Det er en rekke ordninger for å kompensere for forbrukerprisen, spesielt gjennom de årene hvor strømprisen har vært ekstraordinært høy. Det er ikke på grunn av vedtak i EU, men rett og slett fordi man har hatt et kraftig bortfall av den viktigste energileverandøren til Europa, nemlig Russland, som gikk fra over 40 pst. til omtrent ingenting over tid. Det var et sjokk i prissystemet.

Det er ingen tvil om at kompenserende tiltak på forbrukernivå er lov og mulig, og det ser vi at en rekke europeiske land har. På mange måter har vi dermed en slags makspris, men da definert gjennom denne strømstøtteordningen.

Det er fortsatt slik at strømprisene over tid er lavere i Norge enn i Europa. Der er jeg enig med representanten Moxnes. Saken er ikke hvor billig strømmen er, men at den er billigere, og det er fortsatt tilfellet, for vi er nær strømkildene i norsk industri.

Bjørnar Moxnes (R) [12:56:27]: Man må iblant rett og slett bare si «god dag mann, økseskaft», for spørsmålet gjaldt jo konkurransekraften til norsk industri og næringsliv. Vi har ingen innenlands makspris på strøm som sikrer konkurransekraften til norsk prosessindustri og kraftforedlende industri, som altså er verdens rene i produksjonen av metaller og mineraler, og et viktig bidrag til det grønne skiftet. Hvis den går dårlig og blir svekket, vil dette alternativt produseres på gasskraft eller på kull i andre land.

Jeg vil gjenta spørsmålet: Ettersom vi ikke har den typen innenlands makspris på strøm, mener utenriksministeren at det er riktig at det tiltaket bør være ett av flere mulige som man kan mobilisere politisk støtte bak og få gjennomslag for, hvis det er flertall for det, eller er det greit at EU rydder det tiltaket av bordet som et forbudt tiltak i markedsliberalismens navn?

Utenriksminister Espen Barth Eide [12:57:28]: Som jeg svarte på mot slutten i stad, er prisen til norske forbrukere – også kraftindustrien – over tid billigere enn den f.eks. er i Tyskland. I hele denne perioden har den ligget under – ikke hver dag, men i gjennomsnitt over tid. Det gjorde den historisk. Da var den lav begge steder, så var den høy begge steder, men den ligger gjennomgående under. Som representanten Moxnes helt riktig sier, er det det viktigste.

En makspris til industrien mener jeg er en inngripen i markedet som ville være en ren subsidie, om man skulle gjøre det også mot folk som konkurrerer i et marked. Det vi trenger, er tilstrekkelig tilgang til ren energi og å sørge for at den kommer fram til forbrukerne. Vi har en stor fordel av karbonprising i Europa, som gjør at varer som er produsert med høye utslipp, blir mye dyrere enn varer som er produsert med lave utslipp. Da er det en

stor fordel å produsere i Norge, og den fordelene blir bare større og større jo mer EUs klimapolitikk virker.

Ola Elvestuen (V) [12:58:43]: Her kommer det spørsmål i motsatt retning. Det finnes ingen grunn til at Norge ikke skal vedta ren energi-pakken, sett fra Venstres side. Da jeg stilte spørsmål om hvordan framdriften er i regjering, både med ren energi-pakken som helhet og spesielt med fornybardirektivet, og jeg spurte om Arbeiderpartiet i regjering var satt på gangen i dette spørsmålet, ristet utenriksministeren på hodet, så jeg spør igjen.

Først vil jeg si – før utenriksministeren sier: Ja, men den forrige regjering leverte heller ingenting på dette feltet – at i 2018, da Venstre gikk i regjering, ble tredje energimarkedspakke levert og vedtatt på Stortinget. Nå har vi fått brev fra EU og Kadri Simson, men spørsmålet mitt går på fornybardirektivet: Vil Stortinget få fornybardirektivet til behandling i løpet av høstsesjonen?

Utenriksminister Espen Barth Eide [12:59:48]: Skal vi være historisk rettferdige, var det Fremskrittspartiets statsråder som drev igjennom tilknytningen til EUs tredje energimarkedspakke. Det er riktig at både Venstre, Arbeiderpartiet og mange andre støttet det, men det var altså en Fremskrittsparti-seier den gang da.

Først: Jeg føler meg ikke på gangen i det hele tatt. Jeg står jo f.eks. akkurat nå her og snakker om dette. Det er ikke det samme som å stå på gangen. Vi jobber med dette langs de premissene jeg trakk fram i stad. På den ene siden har vi en objektiv nasjonal interesse i å delta i hele den grønne omstillingen i Europa og sørge for at vi opprettholder integriteten i EØS, noe som er viktig for vårt næringsliv og for vårt samfunnsliv i en stadig mer komplisert verden. Så har vi noen innganger som regjeringen er veldig enig om, om offentlig eierskap og kontroll på viktige innsatsfaktorer og om retten til å bestemme selv hva man bygger av infrastruktur, som vi skal ivareta i det arbeidet vi nå gjør. Derfor har jeg antydnet at vi ser på de ulike delene av denne pakken litt hver for seg, men vi ser også på helheten, og så kommer vi tilbake til hva vi gjør med den – det kan jo gå litt ulike veier.

Une Bastholm (MDG) [13:00:59]: Jeg er blant dem som mener det ville vært dypt uansvarlig å legge ned veto mot hele ren energi-pakken. En del av den pakken er fornybardirektivet, som er kritisk viktig nå for å få bygd ut mye mer fornybar energi i Europa for å erstatte fossil energi, som er årsaken til at vi har klimændringer. Hvordan det innarbeides i norsk lov, er veldig viktig for Norge, også for f.eks. å ta vare på naturverdiene i Norge. Det er det bra med at det er et direktiv og ikke en forordning: Vi kan tilpasse det vårt demokrati, våre forhold, våre samfunns mål.

Har regjeringen begynt å se på hvordan f.eks. kravet om sånne akselerasjonsområder skal innarbeides i energipolitikken i Norge, og hvordan man f.eks. skal ivareta naturhensyn godt i områder hvor man ønsker høyere tempo for konsesjonsprosessen for å få bygd ut fornybar energi hurtigere?

Utenriksminister Espen Barth Eide [13:01:56]: Takk for spørsmålet. Det er helt riktig at siden dette kommer i form av et direktiv, er det slik at det er stort rom for nasjonal implementering, f.eks. ivaretagelse av kommunenes interesser. Jeg har registrert i mediene at en del motstand har vært knyttet til en forestilling om at man nå bare opphever kommunenes medvirkning. Det er selvfølgelig ikke riktig. Det er uansett noe vi bestemmer i Norge.

Det at det kan være gode grunner til raskere utvikling av grønn energi, og kanskje at dette skal prioriteres framfor andre ting, mener jeg er et godt formål vi egentlig uansett jobber opp mot. Dette er nettopp de spørsmålene vi ser på, spesielt i fornybardirektivet, som kanskje er det som haster mest å få avklart med hensyn til de innspillene vi har fått fra Kadri Simson og EU på det feltet.

Da jeg i mitt innlegg nevnte den gledelige nyheten med naturrestaureringsloven i EU, var det nettopp for å minne om at i det feltet, med noen målkonflikter mellom fornybar energi og natur, er nå «Green Deal»-arbeidet på mange måter komplett ved at man også har fullført den siden. Det blir viktig for hvordan dette implementeres i EU-land og også i Norge.

Morten Wold hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten [13:03:05]: Replikordskiftet er omme.

De talerne som heretter får ordet, har også en taletid på inntil 3 minutter.

Sofie Marhaug (R) [13:03:24]: Rødt har vært konsekvent imot EUs fjerde energimarkedspakke og for så vidt også imot EUs tredje energimarkedspakke. Fjerde energimarkedspakke – eller ren energi-pakken, som det heter, hvis man er glad i grønnvasking – handler dypest sett om markedsstyring av kraftpolitikken. Det er overnasjonal markedsstyring av kraftpolitikken. Å påstå at det er klimapolitikk, går ikke Rødt med på. Det er ikke klimapolitikk å føre en markedsstyrt politikk som innebærer at kraftforedlende industri, som er den reneste formen for industri av det formatet på verdensbasis, står i fare for å legge ned, flagge ut. At det er klimapolitikk, går ikke Rødt med på.

Jeg vil også understreke at det ikke er god demokratisk politikk å si fra seg nasjonal makt og myndighet til EU. Denne fjerde markedspakken med fire forordninger

og fire direktiver innebærer at vi overlater mer myndighet til ACER. Så kan statsråden komme med alle mulige stråmenn i debatten, og det har han også allerede gjort, men den innebærer det. Det står også i regjeringens egne redegjørelser om denne markedspakken. Den innebærer at vi får mindre kontroll og myndighet over flaskehalsinntektene. Det kan påvirke prisen på nettleien vår. Det innebærer at vi ikke kan sette en makspris på strøm. Jeg lurer på hvilke konsekvenser det egentlig får for ordningen vi har i dag med konsesjonskraft, der noen kommuner, som Tokke, fordi de har rasert naturen sin og fått lovnader om billig strøm tilbake, faktisk kan gi en makspris på strøm – til og med til næringslivet. Dette kan utfordres av noen av de direktivene og forordningene som blir tredd nedover hodene våre fra EU.

Det kan også fornybardirektivet bli, der EU har satt en frist for å presse Norge til å innføre det, dette 2018-direktivet. Det innebærer kortere grense for konsesjonsbehandling, som vil gå ut over fagligheten. Det vil gå ut over reindriften. Det vil gå ut over kommunene, for det er også et krav om én myndighetsinstans, noe som vil true kommunenes vetorett. Alt dette har jeg stilt mange spørsmål om til regjeringen, uten å få skikkelige svar.

Ola Elvestuen sa mye uklokt i sitt innlegg. Marit Arnstad fra Senterpartiet sa mye klokt i sitt innlegg. Hun sa bl.a. at Senterpartiet er mot hele pakken, mens statsråden snakker om å innføre den bit for bit. Hun sa at dette er en sak som skjærer tvers igjennom det politiske spekteret. Ja, det stemmer, men det er et større flertall mot på venstresiden, bestående av Rødt, SV, Senterpartiet og Fellesforbundet. Arbeiderpartiet må bestemme seg.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [13:06:43]: Arbeiderparti-Senterparti-regjeringa er ikke for fjerde energimarkedspakke. Derfor trenger ikke Senterpartiet nå å gå inn for veto mot at EUs fjerde energimarkedspakke innlemmes i EØS-avtalen.

Senterpartiets begrunnelse for å gå imot EUs energimarkedspakker – sist tredje, nå fjerde energimarkedspakke – er vårt behov for nasjonal kontroll over alle deler av strømmarkedet. I dagens innstilling sier Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti «at det ikke er aktuelt å svekke den nasjonale kontrollen over behandling og tildeling av konsesjoner til kraftproduksjon, strømmnett eller utenlandskabler».

Regjeringas Hurdalsplattform bygger på at Norge skal ha forutsigbare, stabile og konkurransedyktige strømpriser overfor utlandet. Stortingsflertallets tilslutning til tredje energimarkedspakke og bruken av utenlandskablene har imidlertid brutalt ødelagt et stabilt, forutsigbart og konkurransedyktig strømmarked, spesielt i Sør-Norge. Derfor vil jeg understreke at når Senter-

partiet sier at det ikke er aktuelt å svekke den nasjonale kontrollen, mener vi det i praksis.

Dette skal gjelde i små og store beslutninger. Bit for bit-tilpasning, den såkalte politiske salami-taktikken, altså å oppnå et resultat som en ikke får til i ett vedtak, må derfor stoppes for at regjeringas nei til fjerde energimarkedspakke skal være ærlig og troverdig.

Senterpartiet står sammen med Fellesforbundet i at norsk strømforsyning skal være et fortrinn for husholdninger og næringsliv. Regjeringa må derfor endre forståelsen av dagens avtaler for bruk av likestrømkabelen til Storbritannia, Nederland, Tyskland og Danmark fordi dagens forståelse gir oss svekket forsyningssikkerhet og tyske strømpriser, spesielt i Sør-Norge. Dette er i alle berørte lands interesser fordi strømforsyningssystemet i Norge og resten av Europa er helt ulikt. Norge har magasinert vannkraft – naturstyrt. EU og Storbritannia baserer seg på lagre av fossil energi, altså energi som kan kjøpes for penger. Derfor, når Norges vannmagasiner har under median fyllingsgrad, kan vi ikke ha netto strømeksport. Da må vi ha utvekslingskabler, som var konsekjonssøknaden.

Til slutt: Med EUs fjerde energimarkedspakke, som ble satt i kraft i EU i 2020, og Den europeiske unions arbeid for å vedta det som kalles femte energimarkedspakke, vil EU-kommisjonen få ytterligere virkemidler til å overstyre nasjonale beslutninger, enten det gjelder eksempelvis produksjon av strøm eller bygging av utenlandskabler.

Senterpartiet står for nasjonal kontroll som hensyntar, jeg vil understreke «hensyntar», vårt felles behov for kraftutveksling med utlandet. Dette er en viktig diskusjon, som trenger en mer ærlig debatt framover.

Marie Sneve Martinussen (R) [13:09:52]: Det går to røde tråder gjennom Norges historie. Den ene er den stadige utvidelsen av demokratiet, som maleriet bak her er en god illustrasjon på. Heldigvis har vi kommet ganske mye lenger etter 1814. Da var det en ganske homogen forsamling mennesker, der vi nå har et representativt folkestyre og også en fagbevegelse som har sikret folk mer makt i samfunnet. Den andre røde tråden er den nasjonale og lokale kontrollen over naturressursene våre – det være seg olje og gass, skoger eller fossefall.

Det er det som gjør at Norge nå ikke bare er en rik nasjon i form av naturressurser, men en rik nasjon i form av industri, arbeidsplasser, verdiskaping og velferd. Dette handler om industripolitikken vår. Det er en grunn til at norgeskartet ser ut som det gjør. Om det er snakk om Porsgrunn, Høyanger, Sauda eller Finnfjordbotn i nord, kan vi rent fysisk se at vannkraftressursene

våre har vært med på å bygge opp lokalsamfunn og verdiskaping langs hele landet.

Derfor er det ikke bare en liten detalj å gi fra seg makt og myndighet i kraftpolitikken. Det er ikke bare en litt stygg sløyfe på en ellers pen pakke. Det er prinsipper det handler om. Hvis vi innfører regler som tar fra folkestyret muligheten til å bestemme over disse ressursene til beste for det norske samfunnet, har vi også gitt fra oss makten, helt uavhengig av hva det norske folkestyret til syvende og sist vil ende opp med å mene.

Det er der Rødt mener at disse forordningene – å gi fra seg makt på denne måten – er et brudd med den norske historien, der vi har utvidet demokratiet, ikke gitt det fra oss sånn Stortinget her dessverre har gjort i altfor mange saker. Det er for så vidt ryddig av statsråden å minne om at det i sin tid var Fremskrittspartiet som var pådrivere for den tredje energimarkedspakken, som Rødt mener har gitt makt og myndighet fra denne salen til andre steder i verden.

Som min kollega Sofie Marhaug understreker, er det da godt å minne om at flertallet mot denne kraftpolitikken er sterkest på venstresiden, og at vi nå har en stadig sterkere allianse også med fagbevegelsen. Det er ikke rart, for dette handler nettopp om arbeidsplassene og om at Norge skal kunne være det verdiskapende landet vi er, som også har muligheten til å kutte klimagassutslippene. Hvis vi har kontroll over egen kraft, har vi også muligheten til å prioritere den til det vi mener er best for verdens klima og dem som kommer etter oss.

Jeg håper dette er en debatt som ikke stopper her i dag, noe jeg heller ikke tror det er noen grunn til å tro.

Marit Arnstad (Sp) [13:13:00]: Jeg tror nok at mye av kraften i denne debatten, bokstavelig talt, handler om vannkraftens helt særlige posisjon i Norge, særlig den magasinerbare vannkraften, og ønsket om å ta vare på denne ressursen og unngå at den blir en brikke i et internasjonalt spill der vi er en del av et felles kraftmarked med EU.

Senterpartiet sier tydelig at vi vil fortsette å jobbe imot at fjerde energimarkedspakke blir innlemmet i norsk rett. Pakken ligger ikke til behandling i Stortinget i dag, men hadde den gjort det, hadde Senterpartiet stemt imot.

Jeg har lagt merke til at noen i mediene har sagt at vi er litt vage i innstillingen. Vi mener vi egentlig ikke er det. Vi sier at vi fortsatt vil jobbe imot pakken, men det at vi ikke stemmer for veto, kan ikke tolkes antitetisk. Det kan ikke tolkes dit hen at vi skulle være for det motsatte. Det gir ikke innstillingen noe grunnlag for. Vi understreker også helheten i pakken, og at vi ikke gir klar-signal til noen av de åtte direktivene.

Det er grunn til å spørre om Norge på det nåværende tidspunktet er tjent med å sette i gang en formell prosess etter artikkel 102 i EØS-avtalen, med de tidsfristene som følger av det. Det kan en mene at en ikke burde gjøre. Vi har også respekt for at andre kan ha andre vurderinger av det. Likevel, er det viktig å få fjerde energimarkedspakke behandlet i denne perioden, eller bør velgerne i valg få lov til å vite hva de ulike partiene mener om dette spørsmålet, og ha mulighet til å stemme på partier som vil bevare norsk suverenitet i kraftpolitikken, og som sier klart og tydelig nei til fjerde energimarkedspakke?

Senterpartiet vil fortsette jobben for at fjerde energimarkedspakke ikke skal oppnå den nødvendige støtten dersom den kommer til behandling i Stortinget, enten det skjer i denne perioden eller i neste. Da er det lett å si, med litt erfaring fra tidligere EØS-debatter og EU-kamper, at da er det utrolig viktig at en bygger allianser mellom partier, fagbevegelse og ulike organisasjoner, og at en bruker kreftene på det, ikke på angrep mellom partier som i sak er enige. Jeg tror det er et viktig utgangspunkt for alle partiene som i dag er imot innlemmelsen av denne energimarkedspakken.

Marius Arion Nilsen (FrP) [13:15:29]: Jeg vil bare klargjøre litt hvorfor Fremskrittspartiet ønsker å stemme mot EUs ren energi-pakke. Det er ikke fordi vi er mot europeisk samarbeid – snarere tvert om. Vi er for europeisk samarbeid når det er basert på fornuftige forutsetninger og politikken gir gevinster for både Norge og EU. Vi ser med bekymring på en tettere tilknytning til det europeiske kraftsystemet med den politikken som føres, og har vært ført – at vi ikke har gevinster av det og snarere vil være en brikke og en del av det store bildet som tjener EU, men ikke Norge.

Norge har ren, rimelig kraft. Det har vi hatt i over hundre år. Vi har kraftintensiv industri. Vi produserer mange av de viktige innsatsfaktorene for det grønne skiftet og for samfunnskritiske varer og systemer. Det må vi fortsette med, men det kan vi ikke hvis vi får europeiske priser som tvinger aktørene til å flagge ut og fører til konkurser og nedleggelse. Den europeiske energipolitikken og klimapolitikken er i stor grad å kneble seg selv på hender og føtter og håpe at resten av verden skal gjøre det samme. Det ser vi spesielt på veksttakten vi har hatt de siste ti år. Den har vært rekordlav, og prognoser fra IMF og andre viser at EU står foran meget lav vekst framover også. Vi ser det som lite formålstjenlig og uklokt å knytte oss tett til og stå last og brast ved en slik politikk, som fører til at en blir akterutseilt på den globale skalaen.

Flere ting har blitt nevnt om både ACER og kabler, og flere aktører har vært involvert i disse beslutningene. ACER har ikke per nå hatt noen direkte påvirkning på

prisene – det er riktig – men den store eksponeringen mot Europa gjør jo at vi er påvirket av prissmitte, som vi ser fra kontinentet. Hvis man går inn og leser i fjerde energimarkedspakke, vil man se at ACER selv, på sine hjemmesider, skryter av at de får en utvidet og mer omfattende rolle med innføringen av fjerde energimarkedspakke, noe som i enda større grad taler for at man bør stemme mot dette.

Man framhever også klima. Som oftest er Tyskland aktøren man ser til. Går man inn og ser på karbonfotavtrykket per kWh, vil Tyskland være en av de verste aktørene i Europa, kun slått av Polen. Polen kutter riktignok ca. 70 millioner tonn CO₂, med gass fra Norge. Det er mer slik politikk vi må ha – mer realpolitikk – ikke mer symbolsk klimapolitikk, som EUs fjerde energimarkedspakke vil gi oss.

Bjørnar Moxnes (R) [13:18:46]: Jan Kjærstad skrev et brev til Støre i fjor hvor han stilte følgende spørsmål:

«Hvordan kan det ha seg at strøm, levert av selskaper som er 90 prosent eid av det offentlige, og som det koster 12 øre pr. kilowattime å produsere, er blitt forvandlet til denne rekordhøye regningen?»

Det var et godt spørsmål Kjærstad stilte. Skyldes rekordprisene været, lite vann i magasinene eller EUs grønne skifte? Svaret er nei, nei og nei. Vi lager mer kraft enn det vi bruker, det er altså mer enn nok av den rimelige kraften til alle husstander og alt næringsliv i Norge. Likevel punger vi ut milliarder i overpris til kraftselskapene som om det var akutt strømmangel, noe det ikke er. Barth Eide peker ikke på elefanten i rommet, og den elefantens blå buk er pyntet med gylne stjerner som danner en sirkel. Problemet her er jo Arbeiderparti-toppenes naive entusiasme for EU og deres overtro på markedet. Det er de underliggende politiske årsakene til prissjokket på norsk strøm.

Vannkraften er Norges viktigste økonomiske fortrinn. Det var ikke vår praktiske beliggenhet oppunder Nordpolen som gjorde det mulig å industrialisere Norge med sterke eksportbedrifter i prosessindustrien, det var kontrollen over vannkraften. Det er ikke markedet som gjør det økonomisk levelig å varme opp boliger i et iskaldt land, det er kontrollen over vannkraften, inklusive strømprisen. Nå mister vi kontrollen fordi en allianse av både EU-glade toppolitikere og bonusglade kraftdirektører gjør alt de kan for å integrere vårt viktigste fortrinn i det europeiske markedet, slik EU vil. Vi skal altså ofre vårt viktigste økonomiske fortrinn på alteret til skrivebordsteorier om markedet, og for et EU som et flertall i folket i to folkeavstemninger har sagt nei til. Med den ene kablet etter den andre har våre EU-glade eliter lykkes bit for bit med å oppfylle sin drøm, og de har avfeid

alle advarsler om prissjokk som det rene oppspinn. Prisen skulle bare øke noen få øre maksimalt.

Vi vet at vår per nå viktigste næring, olje og gass, etter hvert vil gå ut på dato. I en slik situasjon er det uklokt å undergrave det viktigste fortrinnet for norsk industri etter oljen, og også her og nå, som er tilgangen til rimelig, grønn og evigvarende kraft. Det er derfor vi bør bevare handlefriheten til bl.a. å kunne innføre en innenlandsmakspris på strøm og samtidig eksportere kraftoverskuddet, men da til markedspris.

Utenriksminister Espen Barth Eide [13:22:04]: Jeg tok ordet igjen for å konstatere at jeg føler hele debatten dreier seg om halvparten av den pakken vi diskuterer. Det er nok uenighet også om de delene som med noen grad av mening kan kalles fjerde energimarkedspakke, altså videreutviklingen av det som lå i tredje. Der er det minst to syn, og det er grunn til å ha respekt for begge synene. Den andre halvparten dreier seg imidlertid om helt andre ting, og jeg synes det er påfallende at man skjærer alt dette over én kam.

Fornybardirektivet, bygningsenergidirektivet og energieffektiviseringsdirektivet kan ikke med særlig god vilje kalles en del av kraftmarkedet. Det går jo ut på hvordan man skal bruke mindre kraft, slik at man sparer ren energi til andre formål. Jeg tror altså det er viktig at vi klarer å bli enige om hva vi snakker om, og hva mindretallet eventuelt er imot. Er de f.eks. også motstandere av økt bygningseffektivitet? Eller er det kraftmarkedet vi egentlig snakker om?

Jeg har også lyst til å minne om at det er greit å ha historien riktig. Den eneste kabelen vi har diskutert i det siste tiåret, var Moxnes og jeg enige om at vi ikke burde bygge, nemlig NorthConnect. Det er jeg glad for at vi ikke gjorde. Den ble endelig begravet av denne regjeringen. Det var noe forrige regjering, med Fremskrittspartiet i spissen, gjerne ville ha, men den ble altså stoppet. Den siste beslutningen, den siste framforhandlede løsningen om ny kabel, var altså to Statnett-eide kabler: den ene til Storbritannia, som ikke er i EU, som heter North Sea Link, og den andre til Tyskland, NordLink. De var ferdigforhandlet i 2013 av den rød-grønne regjeringen, og energiministeren het Ola Borten Moe, akkurat som nederlandskabelen ble bygd under Terje Riis-Johansen som energiminister. Det er hyggelig at Moxnes gir Høyre og Arbeiderpartiet ansvaret, men her tror jeg vi skal dele det på flere, for mye av dette er utviklet av mine gode kollegaer i Senterpartiet, som jo ønsket å utvikle et mer integreert kraftmarked.

Så er det altså slik at alle de studiene som har blitt vist til flere ganger i denne debatten, som strømprisutvalget, NVE selv, Høyesterett – som også gikk inn i dette på grunn av Nei til EUs fortjenstfulle arbeid med å løfte

saken dit – og Eldring-utvalget, har slått fast sammenhengen. Jeg vil anerkjenne det Marius Arion Nilsen sa, at det er ingen direkte sammenheng mellom ACER og strømpris. Det er også konklusjonen til alle de ovennevnte, så den påstanden er feil. Likevel: Det at vi er eksponert mot Europa når det er krig i Europa og prisene raser i været, er egentlig ikke noen nyhet, det er bare at det ikke var krig i Europa for ti år siden. Det er det nå, og allerede nå er prisene betydelig lavere. Vi får jo tidspunkt da strømprisene er under null, fordi vi importerer store mengder overskytende fornybar kraft fra Europa.

Dette er altså mye mer fluktuerende enn det man skal ha det til, og det er en viktig del av premisset for denne debatten.

Ola Elvestuen (V) [13:25:18]: Først en liten kommentar: Det bygges så mye vindkraft i Skottland at vi burde gått videre med NorthConnect. Venstre mener fortsatt det.

Nå snakker vi om ren energi-pakken. Dette er åtte rettsakter, som vi har vært inne på. Det er også energieffektiviseringsdirektiv og bygningsdirektiv, og det er ingen tvil om at det ville være en stor fordel for norsk næringsliv og norske forbrukere å ta inn ren energi-pakken.

Den ligger også som et grunnlag for å gå videre, for det er en voldsom utvikling av nytt regelverk i EU, ikke minst for å nå klimamålene som er satt, og ikke minst for å stå imot Russlands aggresjon i Ukraina. Vi bør også gå videre med REPower EU og resten av Klar for 55-pakken. Det må det ikke være noen tvil om.

Som jeg sa, gikk Venstre inn i regjering i 2018, og da ble det fart også på å levere den tredje energimarkedspakken. Det var ingen motstand i regjeringen den gangen. Mitt spørsmål er nå: Er det en motstand i regjeringen? Er det Senterpartiet som styrer dette? Som jeg hørte det, sa representanten Arnstad nettopp at Senterpartiet ser på hele pakken i sammenheng. Spørsmålet blir da om Arbeiderpartiet står på gangen, eller om vi vil se saker komme til Stortinget i løpet av denne stortingsperioden. Da er det først og fremst fornybardirektivet vi trenger å vedta så raskt som mulig.

Man snakker om demokrati. Det er bare demokrati-er vi ønsker å samarbeide tettere med, og det er ingen tvil om at alle disse forordningene er demokratisk forankret. Norge trenger å stå sammen med demokratier ellers i Europa både for å få til en omstilling og for helt å fjerne avhengigheten av russisk gass, og vi trenger å stå sammen med demokratiene i Europa for å få på plass det regelverket som gjør at vi ligger i front med å kutte klimagassutslipp i verden. Dette regelverket legger opp til 55 pst. innen 2030. Det blir vanskeligere for Norge å følge opp de forpliktelsene vi har i klimaavtalen med EU dersom vi henger etter i regelverksutviklingen og regel-

verksvedtakene i Norge, noe vi gjør allerede nå. Det begynner allerede å bli et problem for norsk næringsliv, og det er definitivt et problem for våre utslipp og de reduksjonene vi skal ha.

Ren energi-pakken trenger Stortinget å vedta, og vi venter på at fornybardirektivet skal komme til Stortinget for beslutning. Nå er det bare Arbeiderpartiet som kan avklare om Arbeiderpartiet står på gangen i regjering, eller om de har evne til å levere i denne saken.

Erna Solberg (H) [13:28:32]: Jeg tenkte som saksordfører at jeg ikke skulle by opp til en stor EU-debatt eller en stor energidebatt, siden det bare er et år siden det samme forslaget ble debattert grundig. I utgangspunktet har ingen posisjoner forandret seg, kan jeg konstatere, i løpet av denne debatten, men jeg har lyst til å understreke noe grunnleggende. De som mener at man mister demokrati hvis vi inngår avtaler av denne typen – er med EU og inkluderer ting i EØS-avtalen – tror jeg har et veldig gammeldags syn på hva demokrati er. Når verden rundt oss forandrer seg og det er behov for flere fellesløsninger, vil små land ha behov for å inngå i større enheter for å få til faktisk demokratisk påvirkning. Demokratisk påvirkning dreier seg om å skjønne hvor de store rammebetingelsene kommer til å legges.

Det er nettopp slik at ren energi-pakken bidrar til at vi skal kunne løse noen av de store utfordringene som verden står overfor knyttet til klima. Der går EU i fremste rekke. Vi bygger sammen mange land for å ha en styrke i det arbeidet, der vi vet at energi er helt avgjørende, for det er en energitransformasjon vi alle skal gjennom for å få dette til. Da blir det veldig rart hvis hvert land skulle bestemt seg for å sitte med sine egne løsninger, ikke utveksle kraft og bare bidra til å tenke på sin egen hensikt. Erfaringen er at det vil bety å gå i utakt, ikke bare i energipolitikken, men i næringspolitikken og i den økonomiske politikken. Det et lite land som Norge har levd godt av, nemlig arbeidsdelingen i verden, velferdsøkningen vår, vil det bli mindre av. Det skal vi gjøre med åpne øyne inn i en tid hvor det blir mindre olje og gass, som også Bjørnar Moxnes sier. Ja, det betyr at vi blir likere resten av Europa. Vi har større behov for å tenke på konkurransekraften vår i resten av næringslivet, og da vil ikke det å forverre våre rammebetingelser overfor vår viktigste handelspartner, EU – som et veto vil gjøre innenfor en stor rekke av områder – være den riktige veien.

Det vi trenger etter hvert, er å løfte blikket for hva Norges omstilling skal være. Hvordan sørger vi for vår konkurransekraft fremover? Hvordan sørger vi for at vi både har nok energi og klarer å løfte oss i godt samarbeid med EU for å kunne finne områder hvor vi har strategisk uavhengighet i en mer konfliktfylt verden, men samtidig ikke ender med at velferden vår blir mindre

fordi vi ikke klarer å finne samarbeidsplattformer med andre land?

Her er det nok en grunnleggende forskjell i tro. Min erfaring er at det over tid, i en mer globalisert verden, er politikerne som må være med og styre, der makten faktisk er. Det er en grunn til at jeg er for et EU-medlemskap. Det hadde gitt oss litt mer demokrati, men i mellomtiden må vi samarbeide med dem vi faktisk trenger, for å bidra til norsk velferd.

Sofie Marhaug (R) [13:31:58]: Jeg tror jeg og representanten Solberg har litt ulikt syn på hva demokrati er, men jeg har jo ikke vært leder av et parti sammenhengende i 20 år, så jeg skjønner jo at hun har mye bedre peiling enn jeg har.

Representanten Solbergs problem er grunnleggende sett at hun ikke snakker om sakens innhold i ett sekund. Hun snakker kun svada om at hun er tilhenger av EU. Det er det helt lov å være, men hun snakker ikke om sakens innhold: Hva er det fjerde energimarkedspakke egentlig består i?

Jeg vil også si at statsråden gjentar stråmenn som ikke er blitt framført i denne debatten knyttet til ACER, i stedet for å kommentere de konkrete utfordringene statsråden får fra denne talerstolen, som handler om kravet om én myndighetsinstans i stedet for to, som er det vi i praksis har i dag i vindkraftsaker, der kommunene kan legge ned veto. Det blir truet med fornybardirektivet og med 2018-direktivet. Det handler om makspris på konsesjonskraften, som noen kommuner har, som har makspris for næringslivet i dag. Det gjelder f.eks. Tokke kommune. Hva skjer med maksprisen ved innføring av noen av de direktivene og forordningene regjeringen nå diskuterer?

Jeg tror det er bra at Stortinget kan diskutere dette, og at dette ikke er beslutninger som alene diskuteres i regjering.

Det er også feil at det kun er NorthConnect som er blitt debattert i denne salen. Rødt har flere ganger tatt opp og tatt til orde for at beslutninger om utenlandskabler også skal diskuteres og bestemmes i stortingssalen og ikke kun i regjering. Det gjelder bl.a. de nye danmarks-kablene som det ifølge regjeringen selv kommer til å bli søkt om innen 2025. Jeg skulle ønske Stortinget kunne vedtatt at vi legger den ballen død.

Jeg er glad for at Fremskrittspartiet har snudd i denne saken, men det er helt riktig som flere har påpekt, at Fremskrittspartiet har ansvar for tredje energimarkedspakke. De hadde energiministeren. De argumenterte egentlig ganske likt som Høyre og Arbeiderpartiet argumenterer i dag, men det er bra at de har snudd.

Jeg mener Senterpartiet bør styre i denne saken. Jeg er helt uenig med representanten Ola Elvestuen. Senter-

partiet har ganske stor støtte, selvfølgelig fra Rødt og SV i denne salen, men også utenfor. Til og med Fellesforbundet, som sitter i Arbeiderpartiets øverste ledelse, ønsker å legge ned veto mot fjerde energimarkedspakke.

Jeg tror velgerne er lei av ikke å se forskjell på Arbeiderpartiet og Høyre. Jeg tror vi står overfor et stort problem som går utover hele venstresiden når Arbeiderpartiet framstår som noen av de fremste tilhengerne av fornybardirektivet og fjerde energimarkedspakke, og jeg ber innstendig om at de snur før valget i 2025.

Presidenten [13:35:02]: Presidenten vil minne representanten om at uttrykket svada ikke er å anse som et korrekt parlamentarisk uttrykk.

Representanten Bjørnar Moxnes har hatt ordet to ganger tidligere i debatten og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Bjørnar Moxnes (R) [13:35:16]: Reservasjonsretten er en del av EØS-avtalen, men det vil altså verken Arbeiderpartiet eller Høyre snakke om. Der i gården er det husmannsånden som gjør seg gjeldende i alt som har med EU å gjøre.

For det andre: Erna Solberg tror ikke spesielt mye på nasjonalstaten, men hun tror mye mer på EU. Det er intet nytt under solen der, for å si det sånn. Solberg kan godt sette sine stråmenn på stallen. Ingen har foreslått å kutte kablene eller å stanse kraftutvekslingen. Vi foreslår å ha kontroll over prisfastsettelsen innenlands, som er et tiltak som har bred støtte ute i det norske folk.

Jeg savner et svar fra Barth Eide på følgende spørsmål: Hvorfor skal dette, som et mulig tiltak, være ryddet av demokratets bord fordi EU bestemmer det? Bør det ikke være lov å kunne slåss for det og få det vedtatt hvis det er flertall for et sånt tiltak i Stortinget, etter grundig debatt og utredning?

Marie Sneve Martinussen (R) [13:36:32]: Det er veldig sjelden jeg blir anklaget for å være gammeldags, så jeg har behov for å svare på det.

Det er helt åpenbart motsatt syn mellom Rødt og Høyre på demokrati. Der jeg mener at de norske framskrittene vi har hatt helt fra for så vidt 1814 og før, med parlamentarisme og utvidet stemmerett, har vært et gode for det norske folk og flertallet i Norge, har partiet Høyre vært motstander av f.eks. innføringen av parlamentarismen.

Jeg mener jo ikke at det er en motsetning mellom demokrati og samarbeid med andre land. Det jeg og Rødt har argumentert mot, er å gi fra seg makt og myndighet. Da får man et problem med demokratiet. Med sterke nasjonalstater som kan samarbeide med hverandre, vil man også klare å gjøre ting til beste for flertallet av folket.

Det å flytte makt og myndighet til andre land og embetsmenn mener ikke jeg er noe moderne framskritt. Det er derimot å gå tilbake til der Norge var for både 100 og 200 år siden. Derimot synes i hvert fall jeg at det å ønske seg stadig framover mot et sterkere demokrati og folkestyre, er veldig moderne. Så kan man jo være uenig om det.

Utenriksminister Espen Barth Eide [13:37:57]: Til Elvestuens gjentatte spørsmål om Arbeiderpartiet står på gangen: Jeg er altså her og snakker med Stortinget om denne saken. Jeg har sagt flere ganger at regjeringen jobber systematisk med dette. Vi erkjenner at det under både forrige og nåværende regjering har vært forsinkelser i denne saken. Vi har fått unna mye annet EØS-eterslep, men det sitter igjen en del her, og det er fordi deler av dette er komplisert.

Regjeringen har ikke konkludert med hva vi gjør med de rettsaktene som har med kraftmarkedsstyring å gjøre, nettopp fordi – for å gjenta meg selv – det er viktig å sørge for at vi ivaretar en del grunnprinsipper i den, nemlig retten til å sørge for offentlig eierskap og retten til f.eks. å sørge for minimumsgrad av fylling av magasiner. Det er en del spørsmål som må avklares opp mot de delene av rettsakten. Derfor er ikke dette en diskusjon om ja eller nei til ren energi-pakken. Det kommer jo senere. Dette er ja eller nei til å legge ned veto på forhånd, før dette er ferdig utredet og lagt fram for Stortinget.

Jeg må si, også som utenriksminister, at det er litt underlig å høre på Sneve Martinussens beskrivelse av forholdet mellom parlamentarisme og internasjonalt samarbeid. Veldig mange av de menneskene som drev fram parlamentarisme og demokrati i Norge og mange andre land, sto også i spissen for at man noen ganger får mest makt og innflytelse i fellesskap, når man slår seg sammen med andre. Det å samarbeide med andre innebærer alltid å legge en viss begrensning på seg selv. Enten det er overnasjonalt eller mellomstatlig, er det en del ting man f.eks. ikke har lov til etter folkeretten. Det er en del ting man forplikter seg til å gjøre etter internasjonale avtaler. Det er ikke noe motsetningsforhold mellom det og det å ha et parlamentarisk demokratisk system. Snarere tvert imot – man får ofte mer innflytelse på folks hverdag når man samarbeider med andre.

Om det er tilfellet her, skal vi komme tilbake til når det gjelder veldig mange av de punktene vi her snakker om. Jeg må bare understreke at dagens tema ikke er ja eller nei til ren energi-pakken, og heller ikke til de rettsaktene som har med kraftsystemet å gjøre. Det skal vi utrede ordentlig og komme tilbake til så fort som mulig, men det skal gjøres ordentlig, grundig og skikkelig også her. Da får vi en debatt om det. Det regjeringspartiene og heldigvis flertallet sier nei til, er at vi bare skal skjære igjen – akkurat nå og si at alt som hører til ren energi-pak-

ken, skal man si nei til her og nå. Jeg er veldig glad for at vi konkluderer med at vi ikke skal gjøre det.

Presidenten [13:40:34]: Representanten Ola Elvestuen har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Ola Elvestuen (V) [13:40:46]: Vi i Venstre er også glade for at det ikke er noe flertall i Stortinget for å legge ned veto mot ren energi-pakken, men samtidig er det sånn at vi ikke bare trenger ikke å nedlegge veto. Det vi trenger, er å begynne å vedta de ulike delene i ren energi-pakken. Dette er et regelverk som er tygget igjennom i 27 demokratiske, frie land. Når det gjelder store endringer, er det en fleksibilitet her, og det er klart at vi også kan bruke den fleksibiliteten og vedta dette i Norge – ikke minst for å komme videre. Husk på at i ren energi-pakken setter EU seg et mål om at det skal være 32 pst. fornybar energi. I den neste pakken er det opp til 45 pst. Her drives man framover i riktig retning.

Til slutt, til hvorvidt Arbeiderpartiet står på gangen eller ikke, har jeg lært meg at det i politikk er tre ting som gjelder: Man skal si det man mener, man skal gjøre det man sier, og ingenting er gjort før det er gjennomført. Det er Arbeiderpartiet som nå må komme med en sak til Stortinget.

Presidenten [13:41:51]: Representanten Marius Arion Nilsen har hatt ordet to ganger tidligere i debatten og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Marius Arion Nilsen (FrP) [13:42:02]: Beklager at jeg forlenger debatten litt, men jeg skal være kjapp.

Det ble vist til Fremskrittspartiet med hensyn til tredje energimarkedspakke. Det er riktig at vi satt i regjering da dette arbeidet ble igangsatt, men vi stemte for Senterpartiets forslag fra 2021 om å stoppe innføring av EUs tredje energimarkedspakke.

Det som er viktig å få fram her, er at premisset for Fremskrittspartiets energipolitikk og også tilnærmingen til EUs fjerde energimarkedspakke, ren energi-pakken, er at vi ønsker ren og rimelig kraft som et fortsatt norsk konkurransefortrinn. Vi ønsker det i overskuelig framtid, sånn at vi kan bevare og beholde vår industri, også kraftintensiv industri.

Når man hører på Venstre, blir man skeptisk, for der har man en ukritisk tilnærming til å adoptere og implementere ethvert direktiv som kommer fra EU. Det at man nå ikke ønsker å ha en utredning og grundige behandlinger først, er urovekkende å høre.

Presidenten [13:43:06]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 20.

Sak nr. 21 [13:43:11]

Innstilling frå utanriks- og forsvarskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Rasmus Hansson, Lan Marie Nguyen Berg og Une Bastholm om å starte forhandlinger med EU om forslag til medlemskapsavtale som legges fram for folkeavstemning (Innst. 369 S (2023–2024), jf. Dokument 8:144 S (2023–2024))

Presidenten [13:43:33]: Etter ønske fra utenriks- og forsvarskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil sju replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Ingrid Fiskaa (SV) [13:44:09] (ordfører for saka): Forslagsstillarane frå Miljøpartiet Dei Grøne vil setja i gang forhandlingar om ein avtale om vilkåra for norsk medlemskap og deretter leggja denne fram for folkeavstemning. Ein samla komité avviser dette forslaget, og fleirtalet viser i den forbindelse til at innbyggjarane ikkje har gjeve mandat til å setja i gang ein sånn prosess i denne stortingsperioden. Fleirtalet registrerer dessutan at det i mange år har vore fleirtal mot norsk EU-medlemskap på meiningsmålingane. Debatt om EU og om eventuelt norsk medlemskap er derimot av det gode.

Då skal eg gå over til SVs haldning til sjølve saka, altså spørsmålet om norsk EU-medlemskap og kvifor SV seier nei til dette. Dei grunnleggjande problema med EU er at EU har traktatfesta ein marknadsliberalistisk økonomisk politikk som ikkje kan endrast utan at alle medlemslanda er einige om det. EU snevrar dermed inn det demokratiske rommet, ved at den økonomiske politikken i stor grad ikkje er oppe til diskusjon. Dessutan er det stor avstand mellom innbyggjarar og dei som tek avgjerdene, både ved at sentrale avgjerder ikkje blir tekne av folkevalde, og ved at få av EUs innbyggjarar stemmer ved val og følgjer med på prosessane i EU.

Eit EU-medlemskap ville òg ha flytta meir makt frå Noreg til EU på sentrale område som er viktige for norsk økonomi og næringsliv, som landbruks-, fiskeri-, petroleums- og pengepolitikken. Der Noreg i dag kan følgja ein sjølvstendig utanrikspolitikk og vera ein brubyggjar mellom det globale nord og sør, ville eit EU-medlemskap sterkt ha avgrensa moglegheita for det. Eg vil òg visa til det eg oppfattar er ei negativ utvikling i EU når det gjeld både miljøpolitikk og flyktningpolitikk, ein trend som utvilsamt vil bli forsterka av ytre høgre sin framgang ved EU-parlamentsvalet no nettopp.

Eg vil minna om at fleirtalet av innbyggjarane i Noreg har sagt nei til medlemskap i EU to gonger, og at det i mange år har vore fleirtal mot EU på meiningsmålingane – som regel òg solide fleirtal imot. Derimot bør me definitivt ha ein opplyst og faktabasert offentleg debatt om både EU og EØS, men det er ikkje avhengig av at ein set i gang offentlege eller regjeringsnedsette utgreingar og set i gang forhandlingar o.l. Ein sånn ovanfrå og nedprosess ville ha vore å starta i feil ende, og særleg i ei sak som til dei grader handlar om vilkåra for folkestyret. Då er det naturleg å starta debatten på grasrota, heller enn i den politiske eliten.

Med det tek eg opp forslaget frå SV.

Presidenten [13:47:20]: Representanten Ingrid Fiska har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Trine Lise Sundnes (A) [13:47:30]: Da jeg var ni år, i 1979, gikk borgere i EU-land for første gang til stemmeurnene for å velge sine representanter til Europaparlamentet, og for kort tid siden hadde 373 millioner mennesker stemmerett til å velge sine representanter til Europaparlamentet. Hadde Norge vært en del av dette, ville vi fått 15 representanter. Sammen med våre nordiske og baltiske naboer ville vi talt 99 representanter, om alle landene var med. Tyskland, som sentral aktør i EU, teller 96 representanter – de med sine 84 millioner innbyggere, vi med våre knappe 34 millioner. Hvorfor begynner jeg her? Jo, det er fordi det er et paradoks at vi i Norge lærer mer om amerikanske presidentvalg og amerikansk borgerrettsbevegelse enn vi gjør om de demokratiske prosessene i Europa. EU gjør små land sterkere og utjevner makten som de store landene har, som Tyskland. Politikken som føres i EU, har langt større innvirkning på livet vårt enn noen amerikansk president noen gang har hatt, kanskje med unntak av Mars-hall-hjelpen etter annen verdenskrig.

Arbeiderpartiet er tilhenger av et sterkt politisk samarbeid i Europa. Ved to tidligere anledninger har vi derfor anbefalt våre medlemmer å stemme ja til norsk medlemskap i EU. Samtidig er det rom for ulike syn i EU-spørsmålet.

Eldring-utvalget, som gir et fornyet kunnskapsgrunnlag om vårt samarbeid med EU, er bekymret over kunnskapsnivået i befolkningen, om hvordan EU og vårt samarbeid fungerer. Utvalgets mange anbefalinger kan bidra til å høyne det i så måte. Det er klokt å høyne kunnskapsnivået før det settes i gang med å trykke stemmesedler. I mellomtiden legger Arbeiderparti-Senterparti-regjeringen i Hurdalsplattformen EØS-avtalen til grunn for Norges forhold til EU og har høye ambisjoner for det europeiske samarbeidet innenfor Norges nåværende tilknytningsform til EU.

Arbeiderpartiet støtter en samlet komité i at forslaget ikke vedtas.

Ine Eriksen Søreide (H) [13:50:17] (komiteens leder): Utviklingen i EU går nå stadig raskere. Integrasjonen blir stadig dypere, og den blir ikke minst mer omfattende. Det er fordi EU nå forbedrer og utvikler unionen for dem som har bestemt seg for å være med, altså EUs medlemsland. Det gjør også at det blir mindre rom for utenforlandene i det tette, integrerte samarbeidet. Det er en utvikling man kan like eller mislike – og jeg tror jeg vet sånn cirka hvem i salen her som liker den, og hvem som misliker den – men det er for så vidt ikke poenget. Poenget er at denne utviklingen utvilsomt setter rammene for hvordan vi best kan ivareta norske interesser overfor vår viktigste samarbeidspartner.

Selv om man kan støtte intensjonen i Miljøpartiet De Grønnes forslag, tror jeg det er viktig å gå fram på en litt annen måte. Derfor fremmer Høyre og Venstre i dag forslag om nær sagt å fortsette der Eldring-utvalget slapp, og komme med en utredning av fordeler og ulemper med et norsk EU-medlemskap sammenlignet med dagens EØS-medlemskap. Det er nettopp for å kartlegge situasjonen for Norge i dag og framover. Jeg mener en av svakhetene med Eldring-utvalgets mandat var at de ikke fikk lov til å se ti år inn i framtiden, men heller ti år bakover i tid. Eldring-utvalget leverte en veldig god analyse av situasjonen, men jeg skulle ønske de også hadde hatt mandat til å se framover.

Som Høyre og Venstre skriver i våre merknader, er EU-debatten i dag en velkjent historie som følger skillelinjene i EU-debatten i 1994. Det er 30 år siden sist vi debatterte og tok beslutninger. Veldig mye har skjedd siden da. Den gangen var EU 12 land. Det at det nå er 27 land, er kanskje den minste forandringen i EU gjennom de 30 årene.

Jeg mener partiene på Stortinget ikke bør være redd for kunnskap. Vi bør gjøre det vi kan for å bidra til en opplyst og god debatt. Så må folk ta stilling til hva de mener om norsk EU-medlemskap, når alle fakta ligger på bordet, men jeg mener vi har et ansvar og en forpliktelse til å kunne bidra til det. Det tror jeg tjener både ja-siden og nei-siden i debatten, og jeg håper at det er mulig å skaffe flertall for et forslag som vil bidra til at vi gjør det vi kan for å bidra til en opplyst og kunnskapsbasert debatt som kan gi grunnlag for en ny diskusjon om norsk EU-medlemskap.

Presidenten [13:52:58]: Representanten Ine Eriksen Søreide har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Marit Arnstad (Sp) [13:53:16]: Det overrasker antakelig ingen at Senterpartiet ikke kommer til å stemme for dette representantforslaget, og heller ikke for det

forslaget som Høyre og Venstre har fremmet i innstillingen.

Det er ikke noe rop i den norske befolkningen om å melde Norge inn i EU. Den siste målingen, som ble gjort av InFact for Nettavisen nå i juni, bekrefter det som har vært trenden, faktisk hele det siste tiåret: Et stort flertall sier nei til norsk EU-medlemskap – 56 pst. sier nei, 25 pst. sier ja, og 18 pst. sier vet ikke.

Senterpartiet synes at vi gjerne må ha en levende debatt om Norges forhold til Europa. Det mener jeg er både viktig og sunt. Det siste EU-valget, f.eks., bidrar lett til noen refleksjoner, bl.a. den refleksjonen at valgdeltakelsen fortsatt er veldig lav. Bare halvparten av dem som kan stemme ved det valget, går faktisk til stemmeurnene og stemmer. Jeg mener at det er et uttrykk for en vedvarende avmaktsfølelse og for at Europaparlamentet og andre EU-organ oppleves fjernt fra folks hverdag i Europa, og det er en demokratisk utfordring.

I EU-valget vant både den ytre høyresiden og den ytre venstresiden fram. Det gjør rommet for løsninger i midten av politikken mindre og skjerper en polarisert debatt innad i EU. Det er rett og slett ganske oppsiktsvekkende å se på kartet hvordan en har stemt både i Tyskland og i Frankrike. En slik utvikling er jo alvorlig og burde også føre til noen grad av sjølransakelse. Hvordan og hvorfor har det blitt slik? Er det velgerne i Europa det er noe galt med, eller er det sider ved det politiske systemet i EU som bør ses på på nytt? Jeg skal ikke gi noe svar på det, men det bør i alle fall oppta politikerne innad i EU.

Senterpartiets grunnholdning er at vi trenger et aktivt folkestyre med nærhet mellom velgere og beslutningstakere, og at det skjer best innenfor rammene av en solid nasjonalstat og med et mellomstatlig internasjonalt samarbeid. Derfor bør ikke Norge bli medlem av EU. Å bli medlem av EU vil svekke vårt folkestyre, og en kommer ikke utenom at det demokratiske underskuddet i unionen og den økende avstanden til velgerne i dette politiske systemet er et problem. Senterpartiet mener at det er en styrke for Norge ikke å være medlem i EU. På mange områder gir det oss større handlefrihet, og det gir oss også økt nasjonal kontroll, bl.a. over naturressursene våre.

Senterpartiet tar det som foreslås i innstillingen, på alvor. Å fremme et forslag om en utredning om EU-medlemskap er første skritt på vegen til medlemskap, så her legger Høyre og Venstre opp til en totrinnsraket: først en utredning og så en innmeldingsprosess. Det er det ingen tvil om. En utredning kan høres ganske uskyldig ut, men det er bare én grunn til å ønske seg en slik utredning, og det er at en på sikt også ønsker å melde Norge inn i EU. Senterpartiet mener det ikke er noen grunn for

en ny EU-debatt, men vi skal sjølsagt delta for full kraft i den dersom den skulle komme.

Christian Tybring-Gjedde (FrP) [13:56:32]: Dette forslaget prøver å markere et fiktivt behov. Det er en måte å diskutere dette spørsmålet på igjen. Vi har gjort det så mange ganger. Jeg har kanskje vært her litt for lenge, men vi har diskutert det så mange ganger. Det er de samme resultatene hver eneste gang. Argumentene er gjentatt så mange ganger at jeg skjønner ikke at man kan ha behov for å gjøre det en gang til. Vi vet hvem som ønsker å være medlem av EU i denne salen, og hvem som ikke ønsker det. Fremskrittspartiet ønsker ikke det; vi ønsker å være en del av EØS.

Det vi bør prøve på nå, er å vise folk at EØS er viktig. Når man ser rundt omkring, er det mange som er skeptisk til EØS også. Når vi i denne sal begynner å snakke om EU-medlemskap, gjør vi oss bare enda mer fremmed for folk flest der ute og velgerne, som vi faktisk er helt avhengig av skal delta i valg.

Så må jeg si at representantforslaget i seg selv er interessant, for det står:

«(...) Norge kunne ta en lederrolle i utvikling av politikk for de nye globale utfordringene mot livsgrunnlaget: klima og miljø og utvikling av en grønnere økonomi.»

Dette er akkurat det EU ikke gjør. Det er det velgerne som har stemt i valget til Europaparlamentet, ikke vil ha. De har sett på dette som skadelig for sin egen økonomi, sin egen velstand, sin egen velferd. Dette er på retur. MDG-entusiastene og deres filosofi er på retur. Det kommer til å bli enda mer på retur etter hvert. Når folk ser at det går utover egen økonomi, kommer de til å si at dette er jeg ikke med på, for dette er ikke resten av verden med på. Vi vil ikke være med på det. Mange tror ikke på det engang, men det presses igjennom.

Nå er det 27 medlemsland i EU, og så sier man at Norge kan få innflytelse. Det er en minimal innflytelse vi får f.eks. i Europaparlamentet, eller for den saks skyld i kommisjonen. Vi kommer til å være kanskje fem, seks eller syv der, og vi skal sitte der og ha innflytelse i Europaparlamentet. Det er jo en illusjon.

Mange av landene som er medlem i EU, er jo der for å få midler til faktisk å utvikle sin egen økonomi. Det er EØS-midler. Vi gir milliarder i EØS-midler, som da sprøytes ut i resten av Europa. Det er klart de har stor grunn for å bli medlem av EU når de får så mye penger hvert eneste år for såkalt å bevare europeisk kultur og andre formål, så det er ikke veldig overraskende at mange ønsker å være medlem av EU. De som kommer inn i EU nå etter hvert, hvis det kommer enda flere, vil være fattige land som har store, store fordeler av det, og vårt bidrag kommer til å gå opp.

Det vi har fordel av, er at vi er medlem der det gagnar oss – ikke der det gagnar alle andre. Det er ikke solidaritet å melde seg inn, for det er ikke det som er argumentasjonen fra dem som ønsker å melde seg inn. Det er for at vi skal få innflytelse. Vi har innflytelse på de områdene som vi kan ha innflytelse på. Vi har innflytelse på forsvarsindustri, forsvarssamarbeid, alt det som er viktig. Vi er dessuten leverandør av gass, noe som gjør at vi får innflytelse, og vi er leverandør av sjømat, som også gjør at vi får innflytelse. Hvis vi bruker diplomatiet på riktig måte, er EU-medlemskap helt unødvendig. Det skaper mye byråkrati, og mange her i stortingssalen ønsker sikkert å sitte i Europaparlamentet eller være en del av EU, gjemme seg bort og tjene mye penger. Det mener Fremskrittspartiet er feil. EØS-avtalen holder.

Sveinung Rotevatn (V) [13:59:54]: Det har nyleg vore halde val til Europaparlamentet, som fleire har vore inne på, men eg synest ein målar med ein litt vel mørk pensel rundt resultatata av det. Den breie sentrumsorienterte koalisjonen av konservative sosialdemokratar og liberale som heilt rett har gått tilbake, har altså gått tilbake med elleve sete. Dei har framleis 406 sete og eit stort fleirtal i det parlamentet.

Det er riktig at valdeltakinga heller ikkje var så høg som ein skulle ønskje, men ho går altså oppover og har gjort det i fleire val på rad, bortsett frå i eit land som Noreg, der deltakinga framleis er null prosent. Det er jo det vi diskuterer, og som er utfordringa.

Eg registrerer at då ein eller annan organisasjon laga ei oversikt over kven av norske politikarar som kunne ha sete i Europaparlamentet, med våre 15 sete, var ein av dei som dei peikte på, justisministeren, frå Senterpartiet. Ho vart konfrontert med kva ho syntest om det, og svarte at det ville vere hennar «verste mareritt». Eg håper ikkje resten av regjeringsmedlemene tenkjer på det som sitt verste mareritt å kunne sitje på like fot med våre nærmaste venar og allierte og bestemme over viktige spørsmål i Europa.

Det har skjedd mykje sidan 1994. Mange spørsmål er komne på dagsordenen på ein heilt annan måte, og EU har fått ei heilt anna rolle. Tryggleikspolitikken har mange vore inno. Vi skal vere glade for at vi har EU i den situasjonen vi no står i i Europa. EU og NATO jobbar tett saman, og der jobbar også alle nabolanda våre tett saman. Det er vi som er unntaket, som ikkje er med i både EU og NATO.

Under pandemien såg vi kor viktig helsesamarbeid var. Vi kom oss heldigvis med på eit felles vaksineinnkjøp. Det var på ingen måte gjeve og ingen rett vi hadde, men det skjedde likevel. Vi skal vere glade for at det samarbeidet finst, og vi burde ha vore tett med i det.

Klima og miljø treng eg nesten ikkje å nemne. 80 pst. av miljølovgivinga vår kjem frå EU. Dette er det viktigaste for rammevilkåra her – for natur, klima og miljø. Vi er heldigvis med på det meste, men det er altså ikkje vi som sit og bestemmer det.

Eldring-utvalet har vist noko veldig viktig. Det er at dei som har snakka om ulike alternativ til EØS-avtalen, anten det er Sveits-modellen, Storbritannia-modellen eller Canada-modellen, har vore veldig stille etter at den utgreinga vart lagd fram, for dei vert i praksis totalt avviste. Då står ein i ein situasjon der det er to moglege alternativ. Det er EU-medlemskap og EØS-medlemskap. Alle dei som er imot EU-medlemskap, og det er mange i denne salen, må då ta EØS-avtalen for det han er. Eg synest den førre debatten vi hadde, med det enorme spriket mellom regjeringspartia og andre i synet på rein energi-pakka, viser at då er det sånn ein diskuterer det i denne salen. Ein er mange år på etterskot i staden for å vere der debatten skjer, når han skjer i EU. Det er EØS-avtalen.

Venstre er for å vere fullt med. Det bør skje på følgjande måte: ei utgreiing, så bør ein søkje om medlemskap, så forhandle, og så skal sjølvsgt folket få seie sitt i ei folkerøysting når alt det er klart.

Sigrd Zurbuchen Heiberg (MDG) [14:03:07]: I 2009 var eg leiar i Ungdom mot EU. Eg var oppteken av internasjonal solidaritet, levande norske bygder og eit dyrevenleg landbruk. Og eg meinte det var viktig at Noreg stod utanfor EU av desse grunnane. I åra etter 1994 var me mange som trudde på at demokratiet skulle blomstra rundt i verda, at me skulle klara å løysa klimaendringane, at veksten kunne vara evig.

Sånn har det ikkje gått, og sånn er det ikkje. Det positive annleislandet eg ønskte at Noreg skulle verta, har ikkje kome. Tvert imot har Noreg vorte ei miljøsinke internasjonalt, som opnar for gruvedrift på havbotnen, som bryt menneskerettar på Fosen, og som insisterer på å pumpa opp olje og gass langt forbi toleevna til kloden.

Verdssamfunnet på si side har ikkje klart å samla seg til ein skikkeleg dugnad for klima, natur og menneskeleg tryggleik. I staden bryt statar som Israel folkeretten utan konsekvensar. Det er krig i Europa. Det rasar no over 100 krigar og væpna konfliktrar i verda, og dei varer stadig lenger. Demokratiet er under press over heile verda, og me kan ikkje lenger ta det for gjeve korkje i Noreg eller i resten av Europa.

Så, i 2024, står eg her som stortingsrepresentant for Miljøpartiet Dei Grøne og føreslår at Noreg bør starta forhandlingar om EU-medlemskap. Det er ikkje fordi eg sjølv har forandra syn på EU, eller fordi EU er perfekt, men fordi verda har forandra seg. Demokratiske krefter i EU er det viktigaste forsvarsverket me har mot fram-

marsjen til høgrepopulismen og mot dei største truslane me står overfor.

I kampen for å regulera dei mektige tek-gigantane og ny teknologi som KI og autonome våpen er EU vår viktigaste arena. For å finna løysingar på plast- og miljøgiftproblem treng me forplikande overnasjonale avtalar. Ikkje minst er EU den fremste krafta i verda for ein betre klimapolitikk som kan redda livsgrunnlaget vårt. Fellesskapet mellom europeiske naboar og allierte må styrkjast, ikkje svekkjast.

Eg registrerer at SV og Senterpartiet sit fast i argument frå 1994, men me som er for EU-medlemskap, må tora å seia det høgt og kjempa for det. Difor skuffar det meg at både Høgre og Venstre, i eit klønede forsøk på å vera strategisk smarte, har varsla at dei vil gå imot eit forslag dei reelt sett er for – om å starta forhandlingar om eit medlemskap.

Me har nettopp vore gjennom eit europaparlamentsval der populistar på den ytre høgresida har styrkt seg i Vest-Europa, men bildet er samansett. I Sverige, Finland og Danmark har grøne EU-positive parti auka oppslutninga si, og dei demokratiske kreftene i EU held foreløpig stand. Det er bra. Med dette tek eg opp forslaget til Miljøpartiet Dei Grøne.

Presidenten [14:05:50]: Representanten Sigrid Zurbuchen Heiberg har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Utenriksminister Espen Barth Eide [14:06:06]: Som det framgår av debatten, vil regjeringspartiene og flertallet stemme nei til dette forslaget om en slik utredning. Det er begrunnet i at spørsmålet er dypt og grunnleggende politisk og hører hjemme i den typen debatt man har rundt stortingsvalg, og ikke er noe man bare kan utrede seg fram til.

Jeg har imidlertid lyst til å understreke det som Rotevatn var innom, om at når man leser rapporten fra Eldring-utvalget, får man en veldig klar og tydelig konklusjon om at alle de påståtte alternativene til EØS som ikke er EU-medlemskap, er klart dårligere – ut fra alle de parametrene man burde legge til grunn. Det er en enstemmig vurdering fra det utvalget, som var sammensatt slik at veldig ulike syn skulle møtes. Det betyr for alle praktiske formål at enten er vi med i EØS, eller vi hadde vært med i EU.

Regjeringen mener vi skal styre videre på grunnlag av EØS, som altså er den mest omfattende avtalen Norge har med andre land overhodet. Det er ca. 100 tilleggsavtaler, og det kommer stadig flere. Den siste har f.eks. vært koblingen til industrisamarbeidet i Europa, altså grønn industrivekst, EUs grønne allianse og et strategisk partnerskap om sikkerhet og forsvar. Man har på en måte fulgt etter EU etter som EU har utviklet seg.

Det er greit å minne om at vi ikke er med på felles landbrukspolitik, vi er ikke med på felles fiskeripolitikk, vi er ikke en del av pengepolitikken, vi er ikke med i EUs tollunion, og vi er ikke med på å treffe beslutninger i EU. Det som har med det indre markedet å gjøre, er vi helt med i. Vi er en fullintegrert del av det indre markedet, som består av 30 land, altså 27 EU-land og de tre landene Island, Liechtenstein og Norge, og det er vårt eget indre marked.

Ingrid Fiskaa fra SV gjentar en gammel SV-påstand om at EU driver med markedsliberal politikk. Lite kunne vært lenger fra sannheten. Mye av kritikken fra høyresiden i EU er at det er et for regulert marked. Jeg er ikke enig i det, men det å mene at dette er markedsliberalisme er en sammenblanding med at det er et indre marked. Ja, det er et indre marked, akkurat som Norge har et indre marked i Norge, men det er et av verdens mest regulerte markeder, nettopp av hensyn til miljø, bærekraft, sosialt ansvar og så videre. Det utvikler seg også stadig mer effektivt.

Det vi burde være enige om i Norge, er at uansett tilknytningsform er det viktigste for oss at EU lykkes. I skvis mellom USA og Kina, som er de to andre store økonomiene, er det viktigere for Norge at EU-prosjektet blir vellykket, enn akkurat hvilken tilknytningsform vi har. Derfor burde vi kanskje snakke mer om innholdet i EU og litt mindre om tilknytningsformen.

Presidenten [14:09:11]: Det blir replikkordskifte.

Ine Eriksen Søreide (H) [14:09:27]: Jeg er helt enig med utenriksministeren i at det er viktig for Norge at EU lykkes, og jeg er også enig i hans poeng om at vi er fullintegrert som en del av det indre marked. Utfordringen er imidlertid nå at det indre marked står overfor store endringer. Vi har begge hatt møte med Enrico Letta, og den rapporten som han ga ut, forteller en historie om et EU som nå kommer til å bruke det indre markedet på en annen måte enn før, som en viktig konkurransefaktor mot tredjeland. Når Norge da ikke er med i tollunionen eller handelspolitikken, og når sikkerhetspolitikken får større fotfeste i det indre marked, blir det vanskeligere å være utenfor. Det gjør også at vi i mange sammenhenger kommer til å oppleve å møte et annet EU enn det vi, som en foretrukket partner og som et viktig tredjeland for EU, har vært vant til. Det handler ikke om at EU ikke har lyst til å samarbeide med Norge, men det handler om utviklingen, som nå, som jeg var litt inne på i innlegget mitt, først og fremst dreier seg i retning av hvordan EU kan styrke sin strategiske økonomi og styrke situasjonen for medlemslandene. På hvilken måte kommer Norge til å endre sin tilnærming til EU som følge av den utviklingen i det indre marked?

Utenriksminister Espen Barth Eide [14:10:39]: Beskrivelsen er helt riktig. Det er en tøffere verden der ute. Jeg var senest i min europapolitiske redegjørelse inne på at da vi ble med i EØS – da det indre markedet var ferdig i EU og vi ble med gjennom EØS – var det mange år hvor forskjellen på medlemskap og EØS gikk nedover. Nå går den oppover igjen, så nå blir det mer merkbart at man ikke er medlem enn det det var for både 20 og 30 år siden. Svaret på det viktige spørsmålet er å holde EØS-avtalen i hevd, sørge for at vi er koblet på, at vi får unna etterslep, og at vi gjør slik som vi gjorde senest for et par uker siden, da Bjørn Arild Gram og jeg var i Brussel og undertegnet en avtale om strategisk partnerskap: at vi supplerer avtalen for hele tiden å minne EU om at vi er en del av den utvidede innsiden. Det er heldigvis enn så lenge det Kommisjonen også sier. Norge er EUs nærmeste utenforland – det mener de, og det mener også vi. Det er litt av svaret på det, men vi skal følge nøye med på de tingene som representanten Eriksen Søreide tar opp, for det kan bli flere saker hvor dette blir mer krevende framover.

Ine Eriksen Søreide (H) [14:11:46]: Mitt andre spørsmål dreier seg om det utenriksministeren sa om det å innhente kunnskapsgrunnlag, nemlig at et spørsmål om norsk EU-medlemskap ikke er noe man kan utrede seg fram til. Det tror jeg vi alle i salen kan være enige om, men for å få i gang en kunnskapsbasert debatt er det jo et poeng i seg selv, uansett om man er EU-motstander eller EU-tilhenger, at kunnskapsgrunnlaget og informasjonsgrunnlaget er så godt som mulig. Nettopp fordi det har skjedd så store endringer i EU de siste 30 årene, burde det også være i regjeringas interesse at man på samme måte som man gjorde med den store utredningen i 2012, og for så vidt også delvis har gjort med Eldring-utvalget, bidrar til å framskaffe kunnskap. Hvorfor er regjeringa da så bekymret for en utredning som kan gi mer kunnskap om hva som ville være både fordelene og ulempene med et norsk EU-medlemskap anno 2024 og framover?

Utenriksminister Espen Barth Eide [14:12:41]: Regjeringen satte jo selv i gang arbeidet med Eldring-utvalget, som vi mener ble veldig grundig og godt, og som svarer på mange av disse spørsmålene. Så har representanten helt rett i at de ikke ble bedt om å vurdere fordelene og ulempene med medlemskap som sådant. Det helt ærlige svaret på det er at det er bra med kunnskap, det er bra med debatt, men hvis man som regjering vedtok at nå skal vi foreta en utredning om medlemskap, tror jeg – der er jeg enig med Marit Arnstad – at det ville høres ut som et første skritt mot en søknad. Det er heldigvis slik at det finnes intelligent liv utenfor storting og regjering, og det finnes gode kunnskapsmiljøer

som kan bidra med innsikt. Jeg vil oppfordre både folk, partier og deltakere i denne debatten til å søke kunnskap også på andre måter, og så vil vi jobbe med hvordan vi best mulig ivaretar EØS-avtalen og de hundre andre avtalene vi har med EU.

Sigrid Zurbuchen Heiberg (MDG) [14:13:47]: Utenriksministeren er jo i regjering med Senterpartiet, som er uttalt negative til norsk EU-medlemskap, og som det vart nemnt, sa jo Emilie Enger Mehl, justisministeren vår, nyleg til Dagbladet at det å hamna i EU-parlamentet ville vera hennar verste mareritt.

«Jeg hadde kaldsvettet og stått opp for å ta et glass vann for å roe ned nervene.»

Mitt verste mareritt er ikkje å verta folkevalt i verdas viktigaste mellomstatlege parlament – eg synest det er veldig gøy å vera her på Stortinget òg, må eg seia. Mitt verste mareritt er det me går mot akkurat no: ei klimafremtid med fleire graders oppvarming av kloden, økologisk kollaps, store landområde der ein ikkje lenger kan bu, storbyar ved kysten som vert overfløymd, millionar av menneske på flukt og utstrekt hungersnaud.

Deler utanriksministeren synet til justisministeren om at det å hamna i EU-parlamentet er det verste ein kan tenkja seg?

Utenriksminister Espen Barth Eide [14:14:41]: Nei, det gjør jeg ikke. Jeg har også observert justisministeren i mange møter i Brussel, hvor hun har blitt meget godt mottatt, og også har hatt betydelig innflytelse på tenkingen i Europa, bl.a. på justisfeltet. Hun hadde nok klart det. Hun har også sittet i Europarådet og vært en meget aktiv debattant der, så det ville hun nok klart, men det er opp til henne å vurdere om hun har lyst til det. Man søker jo verv etter egen fri vilje.

Jeg mener at i fravær av medlemskap er det viktig at vi bruker de kanalene vi har, inn mot EU. Det har vi som stat, men det har også partier. For eksempel har De Grønne nær kontakt med sine europeiske kollegaer. Det har også vi sosialdemokrater, og det samme har konservative.

Som tidligere klima- og miljøminister har jeg også lyst til å si at det er ingen tvil om at gullstandarden er Europas grønne giv. Det finnes ikke noen del av verden som på en så systematisk måte har jobbet for å omsette Parisavtalens mål til praktisk politikk. Det er til dels omstridt, det er riktig, men de fortsetter nå. Det er fortsatt solid flertall for det i det nylig valgte Europaparlamentet, og da gjelder det at vi støtter opp om det og er med på det, vi også.

Presidenten [14:15:49]: Replikordskiftet er dermed omme.

De talere som heretter får ordet, har også en taletid på inntil 3 minutter.

Sigrid Zurbuchen Heiberg (MDG) [14:16:07]: Eg fekk berre lyst til å kommentera litt det som gjeld demokrati og den offentlege debatten.

Eg er einig med alle som frå denne talarstolen har sagt at me treng ein aktiv debatt om vår tilknytning til Europa og til dei politiske løysingane som me treng i fellesskap. Der har faktisk norske statsrådar og norske toppolitikarar eit stort ansvar i å bidra til at den debatten vert god. Det opplever eg ikkje at alle regjeringsmedlemer i dag gjer. Eg opplever tvert imot at det er ein forenklande og til dels populistisk debatt som ikkje er heldig.

Me er nøydde til å finna felles løysingar på dei enorme problema me står overfor. Me må ikkje snakka ned europeiske demokrati, f.eks., eller overforenkla det som er komplekse prosessar. Det er ikkje sånn at det eine er demokrati, og det andre ikkje er det. Me er nøydde til å prøva å finna felles løysingar mellom land, òg på overnasjonalt nivå, og eg vil oppfordra alle i denne salen og alle norske politiske parti til å ta den oppgåva på alvor.

Det er ikkje sånn at berre fordi det har vore nei-fleirtal på meiningsmålingane i nokre år, skal me ikkje diskutera det enorme behovet me har for meir internasjonalt samarbeid og felles løysingar. Me har eit sjølvstendig ansvar som politikarar og som politiske leiarar for å opplysa debatten og leia an i den debatten.

Utenriksminister Espen Barth Eide [14:17:43]: Jeg har bare lyst til å slutte meg til den oppfordringen fra representanten Sakariassen, for det er avgjørende viktig at vi tar inn over oss at dette er det mest omfattende samarbeidet vi deltar i. Det berører alle deler av samfunnslivet. Veldig mye av det regelverket som vi får gjennom EU, hadde vi jo vedtatt selv, på egen hånd, hvis det ikke hadde eksistert, for disse tingene må reguleres om man skal ha en velfungerende markedsøkonomi, og så har vi altså fordelen av å kunne gjøre det sammen med andre. Det er nettopp grunnen til at flertallet her mener at det vi trenger mest nå, kanskje ikke er en utredning om å endre tilknytningsform igjen. Det er en evig, gjentakende debatt i Norge. Alle argumentene er ganske godt kjent, og det har vel de siste to debattene – denne og den forrige – bekreftet. Det vi burde snakke mye mer om, er innholdet i hva som vedtas i det EU som uansett berører oss. Opp mot 90 pst. av vedtakene Europaparlamentet nå skal fatte, vil også bli gjeldende i Norge, fordi veldig mye er knyttet til det indre markedet.

Det er viktig at vi forstår hva som nå skjedde, og jeg må bare si igjen at inntrykket av at ytre høyre har fosset fram på EU-nivå, er galt. De har økt i oppslutning – ja, og det er ganske bekymringsfullt i enkeltland, ikke minst

Frankrike, hvor vi ser med spenning fram til det nasjonale valget de skal ha der. Samtidig, på EU-parlamentsnivå har de bevegelsene i Tyskland og Frankrike langt på vei blitt oppveid av motsatte bevegelser i andre land. Ett eksempel er hvordan Donald Tusks parti i Polen har gått kraftig fram, en bekreftelse på at Polen har bestemt seg for å gå ut av den høyrepopulistiske og EU-fiendtlige linjen som de hadde under forrige regjering. I sum er det altså de tre gruppene som var størst på lørdag, som også er størst på mandag etter valget. Det er de konservative, som gikk fram, det er sosialdemokratene, som holdt stand, og det er de liberale, som gikk noe tilbake – slik at de i sum gikk fra 59 til 56 pst. av helheten. Legger man på De Grønne, har man et enda bredere flertall.

Alt tyder på at Ursula von der Leyen vil søke samarbeid inn mot sentrum og slik sett sørge for at man viderefører de viktige sakene som EU har drevet fram på våre felles vegne, altså Europas grønne giv, en tilpasning til en ny digital virkelighet – i spennet mellom kinesisk og amerikansk personvernlovgivning tror jeg mange vil foretrekke europeisk – og en større strategisk autonomi for Europa. Dette er det som er viktigst for oss. Vi hadde stått oss på om vi i større grad kunne ha et ordskifte om innholdet i denne politikken, slik svensker, finner og dansker har, og ikke bare hele tiden snakke om vår egen tilknytningsform, som på en måte er det minst interessante med tanke på den store omstillingen Europa skal gjennom.

Presidenten [14:20:34]: Presidenten er litt usikker på hvilken representant utenriksministeren viste til i innledningen av sitt innlegg. Så vidt presidenten kan bedømme, er det ingen ved navn Sakariassen som har deltatt i debatten, så det må eventuelt utenriksministeren klargjøre overfor referenten.

Ingrid Fiskaa (SV) [14:21:01]: Mitt namn er iallfall ikkje Sakariassen, dersom det skulle vera noka uklarheit om det.

Eg var ein av dei som ikkje hadde stemmerett i 1994, men eg var såpass vaksen at eg hugsar ein del av debatten. Eg hugsar bl.a. at det var fleire som òg den gongen kunne fortelja om si reise frå nei til ja, noko som eg oppfattar fyrst av alt er eit retorisk knep. Det kan jo like gjerne brukast andre vegen, når me no ser på kva EU er, og kva veg EU går.

Eg skal vera einig med utanriksministeren i iallfall éin ting, og det er at me bør bli flinkare i Noreg til å diskutera innhaldet i EUs politikk, og kva EU er for noko. Lat meg då starta med ein av påstandane som kom frå den same utanriksministeren tidlegare, nemleg at EU ikkje er eit marknadsliberalistisk prosjekt, fordi det er så mange reguleringar. Ja visst er det mange reguleringar i EU, det er jo eit forvaksle byråkrati, med detaljert regule-

ring – som me dessverre i altfor stor grad implementerer i Noreg gjennom EØS – men det er jo ikkje ei regulering til fordel for velferdsstaten, til fordel for demokratiet. Tvert imot er det ei detaljert regulering til fordel for dei mest pengesterke og kommersielle aktørane. Det er eit regelverk som legg opp til mest mogleg konkurranseutsetjing, svekking av velferd og styrking av dei store selskapa. Det òg er regulering, men det er forskjell på typar av regulering.

Så er det ein annan påstand som me stadig høyrer i den offentlege debatten, og det er at EU er så god på miljø. Det er for kort tid igjen av taletida mi no til å gå i djupna på det, men nettopp poenget til Rotevatn om at 80 pst. av lovverket på miljø kjem frå EU, vitnar etter mitt skjønn ikkje om at det lovverket er så veldig godt, men om ein stor norsk passivitet på området, og det bør me jo ta tak i. Eg kan ikkje forstå at ei svekking av makt, svekking av demokratiet og flytting av makt frå Noreg til EU skal føra til ein betre miljøpolitikk i seg sjølv. Det må i så fall bety at me har gjeve opp demokratiet her heime som middel til å få til ein betre miljøpolitikk.

Så blir det stadig påstått at nokre av oss ikkje ønskjer debatt og ikkje ønskjer kunnskap. Det meiner eg at me har vore veldig tydeleg på, òg me som seier nei til norsk EU-medlemskap, men me her har ulike syn på kva slags kunnskap og kva slags debatt. Kvar er det kunnskap oppstår, og kvar bør debatten starta? SVs forslag i dag er at me i større grad skal starta debatten på grasrota i staden for her i denne salen, ved å styrkja dei medlemsbaserte, folkelege organisasjonane sitt opplysningsarbeid. Det skulle eg ønskja at fleire var med på.

Utenriksminister Espen Barth Eide [14:24:23]: Jeg vil først avklare at det er Sigrid Zurbuchen Heiberg som jeg viste til i mitt forrige innlegg.

Jeg har bare en kort sluttkommentar til Fiskaa. Det er underlig at samtlige av hennes politisk allierte i Europa mener omtrent det motsatte og er blant de ivrigste tilhengerne av et sterkere Europa. I europaparlamentsvalget i Danmark var det altså Socialistisk Folkeparti som gjorde det best – gratulerer til dem. Det blir også sett på som det kanskje mest EU-vennlige partiet i Danmark.

Veldig mye av det som har skjedd de siste årene, er at man nettopp har tatt de store debattene om de virkelig kompliserte sammenhengene rundt f.eks. klima, miljø og natur, men også sosialt ansvar og rettferdig omstilling, på et mye større alvor. Ser man på hvordan de ulike partiene posisjonerer seg, vil man gjerne se at de som er nærmest Fiskaa, ofte er blant dem som er mest entusiastiske, og de som er nærmest f.eks. representanten Tybring-Gjedde, er de som er minst entusiastiske for det samarbeidet.

Så hva er det SV i Norge har skjønt som ingen i Europa har skjønt? Her har det jo vært en historikk hvor det for en god del år siden var mer likt i Europa og i Norge. Nå er det slik at veldig mye av EU-motstanden i Europa er samlet hos ytre høyre, og det mener jeg kom veldig tydelig fram i dette siste valget.

Ingrid Fiskaa (SV) [14:26:02]: Då vil eg berre nytta sjansen til å svara på den utfordringa, for det er òg noko me stadig vekk høyrer, at SV sine likesinna parti rundt omkring i Europa er så entusiastiske for EU og EU sin politikk. Den myten har eg lyst til å bruka det forhåpentlegvis siste innlegget mitt her til å avliva.

Det er sant at SF i Danmark har eit anna syn på EU enn det SV i Noreg har, men det er òg eit unntak som i stor grad bekreftar regelen om dei partia som er til venstre for sosialdemokratane i Europa. Dei deltek sjølvsagt ved å stilla til val til Europaparlamentet når landet no ein gong er med i EU, noko anna skulle berre mangla, men dei er òg veldig kritiske til å flytta meir makt frå nasjonalstatane og til EU, og røyster som regel mot det. Å bruka Europaparlamentet som ein arena når ein faktisk er medlem, står jo ikkje i motsetnad til å ha eit grunnleggjande kritisk syn på marknadliberalismen til EU og på dei no etter kvart stadige innstrammingane på menneskerettsfeltet, f.eks. i samband med flyktningpolitikken til EU.

Så det å dra ei slutning frå at SVs samarbeidsparti deltek i EU-samarbeidet, når dei no ein gong har den plattformen, ofte trass i eige ønske, til å seia at då burde SV meina det same, det er eg ikkje einig i at ein kan gjere.

Presidenten [14:27:39]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 21.

Sak nr. 22 [14:27:46]

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Bjørnar Moxnes og Marie Sneve Martinussen om å forhindre et folkemord på Gazastripen (Innst. 370 S (2023–2024), jf. Dokument 8:149 S (2023–2024))

Presidenten [14:28:04]: Etter ønske fra utenriks- og forsvarskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil sju replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

Ola Borten Moe (Sp) [14:28:46] (ordfører for saken): Dette er nok et Dokument 8-forslag med det formålet å fordømme eller ta avstand fra Israel for krigen i Gaza som føres mot Hamas. Det ble fremmet en lang rekke forslag i Dokument 8-forslaget. Ingen av dem er fremmet på nytt i komiteen, men det er fem andre forslag som fremmes.

Mindretallet har altså til sammen fem forslag. Det handler om kontroll og stopp av alle former for våpeneksport, og det handler om norsk intervensjon i saken som Sør-Afrika førte mot Israel for Den internasjonale domstolen. Det foreslås også at regjeringen skal komme tilbake til Stortinget med en redegjørelse om Norges forpliktelser etter folkemordkonvensjonen. Videre er det et forslag om ytterligere å støtte økonomiske sanksjoner etter et påstått initiativ fra Belgia, og endelig at Stortinget ber regjeringen ta initiativ til å gjenopplive aparteidkomiteen i FN.

Utenriksministeren skriver veldig godt om hvorfor forslagene enten er dårlige eller ikke relevante, eller at de ikke er formålstjenlige. Det er et bredt flertall som støtter de begrunnelsene som gis for ikke å gå videre med disse forslagene.

Det er ingen av oss som støtter det som nå skjer i Gaza eller for den saks skyld Israels bosettingspolitikk på Vestbredden. Likevel: Framfor enda en debatt i denne salen som handler om hvem det er som tar mest avstand fra Israel, kan det være formålstjenlig med en refleksjon om hvorfor vi er der vi er, hvem det er som bestemmer og legger premissene for hva som skal skje, og hvordan vi i Norge kan bidra til både våpenhvile og en varig løsning i regionen.

Dette startet den 7. oktober med et brutalt terrorangrep fra Hamas mot Israel, for øvrig helt i tråd med det Hamas alltid har ment og mener skal skje med hele Israel. Fremdeles skyter Hamas raketter inn i Israel. Det er derfor mulig å forstå hvorfor Israel mener at Hamas er en partner de ikke ønsker å forholde seg til. Det hjelper selvsagt heller ikke at det fremdeles er et stort antall gisler som holdes i fangenskap i Gaza.

Etter mitt skjønn legges premissene i økende grad i skjæringspunktet mellom Israel, USA og en del arabiske land, med Saudi-Arabia i føringen. Det handler om langt mer enn hva som skal skje i Gaza og på Vestbredden og om palestinerne. Israels forhold til andre arabiske land ligger, sammen med USAs form og farge og størrelse på engasjementet i regionen, åpenbart i potten. Det samme gjør hvordan verden skal forholde seg til Iran.

Iran har jeg lyst til å gi en liten refleksjon rundt, i den forstand at det er et land som egentlig støtter alt som er vondt og vanskelig i Midtøsten. Akkurat nå er det en ganske spent situasjon på grensen mellom Israel og Libanon. Iran støtter Hizbollah, og Israel har evakuert sine

nordlige deler av landet. Jeg tror heller ikke det er noen i denne salen som ikke tror at det er Iran som har støttet Hamas, og som kjent er det også Iran som støtter hout-hiene, som gjennomfører massevis av angrep mot både Israel og internasjonal skipstrafikk.

Det er for øvrig også verdt en refleksjon hvor liten rolle Europa spiller, både samlet og hvert land for seg. Jeg tror likevel at det ligger en egenverdi i det å si fra, og at et land som Norge, som også ønsker å ha et godt forhold til Israel, bør sørge for å ha god dialog med alle parter i regionen. Det er f.eks. åpenbart behov for nødhjelp (presidenten klubber).

Jeg skal avslutte, president, med å si at jeg nå håper det amerikanske fredsforslaget fører fram (presidenten klubber igjen), og at vi både får våpenhvile, gjenoppbygging og en rekonfigurering i regionen som kan skape fred.

Nils T. Bjørke hadde her teke over president-plassen.

Presidenten [14:34:03]: Då var tida ute.

Åsmund Aukrust (A) [14:34:21]: Det er veldig bra å ha diskusjoner i Stortinget om hva vi kan gjøre for å stanse den brutale krigen i Gaza og få dette over i et mer politisk spor. Det er bra vi diskuterer det både i stortingssalen og i medier og andre fora. Derimot mener jeg at denne krigen er veldig lite egnet til å fatte vedtak om på Stortinget, for er det noe denne krigen har vist, er det at her er politikk ferskvare. Det som har vist seg å være riktig en uke, er det ikke nødvendigvis uken etter. Her må man henge med for hver time som går. Bare gjennom dagen i dag har vi sett at det er kommet nyheter, og det går rykter om at statsminister Netanyahu har oppløst Israels krigskabinett.

Jeg vil takke utenriksministeren for den veldig viktige jobben han har gjort med å håndtere denne situasjonen. Han tok over som utenriksminister rett etter 7. oktober, og det er vel ingen spørsmål han har brukt mer tid på enn nettopp dette. Jeg mener at utenriksminister Espen Barth Eide har vært den tydeligste stemmen i Europa og – kanskje viktigere enn det – kanskje den stemmen som har hatt størst relevans globalt. Han har på den måten spilt en veldig viktig rolle for palestinerne del og for å få slutt på krigen, og på den måten altså vært veldig viktig for Norge.

Nå gjør vi alt vi kan for å få stanset krigen, for å få frigitt alle de israelske gislene og for å få humanitær hjelp inn. I alle disse spørsmålene har Norge vært en veldig tydelig stemme, og vi ser at det er veldig mange som har kommet etter oss. Det er veldig bra at Sikkerhetsrådet nå endelig har klart å fatte et vedtak. Det burde man ha gjort for lenge siden, men det er i hvert fall veldig bra at

det har kommet nå. Nå påligger det partene et stort ansvar for å etterleve Sikkerhetsrådets avgjørelse.

I denne krigen har Norge hele tiden hatt en veldig tydelig stemme her og nå, men kanskje enda viktigere enn det har vi vært et land som har klart å heve blikket og se hva som skal være Gaza etter krigen. Hvordan kan vi få på plass politiske løsninger? Hvordan kan vi sikre palestinsk samling? Hva slags initiativer kan Norge være med og ta, som gjør at vi kommer et steg nærmere en tostatsløsning hvor israelere og palestinere kan leve i fred og sikkerhet side om side? På mange måter kan vi si at vi aldri har vært lenger unna en tostatsløsning enn det vi er akkurat nå. På den andre siden kan vi si at det aldri har vært så tydelig som nå at en tostatsløsning er den eneste riktige veien å gå. Jeg mener at det anerkjennelsesvedtaket som regjeringen fattet i slutten av mai, sammen med Spania og Irland og i nær kontakt med alle de arabiske landene, har vist seg å være veldig viktig.

Jeg er veldig glad for – med tanke på palestinernes sak – at vi har akkurat den regjeringen vi har, som har klart å være, og turt å være, en modig og fri stemme, som har gått egne veier, men med mål om å få andre til å følge etter. Jeg er helt sikker på at dette hadde sett veldig annerledes ut med en annen type regjering. Det er bare å merke seg at da anerkjennelsesvedtaket ble fattet av regjeringen, og statsministeren og utenriksministeren framførte budskapet, reiste Fremskrittspartiets leder rett til den israelske ambassaden. Det er vel et bilde på hva slags politikk vi hadde hatt med en annen regjering i Norge. Vi har også sett framtrepende Høyre-representanter gå ut og si at anerkjennelse er en støtte til Hamas. Det er så feil som det kan få blitt. En anerkjennelse er tvert imot det motsatte. Det er å støtte opp om en fredelig løsning, en tostatsløsning, og de som historisk har bekjempet Hamas aller mest, er jo ikke Israel. De som har bekjempet Hamas aller mest, er moderate palestinere. Det er ingen som har hatt dem som større fiende enn nettopp de palestinske selvstyremyndighetene.

En ting er at jeg er glad for det regjeringen har gjort, men det som har vært mye viktigere, er å høre de arabiske stemmene. Fra Arbeiderpartiets side har vi mye kontakt med arabiske land og våre arabiske søsterpartier, som er veldig tydelige. En del av dem har også vært her på Stortinget – fra statsministerens kontor i Palestina, fra statsministerens kontor i Qatar – og vært veldig tydelige på den veldig varme takken for den jobben som Norge har valgt å ta.

Jeg vil avslutningsvis ta opp et spørsmål som får litt oppmerksomhet her hjemme i Norge. Nå er det naturlig nok sånn at alle øyne retter seg mot Gaza, med de forferdelige humanitære lidelsene som er der akkurat nå, men det som kanskje er den mest underkommuniserte krisen i Midtøsten, er den forferdelige situasjonen

som er på Vestbredden, hvor folk drepes hver eneste dag, og hvor bosettere utstyres med våpen. Vestbredden er virkelig en trykkoker. Derfor er det veldig bra at Norge hele veien også har hatt oppmerksomhet rettet mot Vestbredden. Jeg er glad for at utenriksministeren sammen med utviklingsministeren i dag bevilget 100 mill. kr ekstra til UNRWA, som er livsnerven for det palestinske samfunnet. Også der har Norge valgt en annen vei enn mange andre land i Europa, og vi har sett at det fikk effekt ved at andre land etter hvert kom etter oss.

Ine Eriksen Søreide (H) [14:39:51] (komiteens leder): Situasjonen i Gaza er helt uholdbar, og det må til en våpenhvile nå. Det må også til en tydelig forpliktelse og et krav til Hamas om å slippe løs gisler og ikke minst slutte med å skyte raketter mot Israel. Begge parter har ansvar etter folkeretten som de nå ikke ivaretar. Hamas har ikke lov til å ta gisler eller skyte raketter. Israel går langt utenfor folkerettens grenser i sine angrep mot Hamas og har en helt uforholdsmessig måte å angripe på, som gjør at sivile kommer i skuddlinjen, og ingenting gjøres for å beskytte sivile på den måten folkeretten foreskriver.

Jeg er opptatt av at den situasjonen vi står i nå, ikke kan fortsette, og at vi må gjøre det vi kan for å bidra til at denne situasjonen ikke er sånn om noe tid. Selv om diskusjonen om en tostatsløsning kan virke fryktelig vanskelig akkurat nå, er den ikke umulig – og vanskelig kan heller ikke bety umulig, for det er den eneste løsningen som kan bidra til at både israelere og palestinere får sikkerhet, økonomisk utvikling og trygghet. Det er mange initiativ som nå ligger på bordet, men de kan alle komme til å ødelegges av at risikoen for eskalering fortsatt ikke er over. Det er lite som skal til før hele regionen antenner. Det er også lite kontroll på Irans side over disse stedfortrederne som brukes mot Israel, og det kan eskalere og gjøre at situasjonen kommer raskt ut av kontroll. I dag har vi fått nyheten om at Netanyahu har oppløst krigskabinettet ved at Gantz og Eisenkot har gått ut. Det er for så vidt en logisk slutning, men vi vet ikke om IDFs påstand om at man skal drive humanitære pauser i krigføringen mot Hamas, faktisk gjelder eller ikke. Alt dette er med på å skape stor usikkerhet.

Til spørsmålet om hvordan ulike regjeringer ville ha håndtert denne situasjonen, syns jeg vi skal se på historien. Solberg-regjeringa var en tydelig forsvarer av folkeretten og en tydelig fordømmer av israelske bosettinger på okkupert land. Det er ganske vesentlig, som det også framkommer i innstillinga, at Norge alltid har vært en støttespiller for en palestinsk stat. Når jeg allikevel bruker litt tid på dette, er det knyttet til spørsmålet om regjeringas anerkjennelse for kort tid siden.

Høyre har hele veien vært klar på at vi både er for en palestinsk stat, for en anerkjennelse og for en tostatsløsning. Det er det som lå til grunn for politikken også til den forrige regjeringa. Norge har et svært aktivt formannskap i AHLIC, som jo er det eneste formelle formatet hvor israelere og palestinere, land i regionen, Verdensbanken, EU og USA møtes to ganger i året. Når vi har vært kritiske til tidspunktet for anerkjennelsen, handler ikke det om anerkjennelse som sådan.

Utenriksministeren har selv vært inne på at det ikke nødvendigvis er en bestemt dato som er den riktige, men man må gjøre sine vurderinger. Fra Høyres side har vi vært usikre på om dette tidspunktet er riktig, rett og slett fordi forutsetningen for en anerkjennelse er at den skal bidra til en løsning på konflikten. Det er også en forutsetning at man skal gjøre det på et tidspunkt og i en gruppe av land som kan bidra til å drive prosessen framover. Som kjent er en anerkjennelse noe man gjør bare én gang; det vil si at når man har brukt dette sterke diplomatiske virkemidlet, bør man også være nokså trygg på at man bruker det i en kontekst der man faktisk får framgang. Så dette handler ikke om man skal anerkjenne Palestina eller ikke, det handler om tidspunktet. Utenriksministeren har tidligere vært inne på at 147 land nå har anerkjent Palestina, men Palestina har likevel ikke blitt en stat. Det handler om realitetene på bakken, og det er jo de Norge må bidra til å løse gjennom det nettverket og de kontaktene vi har.

Jeg vil bare avslutningsvis understreke at det ikke er en god løsning for et land som Norge ikke å ha særlig diplomatisk kontakt med israelerne. Det gjør oss ikke spesielt effektive i situasjonen, og det gjør at vi heller ikke blir spesielt effektive for å kunne bistå palestinerne på den måten vi har gjort i over 30 år.

Christian Tybring-Gjedde (FrP) [14:45:03]:

Er 7. oktober en søknad om stat, grunnlagt på terror, barbari og hat?
Er det å slakte sivile ned
en spektakulær invitt til fred?

Hvordan er respekten for folkeretten, når en tar med seg gisler på retretten, og så gjennom tvang, makt og vold utnytter dem som levende skjold?

Er det av kjærlighet til folket sitt at man gjemmer seg bak dem med våpen, militært utnytter sivil struktur og bruker barna som forsvarsmur?

Slik gir de sitt folk lidelse og sår og traumer som ingen av oss forstår. De gjør naboen nødt til selvforsvar, med alle følgene som det har.

Men er det kanskje en god strategi for å få hele verden samstemt i ropet: «from the river to the sea», et Midtøsten uten Israel i?

Hamas har nedfelt i charteret sitt å få hele Israel jødefritt, men er det noen som snakker om nettopp Hamas' folkemords dom?

Fatah, Hizbollah, Iran og Houthi er samstemt med Hamas i sin strategi. Israel skal fjernes fra kartet, utryddingsforsøkene har startet.

Og hva er FN sitt oppdrag i Libanon når Hizbollah i fred kan ruste opp sånn? Helt inntil grensen av Israel. Det kan ikke være formålet, vel?

Kanskje har vi som betaler inn til UNRWAs påvirkning av barnesinn, et ansvar når barna på skolen får det råd at jødedrap er en edel dåd?

«Et sykehus bombet, minst 300 drept», ble ukritisk ut i media sluppet, men hendelsen var en intern rakett som traff en parkeringsplass, rett og slett.

Ja, media har en veldig makt ved det som blir, og som ikke blir sagt. Hvordan de lader med tungen sin, påvirker oppfatningen din og min.

Er terror et språk vi skal gi aksept,
i frykt for at motstand gjør at flere blir drept?
Skal 7. oktober få gjenta seg
og hilses velkommen av deg og meg?

Skal tro budskapet er viktig,
og det Golda Meir i sin tid sa var riktig:
Det blir ikke fred før de elsker sine
mer enn de hater meg og mine.

– Dette er et dikt av Ågot Lavik. Det er gjengitt med tillatelse og fritt oversatt fra nynorsk til bokmål av meg.

Ingen krig i verden har fått mer oppmerksomhet enn krigen i Gaza og konflikten der, og stemmene over hele verden blir stadig sterkere om at Israel er skyld i alt. De 7 millioner jødene som bor i Israel, er altså årsaken til at 400 millioner muslimer rundt dem er sinte – veldig sinte. Vi er også sinte i Europa. Vi er sinte på gressplen her ute. Man er sint på universiteter i USA. Man er sint på de totalt sett 15 millioner jødene som finnes i hele verden, og de 1 400 som finnes i Norge.

I Politisk kvarter 29. mai sa utenriksministeren at det var millioner av palestinere som ble fordrevet i 1948. Han kalte det også «nakba». Da kjøper man hele retorikken og hele begrunnelsen for hvordan palestinerne selv uttrykker det, og hvorfor de har rett til å returnere til Israel. Dersom man i tillegg kaller dem flyktninger, har de flyktet fra noe. De har flyktet fra Israel eller er fordrevet fra Israel. Hvis man har flyktet fra noe, har man en rett til å komme tilbake. Nå er de 2,5 millioner som har rett til å komme tilbake. Det er derfor definisjonen av flyktninger faktisk finnes.

Det var også noen andre som flyktet, eller som ble kastet ut. Det var jøder som bodde i arabiske land før 1948, da Israel ble stiftet, og som ble fordrevet. Det var flere enn de 750 000 palestinere som ble fordrevet fra Israel. Det var 900 000 jøder som ble fordrevet fra de arabiske landene rundt, og som måtte reise til Israel, enten det var fra Marokko eller fra Egypt. Så skjev er historien om Israel, og så skjev er historien om palestinere. All sympati ligger hos palestinere, for Israel er den sterke makt. Men hvor lenge er de sterke, dersom Europa, Norge og resten av verden skal oppføre seg på den måten mot Israel?

Ingrid Fiskaa (SV) [14:50:10]: Krigen mot Gaza er øydeleggjande. Den er særleg brutal, og den rammar sivile i særleg sterk grad. Israels krigføring bryt folkeretten og krigens folkerett på område etter område. Ingen blir spart, og ingen plassar er trygge. Palestinarane blir fordrevne med tvang frå plass til plass og svelta ut, drept, torturerte og lemlesta i eit uhyøyr omfang.

Det me diskuterer i dag, er ikkje om me ettertrykkeleg skal slå fast at dette er folkemord. Det skal Den internasjonale domstolen ta stilling til. Dei sa allereie i januar at faren er reell og overhengande. Uansett framtidig dom i det spørsmålet kan me konstatera at det skjer krigsbrottsverk, tvangsfordring og etnisk reinsing. Det er meir enn nok til å handla og i det minste sørgja for at Noreg på ingen måte bidrar til Israels krigføring.

Dette er saka i dag, og SV står saman med andre bak fleire forslag som vil vera konstruktive delar av ein tydeleg norsk politikk.

Krigen mot Gaza har dessverre synleggjort ein vestleg dobbeltmoral som blir lagt godt merke til i resten av verda. Den høgstemte retorikken som vestlege leiarar bruker når det er snakk om folkerett og menneskerettar, og gjerne moraliserer med overfor land dei ikkje liker å samanlikna seg med, har vist seg å vera utan innhald i møte med røyndomen i Gaza. Det er farleg. Det bryt ned tilliten internasjonalt, og det svekkjer dei internasjonale reglane som me alle er avhengige av. Skal me heva terskelen for å gå til krig og auka respekten for folkeretten, er me avhengige av å opptre konsekvent.

Den norske regjeringa har i det tvilsame selskapet av vestlege regjeringar som ikkje berre lèt vera å handla, men aktivt bidrar til Israels krigsbrottsverk, vore eit relativt lyspunkt. Debatten i dag viser at slik hadde det ikkje vore om høgresida var i regjering. SV meiner likevel at Noreg både kan og må gjera meir. Ein ting Noreg kan gjera, og som vil vera med på å styrkja FN og folkeretten, er å stilla seg bak Sør-Afrikas sak mot Israel i FN-domstolen.

Det er behov for å leggja meir press på Israel for å avslutta krigføringa og okkupasjonen. Det har SV meint lenge, og det vil me fortsetja å meina. I det siste har me òg sett ei stadig sterkare folkeleg mobilisering for ei slik endring av norsk politikk. Eg vil særleg gje honnør til dei mange studentane som har slått leir på universiteta over det ganske land, med krav om å bryta samarbeidstavtalar med israelske institusjonar som bidrar til krigføringa.

Regjeringa er engsteleg for s-ordet – sanksjonar – men me treng ikkje snakka om sanksjonar. Det held i massevis å sørgja for at Noreg, norske selskap og våre felles sparepengar i oljefondet ikkje bidrar til folkerettsbrot. Det handlar om å følgja opp dei folkerettslege forpliktingane våre etter folkemordkonvensjonen og Genèvekonvensjonane, ikkje berre i den strenge og veldig avgrensa forståinga som regjeringa har lagt til grunn i den interne vurderinga si, som omsider blei offentleg for kort tid sidan, men i ei meir openberr forståing. Det er eit faktum at oljefondet investerer i selskap som forsyner Israel med våpen, og i selskap som bidrar til krigsbrottsverk både i Gaza og på Vestbreidda. Slik kan me

ikkje ha det. Difor er òg saka om oljefondet, som blei debattert tidlegare i dag, viktig, og difor vil det koma nye forslag i saka. Me kjem ikkje til å gje oss før norske sparepengar er ute av folkerettsbrot og norske våpen garantert ikkje hamnar i Israel via tredjeland.

Med det tek eg opp forslaga frå SV.

Presidenten [14:54:31]: Då har representanten Ingrid Fiskaa teke opp dei forslaga ho refererte til.

Det vert no ringt til votering kl. 15. Me fortset forhandlingane etter voteringa.

Votering

Masud Ghara khani overtok her presidentplassen.

Presidenten [15:02:27]: Stortinget går da til votering over sakene nr. 1–20 samt sak nr. 23 på dagens kart.

Votering i sakene nr. 1–11

Presidenten: Sakene nr. 1–11 er andre gangs behandling av lover og gjelder lovvedtakene 86 til og med 96.

Det foreligger ingen forslag til anmerkning. Stortingets lovvedtak er dermed godkjent ved andre gangs behandling og blir å sende Kongen i overensstemmelse med Grunnloven.

Votering i sak nr. 12, debattert 17. juni 2024

Innstilling fra valgkomiteen om endringer i de faste komiteers sammensetning (Innst. 450 S (2023–2024))

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

vedtak:

Kommunal- og forvaltningskomiteen skal ha 12 medlemmer.

Næringskomiteen skal ha 17 medlemmer.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig vedtatt.

Votering i sak nr. 13, debattert 17. juni 2024

Innstilling fra finanskomiteen om Endringer i skatte- og avgiftslovgivinga (Innst. 438 L (2023–2024), jf. Prop. 103 LS (2023–2024))

Presidenten: Under debatten er det satt fram fire forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Hans Andreas Limi på vegne av Fremskrittspartiet
- forslag nr. 2, fra Sveinung Rotevatn på vegne av Venstre og Miljøpartiet De Grønne
- forslag nr. 3, fra Marie Sneve Martinussen på vegne av Rødt
- forslag nr. 4, fra Sveinung Rotevatn på vegne av Venstre

Det votes over forslag nr. 4, fra Venstre. Forslaget lyder:

«I

I lov 19. juni 2009 nr. 58 om merverdiavgift gjøres følgende endringer:

§ 6-8 første og andre ledd skal lyde:

(1) Omsetning av personkjøretøy som bare bruker elektrisitet til framdrift, og hvor elektrisiteten leveres fra batteripakke som kan lades fra ekstern strømkilde, er fritatt for merverdiavgift for vederlag til og med 600 000 kroner.

(2) Leasing av personkjøretøy som bare bruker elektrisitet til framdrift, og hvor elektrisiteten leveres fra batteripakke som kan lades fra ekstern strømkilde, er fritatt for merverdiavgift dersom leasingvirksomhetens kostpris for det leasede personkjøretøyet er 600 000 kroner eller lavere. Dersom kostprisen er høyere, skal det beregnes merverdiavgift av leien multiplisert med kostpris som overstiger 600 000 kroner dividert med kostpris. Med leasing menes utleie av personkjøretøy hvor leieperioden etter skriftlig avtale er minst 30 dager.

II

§ 6-8 tredje ledd skal lyde:

(3) Utleie av personkjøretøy som bare bruker elektrisitet til framdrift, og hvor elektrisiteten leveres fra batteripakke som kan lades fra ekstern strømkilde, er fritatt for merverdiavgift. Med utleie menes utleie av personkjøretøy hvor leieperioden er mindre enn 30 dager.

§ 6-8 nåværende tredje ledd blir nytt fjerde ledd, som skal lyde:

Departementet kan gi forskrift om hvilke kjøretøy som omfattes av første til tredje ledd.

III

Endringene under I og II trer i kraft straks.»

Votering:

Forslaget fra Venstre ble med 98 mot 4 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.03.25)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 3, fra Rødt. Forslaget lyder:

«I

I lov 26. mars 1999 nr. 14 om skatt av formue og inntekt gjøres følgende endringer:

§ 4-10 annet ledd tredje punktum skal lyde:

Prosentandelen skal likevel være 100 for den delen av den beregnede eller dokumenterte omsetningsverdien som overstiger 10 000 000 kroner.

§ 4-10 syvende ledd skal lyde:

(7) Verdien av næringseiendom settes *til eiendommens* beregnede utleieverdi. Verdsetting etter første punktum kan foretas ved bruk av differensierte kvadratmetersatser. Hvis skattyter krever det, skal verdien settes ned *til eiendommens* dokumenterte omsetningsverdi.

§ 4-12 første til tredje og femte og sjette ledd skal lyde:

(1) Børsnotert aksje verdsettes i alminnelighet *til kursverdien* 1. januar i skattefastsettingsåret.

(2) Ikke-børsnotert aksje verdsettes *til aksjens* forholdsmessige andel av aksjeselskapets eller allmennaksjeselskapets samlede skattemessige formuesverdi 1. januar året før skattefastsettingsåret fordelt etter pålydende.

(3) Ikke-børsnotert aksje i utenlandsk selskap verdsettes *til aksjens* antatte salgsverdi 1. januar i skattefastsettingsåret. Aksjen skal verdsettes etter annet ledd når skattyteren krever dette og kan sannsynliggjøre selskapets skattemessige formuesverdi.

(5) Egenkapitalbevis i sparebank, gjensidig forsikringsselskap, kreditt- og hypotekforening og selveiende finansieringsforetak verdsettes *til kursverdien* 1. januar i skattefastsettingsåret. Er kursen ikke notert eller kjent, settes verdien til den antatte salgsverdi.

(6) Andel i verdipapirfond verdsettes til andelsverdien 1. januar i skattefastsettingsåret. Aksjeandel i verdipapirfond, jf. skatteloven § 10-20, verdsettes *til aksjeandelens* verdi.

§ 4-17 andre ledd skal lyde:

(2) Driftsmidler, unntatt eiendom som nevnt i skatteloven § 4-10 tredje og syvende ledd, *verdsettes til skattemessig* formuesverdi.

§ 4-17 tredje ledd oppheves.

§ 4-40 tredje punktum oppheves.

§ 4-40 nåværende fjerde punktum blir tredje punktum, som skal lyde:

Verdien av deltakerens selskapsandel settes *til andelen* av nettoformuen beregnet etter denne paragraf.

II

Endringene under I trer i kraft straks med virkning fra og med inntektsåret 2024.»

V o t e r i n g:

Forslaget fra Rødt ble med 97 mot 4 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.03.41)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 2, fra Venstre og Miljøpartiet De Grønne. Forslaget lyder:

«I

I lov 19. juni 2009 nr. 58 om merverdiavgift gjøres følgende endring:

Ny § 6-15a skal lyde:

§ 6-15a *Reparasjon*

Omsetning knyttet til reparasjon av klær, sko, sports- og turutstyr, møbler og elektronikk er fritatt for merverdiavgift.

II

Endringen under I trer i kraft straks.»

V o t e r i n g:

Forslaget fra Venstre og Miljøpartiet De Grønne ble med 94 mot 7 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.03.57)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 1, fra Fremskrittspartiet. Forslaget lyder:

«I

I lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd gjøres følgende endring:

§ 23-2 tolvte ledd fjerde punktum oppheves.

Nåværende femte og sjette punktum blir fjerde og femte punktum.

II

Loven trer i kraft straks med virkning fra og med 1. januar 2024.»

Votering:

Forslaget fra Fremskrittspartiet ble med 87 mot 14 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.04.11)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

vedtak:

A.

L o v

om endringer i skatteloven

I

I lov 26. mars 1999 nr. 14 om skatt av formue og inntekt vert det gjort følgende endring:

§ 9-14 fjerde ledd bokstav b skal lyde:

- b. gevinst som på tidspunktet som nevnt i første ledd første punktum ville vært fritatt for skatteplikt etter § 2-38. *Det samme gjelder gevinst som ville vært fritatt etter § 10-20 annet ledd, når utflyttingen er resultat av skattefri fusjon etter § 11-11 åttende ledd, eller*

II

I lov 26. mars 1999 nr. 14 om skatt av formue og inntekt vert det gjort følgende endringer:

§ 5-42 bokstav d skal lyde:

- d. introduksjonsstønad beregnet etter integreringsloven kapittel 5 og kvalifiseringsstønad etter *sosialtjenesteloven*.

§ 6-32 første ledd bokstav a andre punktum skal lyde:

Tilsvarende gjelder for minstefradrag i arbeidsavklaringspenger, uføretrygd etter folketrygdloven kapittel 12 og uføreytelser fra andre ordninger samt minstefradrag i overgangsstønad etter folketrygdloven § 15-5, *omstillingsstønad* etter folketrygdloven kapittel 17 og *kvalifiseringsstønad etter sosialtjenesteloven*.

§ 10-40 andre ledd skal lyde:

(2) Bestemmelsene gjelder ikke for samarbeidsavtaler i petroleumsvirksomheten som nevnt i selskapsloven § 1-1 *fjerde ledd*. Bestemmelsene gjelder heller ikke for selskaper og sameier som driver produksjon av vannkraft eller vindkraft, når deltakerne selger det vesentlige av kraftproduksjonen på selvstendig basis.

§ 18-3 andre ledd bokstav a nr. 2 skal lyde:

2. Kraft som leveres i henhold til langsiktig kjøpekontrakt eller leieavtale inngått før 1. januar 1996 med

uavhengig kjøper eller leietaker og med varighet på syv år eller mer, verdsettes til kontraktsprisen. Dette gjelder tilsvarende for kraft levert i henhold til tilsvarende fremtidige kontrakter på vilkår fastsatt av Stortinget, leieavtaler og andre kontrakter som nevnt i samsvar med avgrensninger og retningslinjer fastsatt av departementet i forskrift. *I tillegg skal kraft* levert i henhold til langsiktig kjøpekontrakt med uavhengig kjøper inngått fra og med 1. januar 2024, som ikke er levert i henhold til vilkår fastsatt av Stortinget, verdsettes til kontraktsprisen når kontrakten har varighet på fra og med tre år og inntil syv år. *Departementet fastsetter* avgrensninger og retningslinjer i forskrift.

§ 18-10 andre ledd bokstav a nr. 1 skal lyde:

1. Kraft som leveres i henhold til kjøpekontrakt mellom uavhengige parter inngått før 28. september 2022, verdsettes til kontraktsprisen. Kraft som leveres til spotmarkedspris, der det før 28. september 2022 er inngått avtale med uavhengig part om finansiell sikring mot spotmarkedsprisen i prisområdet der kraften er levert, eller mot nordisk systempris, verdsettes til sikret pris. *Første og annet* punktum omfatter avtaler om sikring som er inngått av konsernforbundet selskap, jf. § 10-4. Ved avtale om sikring som omfattes av annet punktum, skal gevinst eller tap knyttet til markedsutviklingen for elektrisk kraft for inntektsåret inngå i grunnrenteinntekten. Dette nummer gjelder avtaler som er inngått med formål om å prissikre leveranser av kraft fra vindkraftanlegg. Avtaler som har vært omfattet av § 18-3 annet ledd bokstav a nr. 2, omfattes ikke av dette nummer. Med uavhengig part menes kontraktspart som ikke har direkte eller indirekte interessefelleskap med selger, jf. § 13-1. Ved oppgjør før tiden av kjøpekontrakt som nevnt i første punktum, skal gevinsten eller tapet ved oppgjøret inngå i grunnlaget for grunnrenteskatt. Forrige punktum gjelder også ved oppgjør før tiden av avtale om sikring som nevnt i annet punktum, for så vidt gjelder gevinst eller tap for inntektsåret og gjestående sikringsperiode. Den nærmere avgrensningen og retningslinjene for unntaket fastsettes av departementet i forskrift.

§ 18-10 tredje ledd bokstav a nr. 3 skal lyde:

3. Inntektsårets skattemessige avskrivninger, jf. *kapittel 14*, for driftsmidler som er knyttet til vindkraftproduksjonen:
- a. For skattepliktig som for inntektsåret 2023 eller tidligere inntektsår ikke har avskrevet driftsmidlene etter §§ 14-40 til 14-43 med maksimale

satser, reduseres grunnlaget for avskrivninger som om maksimale satser var benyttet.

- b. For driftsmidler ervervet fra og med 19. juni 2015 til og med inntektsåret 2021, som har vært avskrevet etter de særskilte bestemmelsene i § 14-51, skal grunnlaget for avskrivninger etter første punktum fastsettes som om driftsmidlene ikke har vært avskrevet etter § 14-51, men som om driftsmidlene var avskrevet med maksimale satser etter §§ 14-40 til 14-43.
- c. Beregnet grunnlag for avskrivninger etter denne paragraf multipliseres med 1,4. Ved oppjustering etter første punktum kan samlet grunnlag for avskrivninger likevel ikke overstige 85 prosent av anskaffelsesverdien for anleggets fysiske avskrivbare driftsmidler. Departementet kan gi utfyllende bestemmelser i forskrift.
- d. Beregnet grunnlag for avskrivninger etter c. avskrives med like store årlige beløp over fem år.
- e. *Det ses bort fra avskrivninger for driftsmidler som omfattes av bokstav a nr. 6 første punktum.*
- f. *Det gis ikke fradrag for avskrivninger av ervervs-kostnader til grunn eller andre ytelser til grunneier, kommuner mv.*

§ 18-10 tredje ledd bokstav a nr. 4 skal lyde:

4. I tillegg gis et fradrag tilsvarende gjennomsnittet av de skattemessige verdiene i grunnrenteinntekten av driftsmidlene knyttet til kraftproduksjonen pr. 1. januar og 31. desember i inntektsåret, herunder ervervet forretningsverdi og immaterielle rettigheter, multiplisert med en normrente fastsatt av departementet i forskrift. Kostnader til driftsmidler som omfattes av tredje ledd bokstav a nr. 6 første punktum, inngår ikke ved beregningen av fradrag etter første punktum. Ved beregning av fradrag etter første punktum blir kostnader som skal behandles som en del av kostprisen for driftsmidler som nevnt, å hensynta fra og med inntektsåret det oppstår en ubetinget forpliktelse til å dekke eller innfri kostnaden. *Det ses bort fra aktiverte kostnader til erverv av grunn, ytelser til kommuner mv. ved beregning av fradrag etter denne bokstav.*

§ 18-10 sjuande ledd bokstav a skal lyde:

- a. For overdrager skal det i realisasjonsåret beregnes grunnrenteinntekt tilsvarende vederlaget, fratrukket summen av skattemessig verdi i grunnrenteinntekten av driftsmidler som benyttes i kraftproduksjonen ved vindkraftanlegget, *aktiverte kostnader til erverv av grunn, ytelser til kommuner mv.* og eventuelt negativ grunnrenteinntekt til fremføring, jf.

fjerde ledd. Skattemessig verdi for driftsmidler som omfattes av tredje ledd bokstav a nr. 6 første punktum, inngår ikke ved beregningen av fradrag etter første punktum. Negativ differanse kan tilbakeføres og fradras i grunnrenteinntekt beregnet for det realisererte vindkraftanlegget for samme eller tidligere inntektsår, med tillegg av rente fastsatt av departementet i forskrift.

§ 18-10 niande ledd skal lyde:

(9) *I kraftverk som skattlegges etter en bruttometode, jf. § 10-40 annet ledd, fastsettes grunnrenteinntekt for hver deltaker.*

§ 18-10 noverande niande ledd vert nytt tiande ledd.

III

I lov 26. mars 1999 nr. 14 om skatt av formue og inntekt vert det gjort følgjande endring:

§ 16-1 fyrste ledd bokstav b skal lyde:

- b. mottar avtalefestet pensjon (AFP) etter lov 25. juni 2010 nr. 28 om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse *kapittel 1* eller andre tilsvarende avtaler eller lovfestede ordninger,

IV

Endringa under I tek til å gjelde straks.

Endringane under II tek til å gjelde straks frå og med inntektsåret 2024.

Endringa under III tek til å gjelde 1. januar 2025 med verknad frå og med inntektsåret 2025.

B.

L o v

om endring i folketrygdloven

I

I lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd vert det gjort følgjande endring:

§ 23-3 andre ledd nr. 2 bokstav e skal lyde:

- e. *kvalifiseringsstønad* etter *sosialtjenesteloven*,

II

Lova tek til å gjelde straks.

C.

L o v

om endringar i svalbardskatteloven

I

I lov 29. november 1996 nr. 68 om skatt til Svalbard vert det gjort følgjande endringar:

§ 1-3 andre ledd skal lyde:

Med selskap menes aksjeselskap og allmennaksjeselskap samt likestilt selskap og sammenslutning som nevnt i skatteloven *kapittel 10, samt boer etter slike.*

§ 1-4 fyrste ledd skal lyde:

Formues- og inntektsskatt etter denne lov kan ikke pålegges institusjoner *mv.* som omfattes av skatteloven § 2-30 første ledd bokstavene b og d og § 2-32 første og fjerde ledd.

§ 2-1 fyrste ledd fyrste punktum skal lyde:

Personer som er bosatt på *Svalbard, skal svare skatt av hele sin formue og inntekt når ikke annet følger av denne lov.*

§ 2-2 andre ledd fyrste punktum skal lyde:

Personer som tar midlertidig opphold på Svalbard og der mottar ytelse som nevnt i skatteloven § 5-10 *bokstav c, skal svare skatt til Svalbard av ytelsene dersom oppholdet varer sammenhengende i minst 30 dager, og vedkommende var i aktivt arbeid på Svalbard da retten til utbetaling oppstod.*

§ 2-3 fyrste ledd fyrste punktum skal lyde:

Selskaper som er hjemmehørende på *Svalbard, skal svare skatt av hele sin inntekt når ikke annet følger av denne lov.*

§ 2-4 fyrste punktum skal lyde:

Selskaper som er hjemmehørende utenfor *Svalbard, skal svare skatt av inntekt vunnet ved virksomhet utøvet på Svalbard, dersom virksomheten varer sammenhengende i minst 30 dager.*

§ 5-2 sjettede ledd skal lyde:

Er lønnstrekket for *lavt, skal arbeidsgiver innbetale differansen. Arbeidsgiver som dekker en ansatts skatt etter foregående punktum, kan motregne regresskravet i lønn og annen godtgjørelse til den ansatte. Den ansatte kan holdes ansvarlig for beløpet når kravet i forhold til arbeidsgiver må anses som uerholdelig. Er lønnstrekket for høyt, skal differansen tilbakebetales den ansatte.*

II

I lov 29. november 1996 nr. 68 om skatt til Svalbard vert det gjort følgjande endring:

§ 3-1 fyrste ledd fyrste punktum skal lyde:

Skatt av lønn, pensjoner og annen ytelse som nevnt i skatteloven § 12-2 bokstavene a, b, c, j og k, beregnes

med en prosentvis fastsatt del av ytelsens bruttoverdi, jf. § 5-2.

III

Endringane under I tek til å gjelde straks.

Endringa under II tek til å gjelde straks med verknad frå og med inntektsåret 2024.

D.

L o v

om endringar i merverdiavgiftsloven

I

I lov 19. juni 2009 nr. 58 om merverdiavgift vert det gjort følgjande endring:

§ 6-6 fyrste ledd skal lyde:

(1) Omsetning av elektrisk kraft og energi levert fra alternative energikilder til husholdningsbruk i fylkene *Finnmark, Troms og Nordland, er fritatt for merverdiavgift.*

II

I lov 19. juni 2009 nr. 58 om merverdiavgift vert det gjort følgjande endringar:

§ 6-13 andre punktum skal lyde:

Det samme gjelder omsetning til virksomheter som leverer varer eller tjenester til bruk for bestemte internasjonale militære styrker og kommandoenheter.

§ 6-13 noverande andre punktum vert nytt tredje punktum.

§ 9-6 fyrste til tredje ledd skal lyde:

(1) Denne paragrafen gjelder for personkjøretøy som brukes som utleiekjøretøy i yrkesmessig utleievirksomhet eller som middel til å transportere personer mot vederlag i persontransportvirksomhet. Fradragsført inngående merverdiavgift for slike personkjøretøy skal tilbakeføres dersom kjøretøyet i løpet av de *åtte* første årene etter registreringen selges eller omdisponeres til bruk som ikke ville gitt fradragsrett. Det samme gjelder dersom virksomheten senere blir unntatt fra loven. *Utførsel av personkjøretøy utløser ikke plikt til å tilbakeføre fradragsført inngående merverdiavgift.*

(2) *Tilbakeføringsbeløpet fastsettes ved å multiplisere fradragsført inngående merverdiavgift med kjøretøyets verdi ved omdisponeringen og dividere med verdien ved fradragsføring.*

(3) *For personkjøretøy som ble registrert på virksomheten i regnskapsår som utløp for mer enn fem år siden, kan tilbakeføringsbeløpet fastsettes ved å multiplisere anslått inngående merverdiavgift med personkjøretøyets*

verdi ved omdisponeringen og dividere med kjøretøyets anslåtte verdi inklusive avgifter da kjøretøyet ble registrert på virksomheten.

§ 9-6 noverande tredje og fjerde ledd vert fjerde og nytt femte ledd.

III

1. Endringa under I tek til å gjelde straks. Endringane under II tek til å gjelde 1. juli 2024.
2. Eigaren kan velje at merverdiavgiftsloven § 9-6 skal gjelde for kjøretøyet slik denne føreseigna lydde før 1. juli 2024 dersom kjøretøyet er
 - a. anskaffa før 1. juli 2024,
 - b. anskaffa etter bindande kjøpekontrakt inngått før 14. mai 2024, eller
 - c. utleidd etter bindande avtale inngått før 14. mai 2024.

E.

L o v

om endring i lov 20. desember 2023 nr. 98 om endringer i skatteloven

I

I lov 20. desember 2023 nr. 98 om endringer i skatteloven vert det gjort følgjande endringar i VII femte ledd:

For selskap som er omfattet av endringen i skatteloven § 11-7 annet ledd, gjelder følgende overgangsregel: Selskap som har en latent skatteposisjon etter tidligere bestemmelse i skatteloven § 11-7 annet ledd, jf. tredje ledd, som følge av at den skattemessige verdien på en urealisert fusjons- eller fisjonsfordring avviker fra fordringens pålydende (fordringens regnskapsmessige verdi), kan velge å utligne forskjellen uten beskatning. Tilsvarende gjelder for selskap som før vedtakelsen av lovendringen i 2023 har vært part i en fusjon i konsern etter aksjeloven og allmennaksjeloven § 13-2 annet ledd eller fisjon i konsern etter aksjeloven og allmennaksjeloven § 14-2 tredje ledd, og som ville hatt en slik latent skatteposisjon etter tidligere bestemmelse i skatteloven § 11-7 annet ledd. Valgfriheten er betinget av at både mor- og datterselskap på tidspunktet da fordringen ble stiftet, treffer samme beslutning.

II

Endringane under I tek til å gjelde straks.

F.

L o v

om endringar i suppleringskatteloven

I

I lov 12. januar 2024 nr. 1 om suppleringskatt på underbeskattet inntekt i konsern vert det gjort følgjande endringar:

§ 1-1 åttande ledd skal lyde:

(8) Enheter som er unntatte enheter etter § 1-3, er ikke omfattet av reglene om suppleringskatt.

§ 1-1 noverande åttande ledd vert nytt niande ledd.

§ 2-6 fyrste ledd andre punktum skal lyde:

Plikten til å svare nasjonal suppleringskatt gjelder også felleskontrollert virksomhet og dens underenheter lokalisert i Norge.

§ 2-6 andre ledd andre punktum skal lyde:

Der suppleringskatteloven eller forskrift til suppleringskatteloven gir konsernet en valgdgang, skal samme valg benyttes ved beregningen av suppleringskatt og nasjonal suppleringskatt.

§ 2-6 andre ledd noverande andre punktum vert nytt tredje punktum.

§ 2-6 fjerde ledd skal lyde:

(4) Den enkelte konsernenheten, samt felleskontrollert virksomhet og dens underenheter, skal svare sin andel av den nasjonale suppleringskatten for regnskapsåret beregnet etter § 5-1 tredje ledd.

§ 3-1 andre ledd ny bokstav d skal lyde:

d. Ved bruk av et autorisert regnskapsspråk, skal det justeres for vesentlig konkurransevridding.

§ 3-1 femte ledd vert oppheva.

§ 3-1 noverande sjette ledd vert femte ledd.

§ 3-2 sjette ledd skal lyde:

(6) Den rapporterende konsernenheten kan velge at konsernenhetene i en jurisdiksjon sin samlede netto gevinst fra avhendelse av fast eiendom i jurisdiksjonen til tredjepart utenfor konsernet, skal regnes mot netto tap fra slik avhendelse som konsernenheter i jurisdiksjonen har hatt i det året valget er tatt for og de fire foregående regnskapsårene.

§ 3-2 sjuande ledd bokstav a skal lyde:

- a. konsernenheten er lokalisert i en jurisdiksjon med samlet overskudd der den effektive skattesatsen for konsernet er under 15 prosent, eller ville ha vært under 15 prosent dersom kostnaden ikke hadde påløpt hos konsernenheten,

§ 3-2 niande ledd skal lyde:

(9) Ved beregningen av justert resultat skal *forsikringsforetak* ikke ta med beløp som er belastet forsikringstakerne for å dekke skatt *foretaket* har betalt på forsikringstakernes avkastning. *Forsikringsforetak* skal ta med avkastning til forsikringstakerne som ikke inngår i resultatet, i den utstrekning *foretakets* korresponderende endring i forpliktelser til forsikringstakerne inngår i resultatet.

§ 3-3 første ledd siste punktum skal lyde:

Dersom beregningen av en konsernenhets inntekt fra internasjonal skipsfart *eller* tilknyttet virksomhet viser et underskudd, skal underskuddet holdes utenfor beregningen av justert resultat.

§ 3-5 første ledd første punktum skal lyde:

For en konsernenhet som er en enhet med deltakerfastsetting, skal regnskapsmessig resultat reduseres med det beløpet som fordeles til eiere som ikke er enheter i konsernet og som eier andelene i enheten med deltakerfastsetting direkte eller gjennom en *skattetransparent struktur*, unntatt dersom:

§ 3-5 fjerde ledd skal lyde:

(4) For en skattetransparent enhet som ikke er det øverste morselskapet, skal det som gjenstår av regnskapsmessig resultat etter anvendelse av første og tredje ledd, fordeles til dens eiere som er konsernenheter, i samsvar med deres *eierinteresser*.

§ 3-5 sjette ledd skal lyde:

(6) Tredje, fjerde og femte ledd skal anvendes hver for seg for hver *eierinteresse* i enheten med deltakerfastsetting.

§ 4-2 tredje ledd bokstav a skal lyde:

a. *ukrevd* avsetning som er betalt i regnskapsåret, og

§ 4-2 åttande ledd bokstav f skal lyde:

f. netto gevinst på *omregning* av utenlandsk valuta,

§ 4-3 andre ledd skal lyde:

(2) Utsatte skattefordeler som er oppstått på grunnlag av *poster* som er unntatt ved beregningen av justert resultat etter bestemmelsene i kapittel 3, skal ikke tas med ved beregningen etter første ledd hvis de utsatte skattefordelene er opparbeidet på grunnlag av en transaksjon som finner sted etter 30. november 2021.

§ 5-1 nytt femte ledd skal lyde:

(5) *Er det samlet overskudd for et regnskapsår i en jurisdiksjon, og samlet justert skatt er negativ, skal suppleringskattesatsen settes til 15 prosent, og et beløp tilsvarende den negative skatten skal redusere samlet justert*

skatt i jurisdiksjonen i etterfølgende år. Reduksjonen skal skje etter samme fremgangsmåte som for overskytende negativ skattekostnad, jf. § 4-1 femte ledd femte og sjette punktum.

§ 5-2 tredje ledd første punktum skal lyde:

Investeringsenheters og *forsikringsinvesteringseheters* justerte skatt og justerte resultater inngår ikke ved beregningen etter første og andre ledd.

§ 5-3 første ledd andre punktum skal lyde:

Den rapporterende konsernenheten kan *for det enkelte regnskapsåret* velge å ikke kreve fradrag, *eller å kreve et fradrag som kun er basert på en del av lønnskostnadene og de fysiske eiendelene.*

§ 5-4 fjerde ledd skal lyde:

(4) Dersom etterberegnet suppleringskatt fordeles til en konsernenhet etter denne paragrafen og § 5-1 tredje ledd, skal *konsernenheten* anses som en underbeskattet konsernenhet etter reglene i kapittel 2.

§ 6-2 første ledd nytt tredje punktum skal lyde:

Armlengdeprinsippet i § 3-2 tredje ledd gjelder uavhengig av om konsernet regnskapsfører transaksjoner mellom konsernenheter til den overdragende konsernenhetens bokførte verdi i stedet for virkelig verdi.

§ 7-1 første ledd første punktum skal lyde:

Er øverste morselskap en enhet med deltakerfastsetting, skal justert overskudd for regnskapsåret reduseres med den delen av justert overskudd som tilordnes den enkelte *eierinteresse*, dersom:

§ 7-1 første ledd bokstav b nr. 2 skal lyde:

2. har en direkte *eierinteresse* som gir rett til maksimalt 5 prosent av fortjenesten og eiendelene til det øverste morselskapet, eller

§ 7-1 første ledd bokstav c nr. 2 skal lyde:

2. har en *eierinteresse* som gir rett til maksimalt 5 prosent av fortjenesten og eiendelene til det øverste morselskapet.

§ 7-1 fjerde ledd skal lyde:

(4) Første til tredje ledd skal også gjelde for et fast driftssted, når en enhet som nevnt i første ledd, helt eller delvis driver sin virksomhet gjennom det faste driftsstedet, eller når en skattetransparent enhet driver sin virksomhet gjennom det faste driftsstedet, forutsatt at enheten som nevnt i første ledd, eier den skattetransparente enheten direkte eller gjennom en *skattetransparent struktur*.

§ 7-2 første ledd bokstav d skal lyde:

- d. mottakeren er en fysisk person som er skattemessig bosatt i den jurisdiksjonen som det øverste morselskapet er lokalisert i, og har en *eierinteresse* som gir rett til maksimalt 5 prosent av fortjenesten og eiendelene til det øverste morselskapet, eller

§ 7-2 tredje ledd skal lyde:

(3) *Har det øverste morselskapet en eierinteresse i en annen konsern enhet som er underlagt regler om fradrag for utbytte, direkte eller gjennom en kjede av slike konsern enheter, skal første og andre ledd gjelde for alle andre konsern enheter som er lokalisert i den samme jurisdiksjonen som det øverste morselskapet, og som er underlagt reglene om fradrag for utbytte i den grad konsern enhetens justerte overskudd utdeles videre fra det øverste morselskapet til mottakere som oppfyller vilkårene i første ledd.*

§ 7-3 femte ledd nytt tredje punktum skal lyde:

Har en konsern enhet forlatt konsernet eller overført det vesentlige av sine eiendeler, jf. syvende ledd, skal tilbakeføringskonto, samlet overskudd, justert skatt og substansfradrag for jurisdiksjonen for det regnskapsåret kontoen ble etablert, ved beregningen etter foregående punktum være redusert i henhold til forholdstallet beregnet etter syvende ledd andre punktum.

§ 7-3 sjuande ledd første punktum skal lyde:

Dersom en konsern enhet som er omfattet av et valg etter første ledd, forlater konsernet, eller det vesentlige av dets *eiendeler* overføres til andre enn en konsern enhet i samme jurisdiksjon, skal utestående balanse på tilbakeføringskontoene i regnskapsår da kontoene ble etablert, behandles som en reduksjon av justert omfattet skatt for hvert av regnskapsårene i samsvar med § 5-4 første ledd.

§ 7-5 første ledd skal lyde:

(1) Rapporterende konsern enhet kan velge å behandle en konsern enhet som er en investeringsenhet eller en forsikringsinvestering enhet, som en skattetransparent enhet dersom eieren medregner gevinst eller tap på *eierinteressen* i henhold til regnskapsføring til virkelig verdi, og skattesatsen ved skattleggingen av verdiendringene er minst 15 prosent.

§ 7-5 andre ledd skal lyde:

(2) *Har en konsern enhet en eierinteresse i en investeringsenhet eller en forsikringsinvestering enhet indirekte gjennom en eierinteresse i en annen investeringsenhet eller forsikringsinvestering enhet, anses skattleggingen av den indirekte eierinteressen å skje i henhold til regnskapsføring til virkelig verdi dersom eierinteressen i den direkte eide investeringsenheten eller*

forsikringsinvestering enheten skattlegges etter en slik modell.

§ 7-6 første ledd skal lyde:

(1) Rapporterende konsern enhet kan velge at en konsern enhet som har en *eierinteresse* i en konsern enhet som er en investeringsenhet eller forsikringsinvestering enhet, anvender en metode for skattepliktig utdeling. Valget kan bare foretas dersom det er rimelig å forvente at konsern enheten skattlegges for utdelinger fra investeringsenheten eller forsikringsinvestering enheten med en skattesats som er lik eller høyere enn 15 prosent, og konsern enheten ikke selv er en investeringsenhet eller forsikringsinvestering enhet.

§ 7-6 femte ledd skal lyde:

(5) Under denne paragrafen skal det anses å oppstå et fiksert utbytte når en direkte eller indirekte *eierinteresse* i investeringsenheten eller forsikringsinvestering enheten overføres til en enhet utenfor konsernet. Det fikserte utbyttet skal tilsvare andelen av akkumulert overskudd som kan tilordnes *eierinteressen* på overføringsdatoen, beregnet uten hensyn til det fikserte utbyttet.

II

Endringane under I tek til å gjelde straks. Endringane får verknad frå og med inntektsåret 2024, for rekneskapsår som begynner etter 31. desember 2023.

Presidenten: Det voteres over D II § 9–6 og III nr. 2. Fremskrittspartiet har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble vedtatt med 85 mot 14 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.04.36)

Presidenten: Det voteres over resten av D samt A, B, C, E og F.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig vedtatt.

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

V o t e r i n g :

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig vedtatt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli satt opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 14, debattert 17. juni 2024

Innstilling fra finanskomiteen om Finansmarkeds-
meldingen 2024 (Innst. 360 S (2023–2024), jf. Meld. St.
23 (2023–2024))

Presidenten: Under debatten er det satt fram 25 for-
slag. Det er

- forslag nr. 1, fra Andreas Sjalg Unneland på vegne av Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti
- forslag nr. 2, fra Hans Andreas Limi på vegne av Fremskrittspartiet og Rødt
- forslagene nr. 3–16, fra Andreas Sjalg Unneland på vegne av Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne
- forslagene nr. 17–21, fra Andreas Sjalg Unneland på vegne av Sosialistisk Venstreparti og Rødt
- forslag nr. 22, fra Hans Andreas Limi på vegne av Fremskrittspartiet
- forslag nr. 23, fra Sveinung Rotevatn på vegne av Venstre og Miljøpartiet De Grønne
- forslagene nr. 24 og 25, fra Andreas Sjalg Unneland på vegne av Høyre, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Venstre, Miljøpartiet De Grønne, Kristelig Folkeparti og Pasientfokus

Presidenten vil starte med forslagene nr. 24 og 25, fra Høyre, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Venstre, Miljøpartiet De Grønne, Kristelig Folkeparti og Pasientfokus. Dette er forslag som i identisk form ble forkastet av Stortinget ved behandlingen av Innstilling 397 S for 2023–2024 onsdag 12. juni.

Behandlingen av forslagene må derfor vurderes etter § 38 siste ledd i forretningsordenen, det der står:

«Når et forslag er endelig avgjort, må forslaget ikke bringes frem igjen eller tas opp på nytt i samme stortingssesjon.»

I bestemmelsen i § 38 siste ledd står det imidlertid videre:

«Er det påtrengende nødvendig (...) kan Stortinget likevel fatte vedtak om at et forslag tas opp til ny behandling, forutsatt at det igjen blir komitebehandlet.»

Etter behandlingen 12. juni er det klarlagt at forslagene angivelig skulle vært vedtatt, men at grunnen til at de ble forkastet var feilstemming i salen. Feilvoteringen ble ikke varslet under behandlingen av saken, så det var følgelig ikke grunnlag for å foreta ny votering. Et slikt resultat kan ikke endres i ettertid. Voteringen er dermed endelig.

Presidenten vil påpeke viktigheten av at Stortingets reelle vilje kommer til uttrykk i alle vedtak Stortinget fatter, og vil dermed etter forretningsordenen § 38 femte ledd be om Stortingets samtykke til at forslagene kan

tas opp på nytt. – Ingen innvendinger er kommet imot presidentens forslag, og det anses dermed vedtatt.

Videre er det i samme bestemmelse en forutsetning at forslagene «igjen blir komitébehandlet» for at de kan tas opp til ny votering.

Presidenten vil i dette tilfellet derfor foreslå at Stortinget i medhold av forretningsordenen § 79 fraviker denne bestemmelsen i § 38 femte ledd ved at forslagene tas opp til votering igjen uten å komitébehandles. – Ingen innvendinger har heller kommet mot dette, og det anses dermed vedtatt.

Det votes over forslagene nr. 24 og 25, fra Høyre, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Venstre, Miljøpartiet De Grønne, Kristelig Folkeparti og Pasientfokus.

Forslag nr. 24 lyder:

«Stortinget ber regjeringen i forbindelse med statsbudsjettet for 2025 foreslå endringer i opsjons-skatteregelverket, slik at vilkårene for å benytte ordningen utvides til å omfatte bedrifter som har inntil 150 ansatte, ikke er eldre enn 12 år, og som har en balansesum på inntil 200 mill. kroner.»

Forslag nr. 25 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede forenklinger i regelverket for norske bedrifter som vil rekruttere høykvalifiserte arbeidstakere fra tredjeland, utrede om regelverket for selvstendig næringsdrivende bør justeres, og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.»

V o t e r i n g :

Forslagene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Venstre, Miljøpartiet De Grønne, Kristelig Folkeparti og Pasientfokus ble vedtatt med 51 mot 50 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.07.58)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 23, fra Venstre og Miljøpartiet De Grønne. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen gi Finanstilsynet i oppdrag å etablere et eget innovasjonscenter eller tilsvarende etter modell fra den svenske Finansinspeksjonen.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Venstre og Miljøpartiet De Grønne ble med 94 mot 7 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.08.16)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 22, fra Fremskrittspartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen uten ugrunnet opphold avvikle utlånsforskriften.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Fremskrittspartiet ble med 86 mot 14 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.08.31)

Presidenten: Det votes over forslagene nr. 17–21, fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt.

Forslag nr. 17 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sette ned et utvalg som skal vurdere hvordan man kan øke markedsandelene til banker og finansinstitusjoner hjemmehørende i Norge, og komme tilbake til Stortinget med vurderingen i forbindelse med Finansmarkedsmeldingen 2025.»

Forslag nr. 18 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge frem tiltak for å redusere den systemiske risikoen forbundet med bankfinansiering gjennom obligasjoner med fortrinnsrett (OMF), den underliggende avhengigheten av utviklingen i boligmarkedet, samt krysseierskap til OMF i banksektoren.»

Forslag nr. 19 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at Norge har beredskap i offentlige finansinstitusjoner til å umiddelbart yte kreditt til næringslivet i en akutt økonomisk krise.»

Forslag nr. 20 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fastsette et mål om å redusere de private bankenes andel av pengeforsyningen.»

Forslag nr. 21 lyder:

«Stortinget ber regjeringen i løpet av 2025 opprette en offentlig løsning som kan brukes til kontantutbetalinger til personer eller husholdninger i Norge.»

V o t e r i n g :

Forslagene fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt ble med 89 mot 12 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.08.48)

Presidenten: Det votes over forslagene nr. 3–16, fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne.

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede om omfanget av de gjeldende avgrensningene i finansskattens virkeområde er hensiktsmessige, og komme tilbake til Stortinget med forslag til mulige justeringer.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen så snart som mulig foreslå kredittregulering som sørger for at bankenes

totale utlån til bolig begrenses, samtidig som første-gangskjøpernes andel av totale nye boliglån øker.»

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede virkemidler for å endre sammensetningen av bankenes kreditt på sikt, slik at en mindre andel går til bolig og næringseiendom og en større andel til annen næring, og komme tilbake til Stortinget med forslag om dette i Finansmarkedsmeldingen 2025.»

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber regjeringen vurdere tiltak som legger til rette for økt bruk av fastrente på boliglån.»

Forslag nr. 7 lyder:

«Stortinget ber regjeringen i løpet av 2024 komme med forslag til regelendringer for å innføre en maksimal rentedifferanse mellom innskudds- og utlånsrenter.»

Forslag nr. 8 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede i hvilken grad bankenes kredittgivning er samfunnsøkonomisk gunstig, og vurdere hvordan kredittregulering kan gjøre allokeringen av kreditt mer effektiv med sikte på å nå særlig målene i Parisavtalen og ellers støtte realøkonomien.»

Forslag nr. 9 lyder:

«Stortinget ber regjeringen ta initiativ til et internasjonalt samarbeid om skattlegging av valuta-transaksjoner og finansielle transaksjoner med verdipapirer.»

Forslag nr. 10 lyder:

«Stortinget ber regjeringen ta initiativ til å sette i gang arbeidet med et internasjonalt eierskapsregister.»

Forslag nr. 11 lyder:

«Stortinget ber regjeringen rapportere på klimarisiko og naturrisiko i norsk økonomi i hvert statsbudsjett.»

Forslag nr. 12 lyder:

«Stortinget ber regjeringen gi Finanstilsynet i oppdrag å jevnlig kjøre stresstester av naturrisiko i tillegg til klimarisiko i norske finansinstitusjoner.»

Forslag nr. 13 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede hvordan rammevilkårene for og reguleringen av finansbransjen kan endres slik at de fremmer omstilling og klimakutt, og slik at klima og klimarisiko vektlegges mer i kredittprosessen.»

Forslag nr. 14 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede opprettelsen av en statlig grønn investeringsbank.»

Forslag nr. 15 lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjøre omstilling til nullutslippssamfunnet til del av formålet til Norges Bank.»

Forslag nr. 16 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede effektene av et pengevesen som tar i bruk digitale sentralbankpenger, kombinert med en økt offentlig kredittformidling gjennom eksisterende eller nye finansinstitusjoner.»

V o t e r i n g :

Forslagene fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne ble med 87 mot 14 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.09.04)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 2, fra Fremskrittspartiet og Rødt. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme de nødvendige lovendringsforslag for å sikre et system med individuell godkjenning av kredittvurderinger, hvor det sentrale ansvaret for ordningen er organisert under Brønnøysundregisteret.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Fremskrittspartiet og Rødt ble med 83 mot 18 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.09.19)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 1, fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag som ytterligere reduserer bankenes adgang til å ta risiko utenfor kjernevirksomheten.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti ble med 86 mot 15 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.09.37)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

Meld. St. 23 (2023–2024) – Finansmarkedsmeldingen 2024 – vedlegges protokollen.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig vedtatt.

Voteringsutskrift i sak nr. 15, debattert 17. juni 2024

Innstilling fra finanskomiteen om Statens pensjonsfond 2024 (Innst. 421 S (2023–2024), jf. Meld. St. 22 (2023–2024))

Presidenten: Under debatten er det satt fram 15 forslag. Det er:

- forslagene nr. 1–6, fra Kari Elisabeth Kaski på vegne av Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne
- forslagene nr. 7–13, fra Kari Elisabeth Kaski på vegne av Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne
- forslag nr. 14, fra Marie Sneve Martinussen på vegne av Rødt og Kristelig Folkeparti
- forslag nr. 15, fra Kjell Ingolf Ropstad på vegne av Kristelig Folkeparti

Det voteres over forslag nr. 15, fra Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å åpne for at Statens pensjonsfond utland (SPU) kan investere i unoterte aksjer på generelt grunnlag.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Kristelig Folkeparti ble med 100 stemmer mot 1 stemme ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.10.26)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 14, fra Rødt og Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede grunnlaget for å trekke Statens pensjonsfond utland (SPU) ut av pengespillselskaper med sikte på å fremme et forslag i forbindelse med neste års forvaltningsmelding om fondet.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Rødt og Kristelig Folkeparti ble med 94 mot 6 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.10.39)

Presidenten: Det voteres over forslagene nr. 8–13, fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne.

Forslag nr. 8 lyder:

«Stortinget ber regjeringen endre adferdskriteriet om salg av våpen slik at det lyder: «salg av våpen til stater som benytter våpnene på en måte som utgjør alvorlige brudd på menneskerettighetene eller internasjonal humanitær rett.»»

Forslag nr. 9 lyder:

«Stortinget ber regjeringen endre atferdskriteriet for observasjon og utelukkelse av selskaper for å

sikre at Statens pensjonsfond utland (SPU) trekker sine investeringer ut av selskaper knyttet til folkerettsstridig okkupasjon og andre folkerettsbrudd.»

Forslag nr. 10 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fastsette i «Retningslinjer for observasjon og utelukkelse av selskaper fra Statens pensjonsfond utland» at fondets investeringer ikke skal undergrave Norges folkerettslige forpliktelser, herunder konvensjoner som Norge er tilsluttet.»

Forslag nr. 11 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at Norges Bank jevnlig rapporterer hvordan Statens pensjonsfond utland (SPU) sin virksomhet er i tråd med Norges folkerettslige forpliktelser, herunder våre forpliktelser til å forhindre brudd på krigens folkerett.»

Forslag nr. 12 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at Norges Bank selger seg ut av selskaper i Statens pensjonsfond utland (SPU) sin portefølje som bidrar til krigshandlingene på Gazastripen.»

Forslag nr. 13 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at alle investeringer fra Statens pensjonsfond utland (SPU) i finansielle instrumenter utstedt av israelske selskaper, fryses med umiddelbar virkning, og at SPU selger seg ned i de samme selskapene.»

V o t e r i n g :

Forslagene fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne ble med 86 mot 15 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.10.55)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 7, fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen intensivere arbeidet for å unngå investeringer i avskoging slik at Statens pensjonsfond utland (SPU) når målet om en avskogingsfri portefølje innen 2025, og om nødvendig vedtar planer for hvordan dette målet skal nås.»

Venstre har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne ble med 82 mot 19 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.11.12)

Presidenten: Det voteres over forslagene nr. 1–6, fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen etablere et mål for NBIMs investeringsportefølje om at denne skal være netto nullutslipp innen 2050.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen starte arbeidet med etablering av en klimajustert referanseindeks for oljefondet og at denne legges frem for Stortinget senest i forbindelse med neste års stortingsmelding om Statens pensjonsfond.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen pålegge NBIM å kreve utslippsbaner for selskapene de er investert i innen 2026.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen foreta endringer i «Retningslinjer for observasjon og utelukkelse av selskaper fra Statens pensjonsfond utland» slik at § 3 annet ledd lyder:

(2) Observasjon eller utelukkelse kan besluttes for gruveselskaper og kraftprodusenter som selv eller konsolidert med enheter de kontrollerer enten:

- a) får 10 pst. eller mer av sine inntekter fra termisk kull,
- b) baserer 10 pst. eller mer av sin virksomhet på termisk kull,
- c) utvinner mer enn 10 millioner tonn termisk kull per år, eller
- d) har en kraftkapasitet på mer enn 5 000 MW fra termisk kull.»

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om at NBIM ikke gis anledning til å investere i, og forutsettes å trekke seg ut av, selskap som utvider eller forretar nyinvesteringer i kullrelatert virksomhet, både termisk og metallurgisk.»

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber regjeringen justere retningslinjene for Statens pensjonsfond utland (SPU) for å trekke fondet ut av investeringer som ikke tilfredsstiller norske krav til dyrevelferd.»

V o t e r i n g :

Forslagene fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne ble med 82 mot 19 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.11.28)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k:

Meld. St. 22 (2023–2024) – Statens pensjonsfond 2024 – vedlegges protokollen.

V o t e r i n g:

Komiteens innstilling ble enstemmig vedtatt.

Votering i sak nr. 16, debattert 17. juni 2024

Innstilling fra finanskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Lan Marie Nguyen Berg, Rasmus Hansson og Une Bastholm om å trekke Statens pensjonsfond utland ut av selskaper som bidrar til å opprettholde ulovlige israelske bosettinger (Innst. 416 S (2023–2024), jf. Dokument 8:119 S (2023–2024))

Presidenten: Under debatten har Kari Elisabeth Kaski satt fram et forslag på vegne av Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at alle investeringer fra Statens pensjonsfond utland (SPU) i selskaper som har forretningsforbindelser til ulovlige israelske bosettinger på Vestbredden, fryses med umiddelbar virkning, og at SPU selger seg ned i de samme selskapene.»

Det voteres alternativt mellom dette forslaget og komiteens innstilling.

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k:

Dokument 8:119 S (2023–2024) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Lan Marie Nguyen Berg, Rasmus Hansson og Une Bastholm om å trekke Statens pensjonsfond utland ut av selskaper som bidrar til å opprettholde ulovlige israelske bosettinger – vedtas ikke.

V o t e r i n g:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne ble innstillingen vedtatt med 85 mot 15 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.12.35)

Votering i sak nr. 17, debattert 17. juni 2024

Innstilling fra finanskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Marie Sneve Martiussen og Mímir Kristjánsson om å sikre at Statens pensjonsfond utland trekker sine investeringer ut av selska-

per som bryter grunnleggende arbeidstakerrettigheter (Innst. 420 S (2023–2024), jf. Dokument 8:65 S (2023–2024))

Presidenten: Under debatten har Kari Elisabeth Kaski satt fram et forslag på vegne av Sosialistisk Venstreparti og Rødt. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen endre kriteriet for observasjon og utelukkelse av selskaper for å sikre at Statens pensjonsfond utland trekker sine investeringer ut av selskaper som bryter grunnleggende arbeidstakerrettigheter og nekter sine ansatte tariffavtale.»

Det voteres alternativt mellom dette forslaget og komiteens innstilling.

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k:

Dokument 8:65 S (2023–2024) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Marie Sneve Martiussen og Mímir Kristjánsson om å sikre at Statens pensjonsfond utland trekker sine investeringer ut av selskaper som bryter grunnleggende arbeidstakerrettigheter – vedtas ikke.

V o t e r i n g:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt ble innstillingen vedtatt med 88 mot 13 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.13.44)

Votering i sak nr. 18, debattert 17. juni 2024

Innstilling fra finanskomiteen om Statsrekneskapen 2023 (Innst. 419 S (2023–2024), jf. Meld. St. 3 (2023–2024))

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k:

Meld. St. 3 (2023–2024) – Statsrekneskapen 2023 – vedlegges protokollen.

V o t e r i n g:

Komiteens innstilling ble enstemmig vedtatt.

Votering i sak nr. 19, debattert 17. juni 2024

Innstilling fra finanskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sveinung Rotevatn,

Grunde Almeland, Abid Raja og Guri Melby om å endre utlånsforskriften for å hjelpe flere førstegangskjøpere inn på boligmarkedet (Innst. 400 S (2023–2024), jf. Dokument 8:139 S (2023–2024))

Presidenten: Under debatten har Sveinung Rotevatn satt fram to forslag på vegne av Fremskrittspartiet og Venstre.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen snarest endre forskrift om finansforetakenes utlånspraksis (utlånsforskriften) slik at maksimal belåningsgrad for førstegangskjøpere settes til 95 pst.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen snarest endre forskrift om finansforetakenes utlånspraksis (utlånsforskriften) slik at bankenes særskilte fleksibilitetskvote for Oslo oppheves og at det blir en felles nasjonal kvote på 10 pst.»

Det voteres alternativt mellom disse forslagene og komiteens innstilling.

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

Dokument 8:139 S (2023–2024) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sveinung Rotevatn, Grunde Almeland, Abid Raja og Guri Melby om å endre utlånsforskriften for å hjelpe flere førstegangskjøpere inn på boligmarkedet – vedtas ikke.

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslagene fra Fremskrittspartiet og Venstre ble innstillingen vedtatt med 82 mot 18 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.14.53)

Votering i sak nr. 20, debattert 17. juni 2024

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sofie Marhaug, Marie Sneve Martinussen, Bjørnar Moxnes og Geir Jørgensen om å legge ned veto mot EUs fjerde energimarkedspakke (Innst. 368 S (2023–2024), jf. Dokument 8:140 S (2023–2024))

Presidenten: Under debatten har Marius Arion Nilssen satt fram et forslag på vegne av Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge ned veto mot at EUs fjerde energimarkedspakke innlemmes i EØS-avtalen, og meddele dette i EØS-komiteen i tråd med EØS-avtalen artikkel 102.»

Det voteres alternativt mellom dette forslaget og komiteens innstilling.

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

Dokument 8:140 S (2023–2024) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sofie Marhaug, Marie Sneve Martinussen, Bjørnar Moxnes og Geir Jørgensen om å legge ned veto mot EUs fjerde energimarkedspakke – vedtas ikke.

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt ble innstillingen vedtatt med 73 mot 28 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.15.45)

Sak nr. 23 [15:15:54]

Referat

1. (393) Statsministerens kontor melder at
 1. lov om endringer i arbeidsmiljøloven mv. (rammer for overtredelsesgebyr) (Lovvedtak 64 (2023–2024))
 2. lov om endringer i energiloven mv. (tiltak for et mer forbrukervennlig strømmarked) (Lovvedtak 82 (2023–2024))
 3. lov om endringer i diskrimineringsombudsloven og likestillings- og diskrimineringsloven (presisering av diskrimineringsombudsloven § 7 og likestillings- og diskrimineringsloven §§ 10 og 33) (Lovvedtak 77 (2023–2024))
 4. lov om endringer i privatskolelova (ny tilskuddsmodell for private grunnskoler) (Lovvedtak 69 (2023–2024))
 5. lov om endringer i barnehageloven (unntak fra kravet om selvstendig rettssubjekt og forbudet mot annen virksomhet m.m.) (Lovvedtak 70 (2023–2024))
 6. lov om endringer i opplæringslova og privatskolelova (kompetansekrav, faglig ansvar og bruk av fysisk inngripen for å avverge skade m.m.) (Lovvedtak 78 (2023–2024))
 7. lov om endringer i viltloven mv. (endret betegnelse på organ i viltforvaltningen og oppheving av lovvedtak om nydyrking og nedbygging av myr) (Lovvedtak 67 (2023–2024))

8. lov om endringer i brukthandelova (innskrenking av virkeområde) (Lovvedtak 68 (2023–2024))
– er sanksjonert under 14. juni 2024
Enst.: Vedlegges protokollen.
2. (394) Endringer i legemiddeloven og lov om medisinsk utstyr (forskriftshjemler for mindre vesentlige endringer av forordninger) og samtykke til godkjenning av EØS-komiteens beslutninger nr. 153/2023 og 179/2023 om innlemmelse i EØS-avtalen av forordningene (EU) 2023/502, (EU) 2023/503 og (EU) 2023/183 (Prop. 111 LS (2023–2024))
Enst.: Sendes helse- og omsorgskomiteen, unntatt B, som sendes helse- og omsorgskomiteen, som foretter sitt utkast til innstilling for utenriks- og forsvarskomiteen til uttalelse før innstilling avgis.
3. (395) Endringer i tvisteloven og straffeprosessloven mv. (gjenåpning for sivile krav fremmet i en straffesak mv.) (Prop. 110 L (2023–2024))
Enst.: Sendes justiskomiteen.
4. (396) Endringer i utlendingsloven mv. (utvidet hjemmel for forskrifter om fritt rettsråd) (Prop. 112 L (2023–2024))
Enst.: Sendes kommunal- og forvaltningskomiteen.
5. (397) Eksport av forsvarsmateriell frå Noreg i 2023, eksportkontroll og internasjonal ikkje-spreiings-samarbeid (Meld. St. 25 (2023–2024))
Enst.: Sendes utenriks- og forsvarskomiteen.

Presidenten [15:16:23]: Stortinget går da tilbake til behandling av dagens kart.

Sak nr. 22 fortsetter [15:16:24]

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Bjørnar Moxnes og Marie Sneve Martinussen om å forhindre et folkemord på Gazastripen (Innst. 370 S (2023–2024), jf. Dokument 8:149 S (2023–2024))

Bjørnar Moxnes (R) [15:17:03]: Siden forrige gang Stortinget behandlet forslag om tiltak for å stanse Israels folkerettsbrudd mot Gaza, har også viktige vedtak blitt gjort i FNs organer. Den 25. mars 2024 vedtok Sikkerhetsrådet resolusjon 2728, som krever umiddelbar våpenhvile og også peker på at Israels blokkering av nødhjelp til befolkningen må opphøre. Den internasjonale domstolen, ICJ, fant, som vi alle vet, 26. januar 2024 Sør-Afrikas anklager om at Israel står i fare for å utføre et folkemord, troverdige, og de beordret den israelske staten til å gjøre alt i dens makt for å forhindre folkemord på palestinerne, påse at det israelske militæret ikke begår noen handling som kan utgjøre et folkemord, samt å slippe inn nødhjelp. Den 28. mars 2024

utstedte ICJ en ny ordre, som da beordret staten Israel til uten opphold å slippe inn mat, vann, strøm og legehjelp til Gaza, bl.a. ved å holde grenseovergangene åpne for slik hjelp, i fullt samarbeid med FN, og 5. april 2024 vedtok FNs menneskerettighetsråd en resolusjon som ber landene om å

«stanse salg, overføring og videresalg av våpen, ammunisjon og annet militært utstyr til Israel (...) for å forhindre videre brudd på internasjonal humanitærrett samt brudd og misbruk av menneskerettigheter».

Norges offisielle syn på okkupasjonen er tydelig og er også blitt framført for ICJ:

«Okkupasjonen er et brudd på grunnleggende menneskerettigheter, internasjonal humanitær lov og det palestinske folkets rett til selvbestemmelse.»

Utenriksminister Espen Barth Eide har også sagt til NRK at den uretten som palestinerne utsettes for, må stanse. Så langt har ikke Sikkerhetsrådet kommet med noen sanksjonsmekanismer for å håndheve at partene etterlever rådets resolusjon om våpenhvile og humanitær tilgang, som vi har sett faktisk har skjedd i andre konflikter. Man har heller ikke fulgt opp tidligere resolusjoner som slår fast at de palestinske områdene er okkupert, og at Israel må avslutte all bosettingsaktivitet i områdene snarest. Det er ikke blitt møtt med sanksjoner, det heller.

Derfor må Norge ta initiativ til sanksjoner i FN-regi, og i påvente av slike sanksjoner påhviler det hvert av FNs medlemsland å følge opp Sikkerhetsrådets vedtak. Det samme gjelder ICJs ordre og FNs menneskerettighetsråds resolusjoner, siden disse organene ikke har egne maktmidler til å påse etterlevelse, men er helt avhengig av handling fra stater som er tilsluttet FNs konvensjoner. For å ivareta våre folkerettslige forpliktelser må Norge altså komme med egne tiltak for å stoppe Israels okkupasjon av Palestina, for å hindre folkemord og for å avverge humanitær katastrofe. Etter ICJs pålegg forsikret også utenriksminister Barth Eide om at det påhviler alle stater å gå gjennom sin samhandling med Israel for å se om man på noen måte kan bidra til den, og at det ville komme en gjennomgang. Den gjennomgangen har kommet, og den mener bl.a. ICJ Norge at ikke på noen måte er god nok.

Regjeringen påstår at Norge ikke er underlagt noen streng aktsomhetsnorm overfor Israel fordi vi har en stor geografisk avstand og relasjon til Israel, og fordi vi, ifølge regjeringen, verken yter økonomisk eller materiell bistand til landet og derfor ikke kan anta å ha en utpreget sterk påvirkningskraft.

For det første, som ICJ Norge sier: Det finnes bare én aktsomhetsnorm, ikke en mildere som man kan lene seg på og bruke som unnskyldning og sovepute, som re-

gjeringen her gjør. For det andre: I andre tilfeller framhever Norge veldig tydelig at vi er nær alliert med Israel. Her tones det kraftig ned. For det tredje: Det er større sannsynlighet for at det pågår et folkemord i Gaza enn det regjeringens eget notat impliserer, og Norge har altså en juridisk forpliktelse til å forhindre også andre forbrytelser enn folkemord, slik som krigsforbrytelser, brudd på Genèvekonvensjonene og forbrytelser mot menneskeheten. I sum er notatet juridisk akrobatikk. Stortinget må treffe tiltak, og det er bakgrunnen for det Rødt har fremmet i denne saken.

Nils T. Bjørke hadde her teke over presidentplassen.

Sveinung Rotevatn (V) [15:22:23]: Det er vanskeleg ikkje å verte rørt av den menneskelege tragedien som føregår på Gaza. Over åtte månader har gått sidan Israel vart utsett for eit brutalt terrorangrep den 7. oktober. Det vart med rette fordømt på det sterkaste, både av våre myndigheiter og av det internasjonale samfunnet. Det er uakseptabelt at Hamas framleis ikkje frigjev gislane og fortset å gjennomføre angrep mot Israel.

Sjølv om Israel har rett til å forsvare seg innanfor dei rammene folkeretten set, har brutaliteten i den krigføringa som føregår, gått langt utanfor det proporsjonale eller det legitime eller lovlege. Titusenvis har vorte drept. Mange er uskuldige, sivile, og det er rett og slett umogleg for verdssamfunnet å sitje og sjå på det som no skjer.

Med det utgangspunktet er det vanskeleg ikkje å fordøme ei krigføring der så store tap skjer, der byar vert lagde i grus, og der hundretusen er truga av hungersnød. Det finst reglar i krig, og dei bryt begge partane i dette tilfellet. Det er viktig å leggje ytterlegare press på Israel for å stoppe valden og lidingane på Gaza. Det er avgjerande at det internasjonale samfunnet legg eit reelt press på partane – og eit tydeleg press.

Venstre meiner difor det er viktig at Vesten med USA og våre NATO-allierte stoppar våpenleveransar som kan bidra til krigsbrottsverk, og samtidig har Noreg, som eit land med omfattande samhandling med Israel, både eit ansvar og for interesse i å avklare korleis vi kan anvende bl.a. folkemordkonvensjonen i denne saka. Alle land må snu alle steinar for å sjå kva vi kan gjere for å hindre dei store lidingane som no føregår på Gaza.

Så er det oppløftande å høyre at det ligg våpenkvileavtalar på bordet, som det iallfall vert påstått er forankra på israelsk side, sjølv om det ikkje er offisielt bekrefta. Dei menneskelege lidingane er uuthaldelege. Ein slik avtale må kome på plass. Den må vere langvarig og også kunne føre til ein varig fred.

Vi må ikkje miste det langsiktige målet av syne. Det må jobbast for ei tostatsløsning der både israelarar og palesti-

narar kan leve i frie, trygge og sjølvstendige statar. Det inneber at den ulovlege busetjingspolitikken på okkupert palestinsk land, som er direkte i strid med målet om ei tostatsløsning, må opphøyre. Det inneber at ein må støtte opp om ei demokratisk utvikling på palestinsk side.

Difor vil Venstre gje honnør til regjeringa for at Noreg no anerkjenner Palestina som stat. Det er eit viktig steg mot ei rettferdig fredsløsning i Midtausten. Anerkjenninga viser også at det er nødvendig å tenkje nytt i denne konflikten, og det er ei erkjenning av at det vi har gjort fram til no, ikkje har fungert.

Israel si ytterleggående regjering har dessverre ikkje vist nokon som helst vilje til å støtte opp om ei tostatsløsning, eller noko som kan gje ein varig fred. Tvert imot vert det lagt til rette for stadig fleire ulovlege busetnader. Verdssamfunnet må stå opp for folkeretten, og då er ein over i spørsmålet om korleis ein gjer det på ein best mogleg måte, og kva type økonomiske verkemiddel ein kan ta i bruk for å leggje eit press på partane og stå opp for internasjonal rett.

Det er fremja fleire forslag i denne saka. Venstre kjem til å støtte fleire av dei i tillegg til forslag nr. 1, som vi har varsla i innstillinga at vi støttar. Vi kjem også til å stemme for forslag nr. 2 og forslag nr. 3. Så er det fremja eit nytt forslag om dette belgiske initiativet, som er, så vidt eg klarer å forstå, mildt sagt svært breitt formulert, slik forslaget ligg på bordet. Det er noksnakk om eit mykje meir målretta initiativ enn som så. Venstre har då fremja eit alternativt forslag, som eg tek opp, som på ein meir presis måte beskriv det dette initiativet går ut på, nemleg eit felles initiativ innanfor EU om sanksjonar og for varer produserte på ulovleg okkupert område. Det forslaget tek eg opp og håpar det kan få støtte, i tillegg til det andre forslaget som eg også nemnde at Venstre kjem til å stemme for i denne sal.

Presidenten [15:26:52]: Representanten Sveinung Rotevatn har teke opp det forslaget han viste til.

Sigrd Zurbuchen Heiberg (MDG) [15:27:07]: Folkemordet på Gaza var ein varsla katastrofe, og nedslaktinga av sivile – barn, kvinner, spedbarn – får lov til å fortsetja fordi Israels allierte i Vesten lét det skje. Den dobbeltmoralen som vestlege land lenge har utvist i Midtausten, og den enorme svekkinga av folkeretten som no skjer, er livsfarleg, òg for oss. Kvifor skal andre land i andre delar av verda tru på Noreg, eller på USA, når ein snakkar om menneskerettar og demokrati den eine dagen og sel våpen og ammunisjon til bruk i folkemord den neste?

Me er mange som ikkje søv godt for tida, og me i Miljøpartiet Dei Grøne støttar forslaga som ligg i salen i dag. Me støttar boikott og økonomiske sanksjonar mot Israel. Det er all grunn til å ha ei hard og tydeleg linje

mot det sitjande ekstreme regimet i Tel Aviv. Sanksjonar no vil òg gjera det lettare for ei framtidig meir moderat regjering, som me må håpe på, som då kan få letta sanksjonar mot å forhalde seg til folkeretten. No har Tryggingrådet endeleg vedteke våpenkvile, men dei fryktelege hendingane fortset. Akkurat no dør barn og gamle i glovarme telt utan nok mat, vatn eller medisinar.

Noreg har ikkje berre diplomatisk makt; me har økonomisk makt. Noreg kan og må gjere meir. Me kan trekkje ut alle norske investeringar i Israel. Me kan stoppe Equinor frå å byggje ut oljefelt saman med Delek Group, det israelske selskapet som er svartelista av FN, og som profitterer direkte på okkupasjonen av Palestina. Noreg må gjere alt me kan for å stoppe bomberegnet, for å få inn mat og naudhjelp, for å frigje palestinske barn i israelske fengsel, for å hjelpe skadde palestinarar. Regjeringa må jobbe for å få på plass ei helseluftbru.

Europeiske land har eit særleg historisk ansvar for denne konflikten – for det første fordi fordrivinga av palestinarane i førre hundreåret oppstod som ein konsekvens av jødeforfølgningane i Europa, og deretter den ferdelege europeisk-starta andre verdskrigen og folkemordet på jødane i Europa, for det andre fordi opprettinga av staten Israel berre kunne skje på grunn av den europeiske kolonialismen og undertrykkinga i Midtausten den gongen, og for det tredje fordi Europa, saman med vår mektigaste allierte, USA, i tiår etter tiår – og framleis i dag – tillèt Israel å bryte folkeretten i Palestina.

Me må slå ring om folkeretten og om alle menneskeliv. La Gaza leve!

Utenriksminister Espen Barth Eide [15:29:59]: Jeg er svært enig med bl.a. representanten Sigrid Zurbuchen Heiberg om at vi må stå opp for folkeretten, og det mener jeg virkelig at Norge gjør. Jeg tror vi har vært det tydeligste landet i Europa de siste månedene på nettopp det, som også representanten Aukrust var inne på. Vi har heldigvis fått støtte av flere og flere, men vi var litt alene i begynnelsen i vår del av verden om å mene at det her foregår alvorlige brudd på krigens folkerett, på humanitærretten, fra Israels side. Det skjer selvfølgelig også fra Hamas' side, slik at det også er nevnt, for både det å ha sivile gisler og villkårlige rakettagrep inn mot Israel er også ulovlig. Likevel er det svært alvorlig når en stat som Israel også begår den type forbrytelser, og det har vi vært veldig tydelige på.

Derfor er vi veldig opptatt av at det nå pågår flere prosesser i internasjonale domstoler om dette. Vi har støttet opp om det, vi er blant disse domstolenes fremste forsvarere. Det er to saker i Den internasjonale domstolen, som er alle FN-medlemmers domstol, og der har vi intervenert i den ene, nemlig i saken om okkupasjonsens ulovlighet, med et ganske viktig innlegg. Innlegget

var grundig gjennomarbeidet – fra hele historikken rundt Israels tilblivelse og det utestående spørsmålet, et uløst Palestina-spørsmål siden da – og det ble svært tydelig lagt merke til, vil jeg mene. Så er det også en annen prosess knyttet til eventuelle brudd på folkemordkonvensjonen, og vi mener det er riktig at disse domstolene brukes til nettopp dette.

Det er også en prosess i Den internasjonale straffedomstolen, ICC, som jo ikke alle land er tilsluttet – ikke Israel, men Palestina – og der har sjefsanklager anbefalt at det tas ut tiltale mot bl.a. statsminister Netanyahu og forsvarsminister Gallant. Det er ikke endelig avklart av panelet, men det kan godt være at det skjer i nær framtid. Vi har vært tydelige på at det i så fall er en arrestordre vi vil bidra til å effektivere hvis vi får anledning til det, og det er også et felleseuropeisk syn.

Det å stå opp for folkeretten mener jeg har vært en gjennomgående tråd her. Jeg er den første til å være enig i at hvis Vesten framstår med doble standarder, vil det undergrave troen på hele folkerettssystemet, hele den internasjonale orden, og derfor ønsker ikke vi å være en del av det.

Så er det slik at det er tre imperativer, og dette har jeg vært igjennom i mange stortingsdebatter: Det ene er å få slutt på krigen, altså bidra til våpenhvile nå, så fort som mulig. Der er det Qatar, Egypt og USA som spiller hovedrollen. Norge støtter opp om det arbeidet, men vi har ikke en hovedrolle der.

Så er det den humanitære innsatsen. Der er Norge en ganske tung aktør. Det var nettopp en stor og viktig konferanse om det i Amman, hvor vi deltok aktivt og med betydelige bidrag, og så sent som i dag har utviklingsministeren og jeg møtt Philippe Lazzarini, som er sjefen for UNRWA. Vi har uttrykt vår veldig tydelige støtte til det viktige arbeidet han og hans folk gjør, men også bevilget ytterligere 100 mill. kr til det humanitære arbeidet der.

Aller viktigst er det tredje imperativet, som er å forberede en politisk løsning. Der står Norge helt sentralt, sammen med en gruppe arabiske land, stadig flere europeere og nå også Canada, som har utarbeidet en kontaktgruppe for å tenke utenfor boksen og for å gå bort fra det gamle premisset om at man må vente til partene har forhandlet seg ferdig, og heller utarbeide en helhetlig, regionalt forankret løsning.

Dette er de viktigste tingene vi kan gjøre for å bidra til at krigen tar slutt nå, men også for å bidra til at den forblir slutt i det lange løp, ved at man styrker de institusjonene som representerer håpet om en balansert løsning – i betydningen en fri, selvstendig palestinsk stat som lever i fred med en fortsatt eksisterende israelsk stat, som skal være de to elementene i en tostatsløsning. Dette jobber vi med hver eneste dag, nettopp fordi vi vil

at krigen skal ta slutt, at overgrepene skal ta slutt, og at lidelsene tar slutt.

Når det gjelder våre formelle forpliktelser, har vi gått igjennom dem. Våre beste jurister har sett på hvilken handlingsplikt vi har, og de har tydelig konkludert med at de mener vi er klart innenfor, at det ikke er noen aktiviteter Norge står i nå, som kan sies – etter lovverket – å støtte opp om okkupasjonen. Jeg vil minne om at vi i nyere tid også har kommet med en sterk fraråding fra næringslivssamarbeid på okkupert land, samt en rekke andre tiltak som skal bidra videre til dette.

Presidenten [15:35:03]: Det vert replikkordskifte.

Ine Eriksen Søreide (H) [15:35:17]: Det er ingen tvil om at terrorangrepet 7. oktober, gisseltakingen og raketene fra Hamas mot Israel er brudd på folkeretten. Det er heller ingen tvil om at måten Israel forsvare seg på, hvor de nå gjennomfører betydelige angrep mot Gaza, med det resultat at snart 38 000 mennesker er drept, også er klart utenfor folkerettens rammer og i strid med folkeretten. Utenriksministeren var inne på at det viktigste nå er å få til en våpenhvile. Det er jeg fullt og helt enig i, men det kunne vært interessant om utenriksministeren kunne si noe mer om hvordan han ser for seg at både Sikkerhetsrådets vedtak og USAs initiativ sammen med Qatar og Egypt nå kan materialisere seg i en reell våpenhvile, og hva tidshorisonten eventuelt er.

Utenriksminister Espen Barth Eide [15:36:05]: Jeg må si at etter at USA nok har vært ganske nølende en stund i denne konflikten, har de nå tatt et tydelig grep ved å være med og legge fram et forslag som burde kunne godtas av partene som det er, eller med begrensede justeringer. Det som har endret seg de siste månedene, er at det i større grad skal peke mot en varig våpenhvile, som også var det Biden sa da han la det fram. Tidligere har man sett på våpenhvile mest som en pause. Nå skal dette være inngangen til noe som varer. I det ligger også problemet, for Hamas har sagt at de i prinsippet godtar hovedtrekkene, men ønsker å tydeliggjøre poenget om at dette må bli en varig våpenhvile. Fra deres ståsted – som jeg selvfølgelig tar avstand fra, for det å holde sivile gisler er galt, uansett – må utlevering av gislene byttes i noe som varer. Der har Israel enn så lenge ikke vært klar til å bekrefte at de er med på de justeringene. Der står vi akkurat nå. Men det er betydelig press fra USA mot Israel, og fra Qatar og Egypt mot Hamas, om å godta dette.

Ine Eriksen Søreide (H) [15:37:13]: Utenriksministeren var inne på at i tillegg til imperativene våpenhvile og humanitær innsats er det viktig å finne en varig politisk løsning. Som jeg var inne på i mitt hovedinnlegg, er det et arbeid Norge både har støttet opp un-

der og jobbet intenst for i mange år. Utenriksministeren sa også at Norge har en helt sentral rolle i det siste, nemlig å skape en politisk løsning. Hvordan ser utenriksministeren for seg at Norge kan spille en avgjørende og sentral rolle hvis vi ikke har kontakt med den ene av partene, nemlig Israel? Det er helt avgjørende i ethvert diplomati at om man skal man lykkes, må man ha alle aktørene rundt bordet eller iallfall ha dialog med dem. Akkurat nå er jo det vanskelig for Norge. Derfor er spørsmålet hvordan Norge skal kunne spille en sentral rolle når vi ikke har den kontakten.

Utenriksminister Espen Barth Eide [15:38:06]: Nå har vi omfattende kontakt med Israel. Det er riktig at forholdet mellom Norge og Netanyahu-regjeringen – og flere av ministrene der – er anstrengt. Det er for øvrig anstrengt mellom dem og ganske mange andre land også for tiden. Det er en regjering som er ganske isolert internasjonalt akkurat nå, men på en rekke andre nivåer har vi omfattende kontakt også med Israel, både praktisk på bakken og på andre måter.

Vi ønsker også å ha en dialog. Vi ønsker å ha kontakt med Israel. Det er riktig at det er en del av helheten her, men når det gjelder vår nåværende rolle, mener jeg det viktigste er rollen som leder av giverlandsgruppen. Der har vi hatt møte etter at vi gikk ut med anerkjennelse. Det gikk helt utmerket, og det møtet mener jeg var viktig. Det er det arbeidet vi nå gjør sammen med denne arabiske gruppen.

Jeg tror det kommer en dag, kanskje om ikke så lenge, hvor Israel skjønner at de må tenke på hvordan palestinske myndigheter kan komme tilbake til Gaza, for alternativene er enten evig okkupasjon, eller at Hamas får bygget seg opp igjen. Ingen av de alternativene er akseptable for Israel, eller for meg (presidenten klubber), for den saks skyld. Derfor tror jeg at en tostatsløsning kommer på bordet igjen.

Presidenten [15:39:14]: Me må prøva å halda oss innanfor tida.

Christian Tybring-Gjedde (FrP) [15:39:30]: Den 22. mai anerkjente utenriksministeren Palestina som egen stat. 13. juni var statsministeren her i salen og redegjorde for regjeringens utenrikspolitikk, og denne beslutningen ble ikke nevnt med et eneste ord. Det er litt underlig når dette har vært omtalt i 14 dager nesten opp og ned i mediene, men det var altså ikke noe statsministeren ønsket å nevne i stortingssalen. Det ble lagt merke til av mange, og det var litt underlig. Mitt spørsmål – basert på også annen informasjon – er hvorvidt beslutningen om å anerkjenne Palestina var forankret i hele regjeringen, og om også statsministeren hadde

kunnskap og kjennskap og ga sin aksept til at utenriksministeren kunne anerkjenne Palestina.

Utenriksminister Espen Barth Eide [15:40:24]: Det var jo et svært underlig spørsmål, for det var en pressekonferanse hvor statsministeren og jeg sto sammen og kunngjorde anerkjennelse av Palestina etter et vedtak i regjeringen og etter å ha informert Stortinget på egnet måte, som det heter. Det var definitivt en beslutning regjeringen tok sammen, og som statsministeren var tungt engasjert i. Noe annet ville være merkelig. Jeg vet ikke helt hvor man har det fra. Man kan eventuelt se den pressekonferansen om igjen – den begynte jo med en tydelig kunngjøring fra statsministeren om dette. Så det står vi sammen om.

Jeg kan også understreke at jeg mener dette er blitt veldig godt mottatt, naturligvis fra både palestinsk og arabisk hold og også i store deler av verden som opplever at dette nettopp var en utstrakt hånd til de mer moderate kreftene, fordi de som vinner på en evig voldsspiral, er både de mer ytterliggående kreftene i Israel og Hamas, som verken representanten Tybring-Gjedde eller jeg har noe ønske om å styrke.

Christian Tybring-Gjedde (FrP) [15:41:24]: Jeg er totalt uenig i definisjonene og konklusjonene til utenriksministeren om at dette var en støtte til moderate krefter. Jeg mener det er en støtte til radikale krefter. Det er de som i FN har vært opptatt av å fordømme Israel på alle slags måter, og nå stiller Norge seg i den rekken av gratulanter til Hamas. Det er tre europeiske land som har gjort det samme som Norge, og ikke de landene vi pleier å samarbeide med, men som vi pleier å følge i andre saker. Utenriksministeren tar direkte feil i den påstanden. Han kan prøve å si det andre så lenge han vil, men det er faktisk feil.

Jeg vil spørre om påstanden om at Gaza er okkupert. Det er greit at det er okkupert nå etter 7. oktober, men det var et valg i 2005, hvor israelske soldater forlot Gaza, men man fortsetter å si at Gaza er okkupert. Jeg vil gjerne vite hvem som okkuperte Gaza før 7. oktober. Hvem var der og okkuperte Gaza? Det var ingen israelske soldater der den gangen og heller ingen andre som var der etter definisjonen av okkupasjon. Så hvem okkuperte Gaza før 7. oktober?

Utenriksminister Espen Barth Eide [15:42:29]: Okkupasjonen rent fysisk er jo av den andre delen av Palestina, av Vestbredden. Det jeg snakket om nå, var okkupasjonen i ettertid. Etter en våpenhvile må Israel stå overfor valget om de da skal okkupere Gaza eller ha styrker i Gaza – kall det hva du vil – noe de selv har avvist, om de skal gå tilbake til situasjonen før 7. oktober, som i praksis betyr at Hamas kommer tilbake, eller om

de skal være med på å få palestinske myndigheter inn. Det er de tre reelle alternativene.

Da vi i sted snakket om okkupasjonen, var det den åpenbart pågående okkupasjonen som rent fysisk på bakken ikke minst dreier seg om Vestbredden, hvor situasjonen er i ferd med å bli svært alvorlig, og hvor 550 palestinere er drept av bl.a. bosettervold.

Christian Tybring-Gjedde (FrP) [15:43:19]: Igjen snakker utenriksministeren ut av begge munnviker. Vi er jo enige om at bosetterne på Vestbredden eventuelt har land de ikke skulle tatt, så det snakker vi ikke om. Nå snakker vi om Gaza og Gaza etter valget i 2005. Da ble okkupasjon brukt hele tiden, og det linkes også mot flyktninger: Gaza er okkupert, Gaza er okkupert. Vi har også hørt flere i salen her si at Gaza er okkupert. Når det ikke fantes en eneste soldat fra Israel der, hvordan kan det da være mulig at Gaza var okkupert?

Det samme gjelder flyktninger. Er det slik, som utenriksministeren sannsynligvis mener, at de såkalte flyktningene av tredje generasjon, som da er såkalt fordrevet fra Israel, har en rett til å komme tilbake til Israel, eller slutter de å være flyktninger ved en tostatsløsning? Det er noe som ikke henger sammen her.

Jeg vil gjerne at utenriksministeren tar det med Gaza – var Gaza okkupert etter 2005?

Utenriksminister Espen Barth Eide [15:44:17]: Det er vel kjent at israelske styrker trakk seg ut av Gaza, og Ariel Sharon brukte makt for å tvinge israelske bosettere ut av Gaza. Da ble ikke Gaza etterlatt til de legitime palestinske myndighetene, men de facto til Hamas, som ikke bare er hovedfienden til Israel, men også til Fatah og de moderate kreftene som vi nå anerkjenner. Når vi anerkjenner State of Palestine, er det det motsatte av Hamas, for det er de som styres fra Ramallah, og som etter Oslo-avtalen skulle kontrollere både Gaza, Vestbredden og den løsningen man finner i Jerusalem.

Når det gjelder flyktnings status, er det en av de fire kjente sluttspørsmålene som fortsatt ligger der. Jeg tror ingen tror at alle de skal komme tilbake til Palestina, men flyktnings status og hva som skjer med dem som flyktet eller er etterlatte etter flyktninger, er et av de fire spørsmålene som gjensto. Det er det som er grunnen til at Oslo-avtalen ikke kom helt i mål noen gang.

Bjørnar Moxnes (R) [15:45:41]: Jeg viste i innlegget mitt til kritikken av regjeringens eget notat om Norges forpliktelser til å motvirke et folkemord, der Norges samhandel med Israel nok underdrives noe. Vi har bl.a. 141 mrd. kr investert i selskaper som er delaktige i den ulovlige okkupasjonen av Palestina, og også over 10 mrd. kr direkte investert i selskaper i Israel. Vi har for så vidt også tjent en del milliarder kroner på våpensel-

skaper, hvor vi har eierskap, som også leverer våpen til Israel.

Er utenriksministeren enig i det som sies fra Terje Einarson i ICJ-Norge, om at det finnes bare én aktsomhetsnorm, altså ikke en slags lavere terskel for Norge, og den binder også Norge?

Utenriksminister Espen Barth Eide [15:46:44]: At det finnes én norm, og at det er en handlingsplikt i forhold til den normen, er notatet Utenriksdepartementet har laget om dette, veldig tydelig på, men det er klart at graden av eksponering mot Israel er en del av vurderingen. Der har våre beste jurister landet på at vi fra norsk side er klart utenfor en faresone for på noen måte å ha bidratt til folkemord. Det er f.eks. ingen våpeneksport fra Norge, slik våpeneksport etter dette stortingets lovverk er definert: som norske våpen.

Det er også slik, og det er offentlig opplyst av det etiske rådet til Statens pensjonsfond utland, populært kalt oljefondet, at de jobber med sider ved sine investeringer. Da må jeg vise til det de har sagt, men det er ingen stor hemmelighet at det også jobbes med å se på sammensetningen av den porteføljen som kan berøre dette. Da viser jeg til den utredningen som er gjort.

Vi mener at det er utrolig viktig at Norge bidrar til å stoppe folkemord, men i forhold til de formelle forpliktelser som følger av dette i internasjonalt rettsvesen, er vi klart på riktig side.

Sigrd Zurbuchen Heiberg (MDG) [15:48:01]: Eg lurer på kva utanriksministeren tenkjer om det komande valet i USA. Det er jo ingen tvil om at Israel kan tura på som dei gjer fordi USA held si hand over dei og fortset med støtte. Det er heller ingen tvil om at dei sterke pro-israelske lobbykampanjane i USA har sett av hundrevis av millionar dollar til å bakka proisraelske kandidatar. AIPAC, den største lobbykampanjen, skryt av at 98 pst. av deira kandidatar vann valet i 2022.

Eg lurer på: Viss ein hadde sett føre seg at det var eit anna land som braut folkeretten, og som hadde så direkte kontroll over dei folkevalde i USA, vår nærmaste allierte, korleis skulle me forhalda oss til det? Og i forlenginga av det: Korleis skal me forhalda oss til den realiteten at Israel og den israelske lobbyen sit med så enorm politisk makt i USA i dag?

Utenriksminister Espen Barth Eide [15:49:01]: Ja, hva skal Norge gjøre med det?

Noe av det vi gjør, er bl.a. å erkjenne at USA, selv under Biden-administrasjonen, selv med demokratisk administrasjon, har begrensninger som vi gjerne skulle sett at de ikke hadde. Vi opplever at vi veldig ofte er enige om analysen av situasjonen, men det er ting vi kan gjøre som de ikke kan gjøre. Derfor har jeg opplevd det

som veldig viktig å være tydelig med vår anerkjennelse, som er – jeg må bare si det, president – ekstremt godt mottatt hos de det virkelig angår, på bakken, og de som forsøker å bygge en palestinsk stat på ordentlig. Derfor bygger vi nettopp denne kontaktgruppen, med oss som ledende på europeisk side og Saudi-Arabia som ledende på arabisk side, for at noen andre kan snakke sammen om dette.

Vi holder USA informert, men vi erkjenner at det er begrensninger på hva USA kan gjøre nå, og de kan fort bli enda større etter valget. Jeg tror det korte svaret er at vi ikke kan overlate dette til USA alene.

Presidenten [15:49:59]: Då er replikkordskiftet avslutta.

Dei talarane som heretter får ordet, har òg ei taletid på inntil 3 minutt.

Hege Bae Nyholt (R) [15:50:15]: – De kom om natten. Tre kjappe dunk i døren, og så sørget sprenghadningen rundt karmen for at døren ble blåst opp. Jeg sov i det innerste rommet, det som ligger ved siden av stuen, sammen med småsøsknene mine. Soldater, ti–tolv stykker, det er litt vanskelig å ha oversikt, braste inn, ropte, begynte å åpne skap og skuffer. Flere møbler gikk i gulvet. Moren min, delvis påkledd, løftet opp den yngste broren min. Han gråt. Fire soldater kom slepende med broren min ut fra rommet hans, han også bare delvis påkledd. De slepte han med seg ut i den ventende jeopen. Faren min prøvde å spørre hvorfor de hentet ham, men ble bryskt avvist. Jeg sto der med veltede møbler og søsknene mine rundt meg, og så at de tok med den 16 år gamle broren min. Han kom tilbake dagen etterpå, sent på kvelden. Uten å se på oss gikk han inn på rommet sitt og lukket døren. Jeg så han var hoven i ansiktet. Blikket hans var tomt. De kom om natten, og etter det er hver natt blitt et mareritt hvor jeg ligger våken og venter på at det igjen skal dundre på døren.

– Dette er historien til en ung, palestinsk jente som jeg snakket med i flyktingleiren Aida i Betlehem, i såkalt fredstid. I Gaza er situasjonen for palestinere nå uutholdelig. Nå kommer soldatene om natten, i grålysningen, på høylys dag og i skumringen. Ingen steder er trygge – ikke skolen, hvor de har søkt tilflukt, ikke sykehuset, hvor man skal berge liv, ikke grenseovergangene eller flyktingkaravanene eller matkøene. En teltduk er ikke vern mot bomber. En melsekk eller en vandunk kan ikke stoppe kuler.

Og ingen kan si at vi ikke vet hva som skjer, for vi ser det når det skjer. Vi ser det på nyhetene, på Instagram, på Facebook og på Snap, og vi er forpliktet, som folkevalgte, men også som mennesker, til å gjøre mer for å forhindre folkemordet på Gaza.

Så har jeg lyst til å hilse representanten Tybring-Gjedde etter å ha bodd sammen med palestinske flyktninger i en flyktningleir i Sør-Libanon, og si at det er ingenting «såkalt» med dem. De er like reelle som de støvete gatene de går i, som de små husene de bor i, og som den drømmen, men ikke minst den retten, de har til å vende tilbake. Det er det også vår plikt å ta inn over oss.

Bjørnar Moxnes (R) [15:53:17]: Det denne saken i bunn og grunn handler om, er det som var og er menneskehetens mest dyrekjøpte erfaringer fra to verdenskriger, som er nedfelt i FN-pakten, i Haagkonvensjonene og i Genèvekonvensjonene – om dette skal være historiske dokumenter, eller om det også skal være forpliktelser her og nå, om vi ønsker en verden med den sterkeste rett eller en verden med folkerett, og også om vi skal ha et prinsipielt forhold til folkeretten.

Som alle her vet, har også Vesten – vestlige land, NATO med USA i spissen – et langt rulleblad med alvorlige overgrep mot folkeretten, folkerettsstridige invasjoner, okkupasjoner og bombekrig. Nå ser vi det samme skje fra russisk side mot Ukraina og også tidligere mot andre land i Russlands såkalte interessesfære.

Det er helt korrekt at respekten for folkeretten står i fare når andre land med rette kan anklage oss og andre for dobbeltmoral og for å være enøyde i vårt forsvar av folkeretten hvis vi lar overgrep pågå når det er våre allierte som står for det, og kun retter knallhard kritikk når

det er fiender, motstandere av Vesten, som står for det samme.

Regjeringen vi har nå, har – til forskjell fra hva vi ville fått med en borgerlig ledet regjering – sagt mye riktig om situasjonen og vært tydelig i fordømmelsen av Israels overgrep og av angrep mot sivile, om det kommer fra palestinsk eller fra israelsk side. Det er en viktig forskjell. Men det vi fortsatt virkelig savner, er at Norge gjør mer for å forhindre et folkemord. Vi vet at Norge er den største investoren i Europa gjennom oljefondet i okkupasjonen – og de ulovlige bosettingene – av Palestina. Vi vet at det går komponenter fra norskeide fabrikker som havner i Israel. Vi vet at Chemring Nobel lager drivstoff til Hellfire-missilene, at skroget til kampflyene kommer fra Kongsberg Gruppen, og at det også går skulderholdte rakettkastere fra Nammo på Raufoss via fabrikker i USA. Vi vet at samhandelen med Israel er omfattende. Vi har til og med en egen avtale om frihandel med Israel. Så vårt poeng er at Norge kan gjøre veldig mye mer for å legge press på en stat som er i fare for å utføre et folkemord på palestinerne. Der bør vi definitivt gjøre mer, mener vi.

Presidenten [15:56:18]: Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 22.

Dermed er kartet for i dag ferdig handsama. Ber nokon om ordet før møtet vert heva? – Det har ikkje skjedd, og møtet er heva.

Møtet slutt kl. 15.57.

